

AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ V PRAZE
HUDEBNÍ A TANEČNÍ FAKULTA

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Praha, 2023

BcA. Terézia Šofranková

Akademie múzických umění v Praze
Hudební a taneční fakulta

Hudební umění
Housle

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Významní slovenští houslisté 20. století

BcA. Terézia Šofranková

Vedoucí práce: Prof. Ivan Štraus
Přidělovaný akademický titul: MgA.

Praha, duben 2023

**The Academy of Performing Arts in Prague
Music and Dance Faculty**

Art of Music
Violin

MASTER'S THESIS

Prominent Slovak violinists of the 20th century

BcA. Terézia Šofranková

Thesis supervisor: Prof. Ivan Štraus
Academic title: MgA.

Prague, April 2023

P r o h l á š e n í

Prohlašuji, že jsem magisterskou práci s názvem

Významní slovenští houslisté 20. století

vypracoval(a) samostatně pod odborným vedením vedoucího práce a s použitím pouze uvedené literatury a pramenů a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu. Souhlasím s tím, aby práce byla zveřejněna v souladu se zákonem a vnitřními předpisy AMU.

Praha, dne

.....

BcA. Terézia Šofranková

Poděkování

Ďakujem všetkým umeleckým osobnostiam, s ktorými som sa mohla stretnúť osobne alebo cez jednotlivé pramene, za životnú, hodnotovú a umeleckú inšpiráciu.

Ďakujem pánovi vedúcemu mojej diplomovej práce profesorovi Ivanovi Štrausovi za cenné rady, trpezlivý prístup, za obetavosť a čas, ktorý mne a mojej práci venoval.

Ďakujem mojej rodine za ochotu, podporu a trpezlivosť pri písaní tejto záverečnej práce.

Abstrakt

Diplomová práce Významní slovenští houslisté 20. století představuje významné slovenské houslové osobnosti, mapuje jejich uměleckou cestu a pojednává o jejich hudebním přínosu nejen na scéně vážné hudby, ale i v současné klasické hudbě, v improvizaci, či v nově vznikajících interpretacích a stylech. Vypráví o jejich úspěších, oceněních na mezinárodní úrovni a také o jejich uměleckém vlivu na Slovensku. V práci se věnuji sólové činnosti houslistů, komorním uskupením, ve kterých působí; pedagogické činnosti, uplatněním se na domácím a zahraničním hudebním trhu. Čerpám z osobních rozhovorů s umělci a z pramenů, které mi poskytli nebo jsem pátráním získala. Práci doplňuji osobními svědectvími a zkušenostmi, o které se hudební osobnosti chtěli se mnou a se čtenáři mé práce podělit.

Abstract

The diploma thesis Prominent Slovak violinists of the 20th century presents important Slovak violin personalities, maps their artistic path and discusses their musical contribution not only on the classical music scene, but also in contemporary classical music, in improvisation, or in newly emerging interpretations and styles. In my master's thesis I talk about their achievements, awards at the international level and about their artistic influence in Slovakia. In thesis, I focus on the solo activity of violinists, the chamber ensembles in which they work; pedagogic activity, applying on the domestic and foreign music market. I draw from personal interviews with artists and from the sources that they have provided me or that I have obtained through research. I supplement the work with personal testimonies and experiences that musical personalities wanted to share with me and the readers of my thesis.

Abstrakt

Diplomová práca Významní Slovenskí huslisti 20. storočia predstavuje významné slovenské husľové osobnosti, mapuje ich umeleckú cestu a pojednáva o ich hudobnom prínose nielen na scéne vážnej hudby, ale i v súčasnej klasickej hudbe, v improvizácii, či v novovznikajúcich interpretáciách a štýloch. Rozpráva o ich úspechoch, oceneniach na medzinárodnej úrovni a taktiež o ich umeleckom vplyve na Slovensku. V práci sa venujem sólovej činnosti huslistov, komorným zoskupeniam, v ktorých pôsobia; pedagogickej činnosti, uplatnením sa na domácom a zahraničnom hudobnom trhu. Čerpám z osobných rozhovorov s umelcami a z prameňov, ktoré mi poskytli alebo som vytrvalým pátraním získala. Prácu dopĺňujem osobnými svedectvami a skúsenosťami, o ktoré sa hudobné osobnosti chceli so mnou a s čitateľmi mojej práce podeliť.

Obsah

Úvod	1
1 Hudobné vzdelanie na Slovensku	2
1.1 Husľová pedagogika na Slovensku v 19. a v 20. storočí	2
1.2 Mestská hudobná škola v Bratislave a Hudobná a dramatická škola pre Slovensko	4
2 Symfonické telesá na Slovensku	6
2.1 Symfonický orchester Československého rozhlasu v Bratislave	6
2.2 Slovenská filharmónia	6
2.3 Štátna filharmónia Košice	7
2.4 Štátny komorný orchester Žilina – Slovak Sinfonietta	7
3 Významní slovenskí huslisti 20. storočia	9
3.1 Tibor Gašparek – umelecký životopis	9
3.2 Prínos umelca	10
4 Albín Vrtel'	12
4.1 Životopis	12
4.2 Prínos umelca	12
4.3 Rozhovor so študentom Albína Vrtel'a Jozefom Horváthom	13
5 Ján Skladaný	18
5.1 Životopis	18
5.2 Prínos umelca	18
6 Aladár Móži	19
6.1 Umelecký životopis	19
6.2 Prínos umelca	19
6.3 Slovenské kvarteto	21
7 Mikuláš Jelínek	23
7.1 Umelecký životopis	23
7.2 Prínos umelca	24
8 Bohdan Warchal	25
8.1 Životopis	25

8.2	Prínos umelca	26
8.3	Slovenský komorný orchester – Warchalovci	27
9	Milan Bauer	28
9.1	Umelecký životopis	28
9.2	Prínos umelca	29
10	Bohumil Urban	30
10.1	Umelecký životopis	30
10.2	Prínos umelca	30
11	Ladislav Kupkovič	33
11.1	Životopis.....	33
11.2	Prínos umelca	33
12	Konštantín Sedlák.....	35
12.1	Životopis.....	35
12.2	Prínos umelca	35
13	Karol Petróczi	36
13.1	Životopis.....	36
13.2	Prínos umelca	36
14	Peter Michalica	38
14.1	Životopis.....	38
14.2	Prínos umelca	38
15	Jela Špitková	41
15.1	Životopis.....	41
15.2	Prínos umelkyne	41
16	Peter Zajíček.....	43
16.1	Životopis.....	43
16.2	Prínos umelca	43
17	Jindřich Pazdera	46
17.1	Životopis.....	46
17.2	Prínos umelca	47
18	Miloš Valent	50

18.1	Životopis.....	50
18.2	Prínos umelca	50
19	Ewald Danel.....	52
19.1	Životopis.....	52
19.2	Prínos umelca	52
20	Milan Paľa.....	54
20.1	Životopis.....	54
20.2	Prínos umelca	54
20.3	Osobný rozhovor s umelcom Milanom Paľom	55
21	Dalibor Karvay	64
21.1	Životopis.....	64
21.2	Prínos umelca	64
22	Jozef Horváth.....	66
22.1	Životopis.....	66
22.2	Prínos umelca	66
22.3	Osobný rozhovor s umelcom	66
	Záver	76
	Seznam použitých zdrojů	77

Seznam příloh

- Příloha 1 – Tibor Gašparek
 - a) Profesor Tibor Gašparek so skladateľom Alexandrom Moyzesom
 - b) Tibor Gašparek so skladateľom Eugenom Suchoňom
- Příloha 2 – Albín Vrtel'
 - a) Albín Vrtel' autoportrét (1967)
 - b) Albín Vrtel' s manželkou Jelou Krčméry (1967)
 - c) Pedagógovia na Bratislavskom konzervatóriu
 - d) Profesor Albín Vrtel' so svojimi žiakmi
- Příloha 3 – Profesor Ján Skladaný so svojím žiakom Petrom Michalicom (1966)
- Příloha 4 – Aladár Móži
 - a) Aladár Móži
 - b) Slovenské kvarteto v zložení: Aladár Móži, Alojz Nemec, Milan Telecký, Jozef Podhoranský

- c) Slovenské kvarteto, komorný koncert
- Příloha 5 – Mikuláš Jelínek
 - a) Mikuláš Jelínek
 - b) Mikuláš Jelínek s klavíristkou Danou Varínskou
- Příloha 6 – Bohdan Warchal
 - a) Bohdan Warchal
 - b) Peter Damm a Bohdan Warchal (1982)
 - c) Slovenský komorný orchester - Warchalovci v prvej formácii (1961)
- Příloha 7 – Milan Bauer
- Příloha 8 – Bohumil Urban
 - a) Bohumil Urban
 - b) B. U. ako dirigent
- Příloha 9 – Ladislav Kupkovič
- Příloha 10 – Karol Petróczi
- Příloha 11 – Peter Michalica
 - a) autoportrét
 - b) Profesor Peter Michalica a Terézia Šofranková
- Příloha 12 – Jela Špitková
- Příloha 13 – Peter zajíček
- Příloha 14 – Jindřich Pazdera
 - a) Jindřich Pazdera ako laureát Pražskej jari
 - b) Jindřich Pazdera a Komorní bratislavští sólisti
 - c) autoportrét
 - d) Stamicovo kvarteto
- Příloha 15 – Miloš Valent
- Příloha 16 – Ewald Danel
 - a) autoportrét s husľami
 - b) E. D. so SKO
- Příloha 17 – Milan Paľa
- Příloha 18 – Dalibor Karvay
 - a) D. K. a Warchalovci
 - b) D. K. a Krišťáľové krídlo
- Příloha 19 – Jozef Horváth

Seznam použitého označování a zkratk

- AMU – Akadémie múzických umění v Praze, vysoká umelecká škola
- ARS NOVA – hudobný festival hudby súčasných skladateľov
- ArtD. – titul pre doktorád z oblasti umenia a hudby

- AU – Akadémia umení sídliaca v Banskej Bystrici na Slovensku
- CD – „compact disk“ – kompaktný disk určený pre nahrávanie a čítanie súborov, napríklad hudobných
- ECM – názov hudobného vydavateľstva
- In memoriam – titul z latinčiny, udeľuje sa pri ocenení zosnulým osobám
- JAMU – Janáčková akadémia múzických umení v Brně, vysoká umelecká škola
- JUDr. – titul doktora práv
- LŠU – Ľudová škola umenia (predchodca dnešných ZUŠ)
- Mgr. art. – titul umelca umeleckej vysokej školy: „Magister umenia“, udeľovaný v Slovenskej republike
- OPUS – názov hudobného vydavateľstva
- Prof. – titul udeľovaný za profesúru
- SF – Slovenská filharmónia
- SKO – Slovenský komorný orchester
- SNG – Slovenská národná galéria
- SND – Slovenské národné divadlo
- SOMŽ – Symfonický orchester mesta Žiliny
- SR – Slovenská republika
- SRN – z nemčiny, Spolková republika Nemecka
- SRO – Slovenský rozhlas
- STV – Slovenská televízia
- Šfk – Štátna filharmónia Košice, hudobná inštitúcia
- ŠKO – Štátny komorný orchester v Žiline
- tzv. – takzvaný/takzvaná
- UNESCO – z angličtiny, Organizácia Spojených národov pre vzdelávanie, vedu a kultúru
- USA – z angličtiny, Spojené štáty americké
- ZSSR – bývalý Zväz sovietskych socialistických republík
- ZUŠ – Základná umelecká škola

Úvod

Téma Významní slovenští houslisté 20. století je mi blízka hned z viacerých dôvodov. Keď som mala desať rokov, tak ma rodičia priniesli na moju prvú konzultáciu ku vtedajšiemu koncertnému majstrovi Štátnej filharmónie Košice Karolovi Petrőczimu. Pod jeho vedením som pracovala takmer celých desať rokov. Taktiež, keď som mala desať rokov som prvýkrát prišla na otvorený hudobný workshop pre deti a učiteľov ZUŠ Husľová dielňa v Žiline, kde som už ako malá pracovala pod vedením lektora a garanta projektu profesora Jindřicha Pazderu. O tri roky neskôr som sa stala laureátkou tohoto podujatia a v ďalšom roku som vystúpila ako sólistka so Štátnym komorným orchestrom Žilina na otváracom koncerte podujatia. Od tejto skúsenosti som pravidelne začala každoročne navštevovať Medzinárodné letné husľové kurzy pre mladých huslistov v Písku, ktoré viedol taktiež organizátor a lektor p. profesor Pazdera. Na národnej husľovej súťaži Rudolfa Országha v Kremnici, odkiaľ som si odniesla titul laureát, som sa prvýkrát stretla s profesorom a významným huslistom svojej generácie Petrom Michalicom. Začala som sa zúčastňovať Medzinárodných letných kurzov pod diamantovou klenbou v Kremnici pod jeho vedením v spolupráci s Bojnickým hudobným letom. Na hudobnej interpretačnej súťaži komorných telies Musica Camerata Ján Albrecht v Bratislave v roku 2008 som sa prvýkrát stretla s huslistom Petrom Zajíčkom, ktorý ako predseda poroty udelil titul laureáta môjmu klavírnemu triu, s ktorým som v tejto súťaži súťažila. S profesorkou Jelou Špitkovou som sa stretla na Detskom hudobnom festivale Jána Cikkera v Banskej Bystrici, kde tiež ako predsedkyňa poroty mi udelila titul laureát a pozvala ma na prijímačky do mimoriadnej formy štúdia na Universität für Musik und darstellende Kunst vo Viedni. So sólistom Daliborom Karvayom som mala možnosť sa stretnúť a osobne spolupracovať v rámci festivalu Viva Musica! Viva Ulica! V Bratislave, kde sme natočili spoločne časť Vivaldiho zimy. S virtuózom Milanom Paľom som sa stretla na podnet písania mojej diplomovej práce a spoločne sme viedli rozhovor, ktorý uvádzam v mojej práci v ďalších kapitolách. S huslistom a koncertným majstrom Jozefom Horváthom som sa taktiež stretla osobne pre rozhovor o jeho živote a živote jeho profesora Albína Vrtel'a. Celá moja písomná práca je výsledkom spolupráce bádania v rozličných prameňoch, odbornej literatúre a osobnej skúsenosti s významnými umelcami – huslistami 20. storočia Slovenska. Naším cieľom bolo ozrejmiť a priblížiť čitateľom do hĺbky tému Významní slovenští houslisté 20. století. O každom umeleckom interpretovi sme sa snažili priniesť zaujímavé a pravdivé fakty, ktoré súviseli s jeho/jej hudobnou kariérou a celkový prínos v oblasti hudby pre slovenskú hudobnú scénu a vzdelanie na Slovensku a taktiež v zahraničnom pôsobení umelcov. Veríme, že čítanie našej práce bude pre čitateľov prínosné a obohacujúce.

1 Hudobné vzdelanie na Slovensku

Dejiny na Slovensku sú pretkané hľadaním národnej identity v priebehu storočí. To malo zásadný vplyv aj na všetky ďalšie rozvíjajúce sa odvetvia národa. Hudba a umenie boli celé storočia pokryté závojom politických rozhodnutí. Hudobné vzdelanie na Slovensku si dlho hľadalo svoje miesto a konkrétnu podobu. „Kým pražské konzervatórium vzniklo roku 1811, Mestská hudobná škola v Bratislave a Hudobná a dramatická škola pre Slovensko vznikajú až v 20. storočí.“¹

1.1 Husľová pedagogika na Slovensku v 19. a v 20. storočí

„Predstaviteľmi husľového umenia na Slovensku v 19. storočí boli Ján Lavotta (1764 – 1820), Ján Bihári (1764 – 1827) a Anton Čermák (1774 – 1822), ktorí vytvorili tradíciu uhorskej, verbunkovej hudby, ktorú neskôr Ferenc Liszt identifikoval ako maďarskú národnú hudbu.“²

„Domáca husľová pedagogika i husľová tvorba sú až dieťaťom 20. storočia. V Mestskej hudobnej škole sa výučbe husľovej hry začal venovať Jaroslav Kulíček st. a Georg Actardjjeff (žiak Henriho Marteaua). Zakladateľmi výučby husľovej hry na Hudobnej a dramatickej škole boli žiaci Otakara Ševčíka, jedného z najvýznamnejších husľových pedagógov vôbec, Gustav Náhlovský (na Slovensku od roku 1919) a Norbert Kubát (1923). Obaja boli aj zakladateľmi prvých domácich komorných súborov – klavírneho tria (Náhlovský, Svoboda, Kafenda) a sláčikového kvarteta (Kubát, Rákosník, Gross, Mysliveček). K Náhlovského odchovancom patrili Viliam Kořínek a Ladislav Hrdina, ku Kubátovým žiakom patrili Vojtech Gabriel, Hubert Šimáček, Ján Pragant, ako aj prvý slovenský husľový virtuóz svetového významu Viliam Šimek. Kým v 19. storočí nenájdeme takmer nijakú domácu husľovú literatúru, pre Norberta Kubáta Eugen Suchoň napísal svoju Burlesku pre husle a orchester (1933), jeho Sonatínu pre husle a klavír premiéroval zasa Viliam Šimek (1937). Roku 1925 začal učiť hru na husliach prvý slovenský pedagóg Gustáv Paulíny, k jeho žiakom patrili Ján Skladaný i Alojz Nemec.“³

„Roku 1939 však museli zo Slovenska odísť českí pedagógovia Náhlovský a Kubát, do emigrácie odišiel tiež mladý Šimek, ktorého kariéra pokračovala v USA. Tak sa stal prvým domácim husľovým virtuózom Tibor Gašparek, žiak Actardjjeffa, Maireckera, Hubermana, Szigetiho i Zathureckého. Ako pedagóg Gašparek vychoval Aladára Móžiho, Alojza Nemca, Jána Skladaného, Quida i Annu Höblingovcov i Jindřicha Pazderu. Gašparek tiež uviedol premiéru Suchoňovej Fantázie pre husle a orchester (1948). K významným rovesníkom Tibora Gašpareka patrili Ján Pragant, Albín Vrteľ, Vojtech Gabriel a Viliam Kořínek – zakladateľské

¹ GODÁR, Vladimír. Óda na husle. *Nové slovo: Kultúra*. [online] <https://www.noveslovo.sk/node/23251>, 2004, 1.

² GODÁR, Vladimír. Óda na husle. *Nové slovo: Kultúra*. [online] <https://www.noveslovo.sk/node/23251>, 2004, 1.

³ GODÁR, Vladimír. Óda na husle. *Nové slovo: Kultúra*. [online] <https://www.noveslovo.sk/node/23251>, 2004, 1.

osobnosti slovenskej sólovej, komornej a orchestrálnej hudby a husľovej pedagogiky. Ján Pragant bol Kubátovým žiakom v Bratislave a Hoffmanovým v Prahe, pôsobil azda vo všetkých bratislavských orchestroch, komorných združeniach a školách. Albín Vrteľ bol žiakom J. Bastaša a B. Voldana v Prahe a Wolfganga Schneiderhana vo Viedni. Z jeho triedy vyšla Jela Špitková, Milan Tedla, Peter Hamar, Tibor Kováč aj Ivana Pristašová. Vojtech Gabriel bol Kubátovým žiakom, spoluzakladateľom slovenských komorných telies a dlhoročným koncertným majstrom Slovenskej filharmónie. Viliam Kořínek študoval u Náhlovského a u Jaroslava Kociana v Prahe. Pôsobil v Slovenskej filharmónii a na konzervatóriu, kde k jeho žiakom patrila Andrea Šestáková i Viliam Dobrucký. Kořínek venoval veľké úsilie vytvoreniu slovenskej husľovej školy a stal sa autorom mnohých teoretických aj praktických prác, venovaných husľovej pedagogike. Len o pár rokov mladšiu generáciu predstavuje Ján Skladaný, žiak Paulínyho a Gašpareka, učiteľ Petra Michalicu, Márie Karlíkovej, Jacka Martina Händlera i Petra Zajíčka. Jeho vrstovník Aladár Móži bol žiakom Náhlovského, Gašpareka a Schneiderhana. Móži pôsobil ako sólista i ako koncertný majster orchestra Československého rozhlasu. Premiérovo uviedol koncerty Jána Zimmera, Jozefa Grešáka a Petra Kolmana, mimoriadne významná bola jeho mnohoročná činnosť v Slovenskom kvartete.⁴

„Z týchto začiatkov sa v priebehu niekoľkých desaťročí zrodila slovenská husľová pedagogika, ktorá vytvorila základy slovenskej sólistickej, komornej i orchestrálnej hudby, bez ktorej by neexistovali ani slovenské komorné, symfonické či koncertantné skladby. So Suchoňovou tvorbou sú spojené mená Kubát, Šimek a Gašparek, so skladbami Alexandra Moyzesa zasa Gašparek, Bauer a Michalica. Očenášov Koncert vznikol pre Jelu Špitkovú, Kardošov pre Jinřicha Pazderu. Miro Bázlik napísal Hudbu pre husle a orchester pre Bohdana Warchala, Peter Kolman svoj Husľový koncert pre Aladára Móžiho, Zeljenka napísal nádhernú Elégiu pre Warchalov Slovenský komorný orchester, pre Bohdana Warchala svoj Koncert pre husle a sláčky a pre Petra Michalicu svoj Husľový koncert. Za komunistov sa vravievalo, že náš jediný exportný artikel predstavuje bryndza a huslisti.“⁵

„Slovenská husľová pedagogika má veľmi krátke dejiny, netrvá ani storočie. Vznikla spojením predovšetkým pražských, viedenských a budapeštianskych skúseností, ku ktorým sa pridali aj výdobytky francúzskej, belgickej a ruskej huslistiky. Jej tvorcovia čerpali svoje poznatky priamo z prameňov. Jej adepti sa stali univerzálnymi hudobníkmi, ktorí sú roztrúsení po celej zemeguli, nájdeme ich v Európe, Ázii, Japonsku, USA i v Južnej Amerike. Je to konštanta – ja sám som písal svoju Meditáciu pre Petra Hamara (teraz Maďarsko), Barkarolu pre Juraja Čižmaroviča (teraz Nemecko), Emmeleiu pre Ivanu Pristašovú (teraz Rakúsko). Husľová hra je – podobne ako všetka hudba – syntéza umenia, remesla a vedy. Vyžaduje si húževnatú trpezlivosť,

⁴ GODÁR, Vladimír. Óda na husle. *Nové slovo: Kultúra*. [online] <https://www.noveslovo.sk/node/23251>, 2004, 1.

⁵ GODÁR, Vladimír. Óda na husle. *Nové slovo: Kultúra*. [online] <https://www.noveslovo.sk/node/23251>, 2004, 1.

nevšedné nadanie, bohatú fantáziu a desaťročia tvrdej práce. Tak vzniká hudobná kultúra, práve hra podmieňuje vznik inštitúcií i kompozícií. Hra je inšpirátorom i realizátorom hudby, tvorcom zážitkov. Slovenské husľové umenie vzniklo na univerzálnych základoch a vytvorilo univerzálne hodnoty, ktoré sa presadili na celom svete už za čias studenej vojny. To všetko tu dávno je, hoci prezidentskí úradníci sa domnievajú, že huslisti sú tu predovšetkým na to, aby zahrli dačo slovenské, čo sa dá počúvať a netrvalo to viac ako tri minúty.“⁶

1.2 Mestská hudobná škola v Bratislave a Hudobná a dramatická škola pre Slovensko

„Po rozpade Rakúsko-Uhorska vznikla potreba zriadiť na Slovensku v Bratislave hudobnú školu. Dovtedy talentovaní Slováci navštevovali hudobné školy vo Viedni, Budapešti a iných mestách Európy. Vybudovať inštitúciu, ktorá by pripravovala profesionálnych slovenských umelcov, si dali za cieľ účastníci prvého zasadnutia jednoty Hudobných stavov na Slovensku v roku 1919 v Žiline. Uskutočniť tento zámer sa podujali významní predstavitelia vtedajšieho hudobného života Miloš Ruppeldt, Mikuláš Schneider-Trnavský, dr. Alois Kolísek a Anula Zochová.“⁷

Začiatky založenia školy sprevádzali isté ťažkosti – bolo potrebné nájsť a zabezpečiť vhodnú budovu pre výuku hudby, kvalitných učiteľov a samozrejme sprostredkovať vyučovanie nádejným talentovaným žiakom. Podstatná časť pedagogického zboru pricestovala z Čiech a pôsobila na škole až do zániku Československej republiky v roku 1939. Z českých učiteľov môžeme spomenúť Norberta Kubáta (husle) a G. Náhlavského (husle), A. Ledvinu (organ), L. Svobodovú (klavír), J. Egema (spev) a ďalších. Značná časť pedagógov bola aj zo Slovenska: Frico Kafenda (skladba, klavír), klaviristky Anna Zochová-Kafendová, E. Kajetánová, E. Smidžárová, J. Strelec (spev).

„Prvú hudobnú školu pre Slovensko v Bratislave slávnostne otvorili 6. novembra 1919 koncertom speváckeho zboru spolku Bratislava pod vedením jeho dirigenta Miloša Ruppeldta. Vyučovanie sa začalo hneď po prijímacích skúškach 10. novembra 1919, prijali 390 žiakov. Prvým správcom školy sa stal jej zakladateľ, profesor Miloš Ruppeldt, riaditeľom bol do roku 1922. Okrem riaditeľa vyučovalo na škole v prvý rok 12 slovenských i českých učiteľov. Spočiatku mala škola iba sláčikové, klavírne, dychové a spevácke oddelenie.“⁸

⁶ GODÁR, Vladimír. Óda na husle. *Nové slovo: Kultúra*. [online] <https://www.noveslovo.sk/node/23251>, 2004, 1.

⁷ *Prvú hudobnú školu pre Slovensko otvorili v roku 1919* [online]. online: TASR, teraz.sk, 2013 [cit. 2023-03-08]. Dostupné z: <https://www.teraz.sk/spravy/prva-hudobna-skola-vyrocie/56446-clanok.html>

⁸ *Prvú hudobnú školu pre Slovensko otvorili v roku 1919* [online]. online: TASR, teraz.sk, 2013 [cit. 2023-03-08]. Dostupné z: <https://www.teraz.sk/spravy/prva-hudobna-skola-vyrocie/56446-clanok.html>

„Z Prvej hudobnej školy pre Slovensko vznikla v roku 1922 Hudobná a dramatická škola – vyššia umelecká odborná škola v Bratislave. Jej nový riaditeľ - hudobník, skladateľ a klavirista Frico Kafenda sa zaslúžil o to, že 26. januára 1928 ministerstvo školstva udelilo škole právo verejnosti, vykonávania skúšok a vydávania vysvedčení platné v celom štáte. Hudobná a dramatická škola sa rozdelila na Hudobnú školu pre Slovensko a Hudobnú a dramatickú akadémiu pre Slovensko, ktorá prešla od 7. mája 1941 pod správu štátu a dostala názov Štátne konzervatórium v Bratislave. V roku 1960 zmenila názov na Konzervatórium a po úpravách štátnej správy v roku 2002 škola nesie meno Konzervatórium v Bratislave.“⁹

Prvá hudobná škola pre Slovensko v Bratislave prechádzala rôznymi formami usporiadania podľa vtedajších štátnych ústav a zmien politických režimov. „Ako jediná inštitúcia svojho druhu na Slovensku počas všetkých svojich premien napĺňala hlavnú ideu zakladateľov – vychovávať slovenských umelcov, učiteľov i skladateľov. Viacerí z nich boli žiakmi tejto školy.“¹⁰

Z významných absolventov školy môžeme spomenúť hudobných skladateľov: Dezider Kardoš, Eugen Suchoň, Andrej Očenáš, Vladimír Bokes, Milan Dubovský, Ľudovít Rajter, Ján Cikker, Alexander Moyzes. Taktiež vynikajúci klavirista Michal Knechtsberger, operná speváčka Mária Kišoňová-Hubová, či operná speváčka Zita Frešová-Hudcová, Z režisérov, hercov a herečiek spomeňme aspoň Jána Borodáča, Betu Poničanovú, JUDr. Jána Jamnického, Marie Hájkovú, Štefana Hoza, Františka Dibarboru, Martina Gregora a mnoho ďalších.

V súčasnosti nesie pôvodná hudobná škola meno ZUŠ Miloša Ruppeldta, sídli na Panenskej ulici v Bratislave v historickej budove, v dome generála Georgievitsa a školu navštevuje cez 700 žiakov.

⁹ *Prvá hudobnú školu pre Slovensko otvorili v roku 1919* [online]. online: TASR, teraz.sk, 2013 [cit. 2023-03-08]. Dostupné z: <https://www.teraz.sk/spravy/prva-hudobna-skola-vyrocie/56446-clanok.html>

¹⁰ *Prvá hudobnú školu pre Slovensko otvorili v roku 1919* [online]. online: TASR, teraz.sk, 2013 [cit. 2023-03-08]. Dostupné z: <https://www.teraz.sk/spravy/prva-hudobna-skola-vyrocie/56446-clanok.html>

2 Symfonické telesá na Slovensku

2.1 Symfonický orchester Československého rozhlasu v Bratislave

Aj vďaka hojnej českej husľovej pedagogickej činnosti na Slovensku mohol v 20. storočí vzniknúť Symfonický orchester Československého rozhlasu v Bratislave, ktorý bol založený v roku 1929, po tom, ako vznikol Symfonický orchester v Prahe v roku 1925. Na začiatku svojho pôsobenia orchester viedli českí dirigenti Ján Janota, či Otakar Pařík. Ďalej to boli: Richard Týnsky, Ľudovít Rajter, Krešmír Baranovič a František Babušek, Ladislav Slovák, Václav Jiráček. Od roku 1962 bol šéfdirigentom Václav Trhlík a dirigentom, už aj pre našu generáciu zvučné meno, Bystrík Režucha. Orchester spolupracoval aj s významnými zahraničnými umelcami – dirigentami, či sólistami. Treba uviesť, že „ťažisko orchestra spočíva v nahrávaní domácej a svetovej tvorby. Orchester premiérovu uvádza takmer všetku slovenskú symfonickú tvorbu. Za propagáciu slovenskej hudby bol orchestru udelený Rad práce.“¹¹

2.2 Slovenská filharmónia

Slovenská filharmónia vzniká v roku 1949 a zároveň sa stáva vytúženým národným hudobným telesom reprezentujúcim slovenský národ doma i v zahraničí. „Jej prvým umeleckým šéfom bol národný umelec Václav Talich, ktorý počas svojej trojročnej činnosti vytvoril z komorného obsadenia reprezentačné symfonické teleso. Po jeho odchode sa na interpretačnom vývoji orchestra podieľali dr. Ľudovít Rajter a od roku 1961 bol umeleckým šéfom Ladislav Slovák. Za pätnásť rokov svojej činnosti dosiahla Slovenská filharmónia vynikajúcu úroveň, ktorú čoraz viac docenuje aj zahraničie. Účinkovala v Belgicku, Rakúsku, Poľsku, Anglicku, Švajčiarsku, Nemeckej spolkovej republike, Taliansku, Sovietskom zväze, kde všade dôstojne reprezentovala našu hudobnú kultúru. Okrem domácich sólistov a dirigentov so Slovenskou filharmóniou už spoluúčinkovali takí umelci ako Gilels, Katehen, Richter, Jenner, David a Igor Oistrach, Navarra, Berman, Zak, alebo dirigenti Zecchi, Molinari, Konwitschny, Scherchen, Pedrotti, Dixon, Sargent, Abendroth, a mnohí ďalší. Za vynikajúce úspechy doma i v zahraničí pri reprezentácii československého koncertného umenia bol orchester Slovenskej filharmónie vyznamenaný Radom práce.“¹²

Slovenská filharmónia je realizátorom množstva narávok pre rozhlas, televíziu a hudobné vydavateľstvá ako Supraphon, OPUS, Naxos, Marco Polo, RCA, Panton, Pacific Music či JVC Victor. Vo svojej histórii uskutočnila zahraničné zájazdy v takmer všetkých európskych

¹¹ HORYNA, Jaroslav, JURÍK, Marián, ed. *Bratislavské hudobné slávnosti*. 5. mája 1965. Bratislava: Polygrafické závody, vývojový závod Bratislava, Záhradnícka 111, 1965. ISBN 17A1024020.

¹² HORYNA, Jaroslav, JURÍK, Marián, ed. *Bratislavské hudobné slávnosti*. 5. mája 1965. Bratislava: Polygrafické závody, vývojový závod Bratislava, Záhradnícka 111, 1965. ISBN 17A1024020.

krajinách, v USA, vo významných mestách Ázie, v Japonsku, v Južnej Kórei a v Spojených arabských emirátoch.

V súčasnosti Slovenskú filharmóniu dnes tvorí symfonický orchester, filharmonický zbor a komorný orchester. Teleso sídli v Bratislavskej Redute a súčasným šéfdirigentom od sezóny 2020/2021 je Daniel Raiskin.

Musíme vyvrátiť tvrdenie Wikipédie, že „Slovenská filharmónia je prvým slovenským symfonickým orchestrom.“¹³ Vieme, že Slovenská filharmónia vznikla až po vzniku Československého symfonického orchestra v Bratislave, ako sme uviedli v predchádzajúcej kapitole práce. Týmto sa Wikipédia veľmi mylí a zavádza čitateľov nepravdivými informáciami.

2.3 Štátna filharmónia Košice

Štátna filharmónia Košice (Šfk) vznikla v roku 1968 ako symfonický orchester koncertného typu. V krátkom čase pod vedením vtedajšieho šéfdirigenta Bystríka Režuchu dosiahla filharmónia značné uznanie na Slovensku i v zahraničí. Otváracím koncertom v apríli 1969 nadchla poslucháčov i kritikov, kde uviedla Beethovenovu predohru Leonora III., Haydnovu symfóniu G dur „Oxfordská“ č. 92, Spomienky od Jána Cikkera a nakoniec symfonickú báseň Les Préludes od F. Liszta. Filharmónia sa ďalej rozvíjala a venovala sa koncertnej činnosti v popredných mestách Európy, Číny a USA. V jej sprievode sa vystriedali renomovaní zahraniční umelci – sólisti a dirigenti svetového formátu. Taktiež sa stala vynikajúcim telesom pre vytváranie nahrávok pre rozhlasové, televízne a hudobné spoločnosti (Naxos, Marco Polo, a i.) – filharmónia od začiatku svojho pôsobenia nahrala vyše 160 CD. Repertoár orchestra siaha od baroka až po skladby 21. storočia. Štátna filharmónia Košice sa venuje edukačným projektom, verejným generálkam, či koncertom filmovej hudby. Od roku 1991 je organizátorom vlastných festivalov: Košická hudobná jar, Medzinárodný organový festival Ivana Sokola a festivalu súčasnej hudby ARS NOVA. V súčasnosti sídli v budove niekdajšej synagógy – premenovanej na Dom umenia. Od koncertnej sezóny 2021/2022 je šéfdirigentom český dirigent Robert Jindra a hlavným hosťujúcim dirigentom aj po rokoch zostáva Zbyněk Müller.

2.4 Štátny komorný orchester Žilina – Slovak Sinfonietta

Štátny komorný orchester Žilina – Slovak Sinfonietta začal svoje pôsobenie v roku 1974 ako jediný orchester „mozartovského typu“ na Slovensku. Kvalitu hráčov, absolventov hudobných konzervatórií a akadémii prevažne v Česko – Slovensku výrazne sformoval prvý šéfdirigent orchestra Eduard Fischer a umožnil umelecký rast, ktorý už v roku 1977 získal medzinárodné

¹³ Slovenská filharmónia. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2023-03-08]. Dostupné z: https://sk.wikipedia.org/wiki/Slovensk%C3%A1_filharm%C3%B3nia

uznanie na festivale Salzburger Festspiele, či na Medzinárodnom festivale Pražská jar. Orchester početne koncertoval (približne 3300 koncertov) vo významných európskych mestách, v Turecku, v Arménsku, v Južnej Kórei, v Číne, v Japonsku, ale aj v Brazílii, v USA a v Kanade. S orchestrom účinkovalo mnoho dirigentov a sólistov medzinárodného formátu. Taktiež je orchester vynikajúcim a spoľahlivým partnerom pre vytváranie nahrávok pre hudobné vydavateľstvá ako Naxos, Opus, Donau, Brilliant Classics, Hevhetia, BMG, OEHMS, Music Master a ďalšie. Štátny komorný orchester Žilina – Slovak Sinfonietta nahral diela Telemanna, Vivaldiho, Mozarta, Haydna, Beethovena, Johanna Straussa st., Hummela, Verdiho, Respighiho, Martinů, Dvořáka a i.

3 Významní slovenskí huslisti 20. storočia

3.1 Tibor Gašparek – umelecký životopis

Mimoriadne vzácna umelecká osobnosť Tibor Gašparek (Příloha1 a, b) sa narodil dňa 12. januára 1913 v Bratislave. Ako dieťa navštevoval súkromnú hudobnú školu, kde ho viedli husľoví pedagógovia najskôr J. Strmček a potom M. Kouřimský. Ako tínedžer sa tri roky súkromne vzdelával u bývalého koncertného majstra Orchestra Slovenského národného divadla Roberta Strobla. V tomto čase taktiež začal navštevovať Mestskú hudobnú a organovú školu v Bratislave, kde pracoval pod vedením huslistu bulharského pôvodu Juraja Aktardžieva až do roku 1931, kedy úspešne zložil prijímacie skúšky do Hudobnej akadémie vo Viedni. Tam, v rokoch 1931 až 1933 študoval v triede Franza Meireckera, legendárneho pedagoga Bronislawa Hubermanna a Florizela von Reuntera. Po týchto štúdiách pokračoval extérne na Hudobnej akadémii v Budapešti v majstrovskej triede Ede Záhureczkého až do roku 1939. Medzitým v roku 1935 absolvoval štátnu skúšky z hry na husliach v Prahe.

Pracovne sa v roku 1940 stal primáriusom orchestra Bratislavského komorného združenia. V rokoch 1942 až 1949 pôsobil ako koncertný majster orchestra Československého rozhlasu v Bratislave. V r. 1949 sa stal historicky prvým koncertným majstrom novovzniknutej Slovenskej filharmónie, podieľal sa aj na jej vzniku, kde v rokoch 1953 až 1964 pôsobil aj ako jej sólista. Založil klavírne Trio Slovenskej filharmónie s kolegami – vynikajúcim klavíristom Michalom Karinom-Knechtsbergerom a violončelistom Albínom Berkym.

Okrem početnej koncertnej činnosti sa Tibor Gašparek venoval aj pedagogike. Začínal vyučovať na Mestskej hudobnej škole v Bratislave popri svojich štúdiách v rokoch 1934–1942. V rokoch 1938–1948 pôsobil na Hudobnej a dramatickej akadémii, ktoré neskôr získalo štatút Štátneho konzervatória. Viac ako tridsať rokov pôsobil ako vysokoškolský pedagóg na VŠMU, je potrebné zmieniť, že bol jej prvým pedagógom hry na husliach (1949 – 1980) a v roku 1952 získal docentúru a v roku 1958 profesúru. V rokoch 1955 – 1963 pôsobil ako dekan Hudobnej a tanečnej fakulty Vysokej školy muzických umení v Bratislave. Tibor Gašparek zomrel 11. novembra 1991 v Bratislave vo veku 78 rokov.

3.2 Prínos umelca

„Umelec vysokej hudobnej inteligencie.“¹⁴ „Nestor slovenského husľového umenia.“¹⁵ „Tibor Gašparek, ..., bol v každom prípade noblesnou a intelektuálnou osobnosťou našej hudobnej kultúry.“¹⁶

Tibor Gašparek hudobne dozrievал v rukách viedenskej a budapeštianskej husľovej interpretačnej tradície. Svoje hráčske skúsenosti intelektuálne ďalej odovzdával na koncertných pódioch vyše tridsať rokov na Slovensku a v zahraničí v spolupráci s významnými dirigentami a hudobnými telesami. Premiéroval rad skladieb slovenských skladateľov, vydával nahrávky v spolupráci s rozhlasom a televíziou. Spomeňme aspoň pár z novovzniknutých diel, ktoré Gašparek premiéroval: Eugen Suchoň: Poéme macabre op. 17 ESD 83 (1963), Alexander Moyzes: Koncert pre husle a orchester op. 53 (1958 - slovenská premiéra, 1959 - premiéra v zahraničí), E. Suchoň: Fantázia pre husle a orchester op. 7 ESD 73 (1948 - prvé uvedenie v zahraničí – v Brne, v Česku), Ľudovít Rajter: Sláčikové kvarteto č. 2 - prvé uvedenie na Slovensku, v Bratislave, v neznámom roku v období medzi rokmi 1913–1948.

Výrazne sa podieľal na vzniku a rozvoji interpretačného husľového umenia na Slovensku a na vzniku profesionálneho hudobného školstva, ktorého štafetu prebral po „priekopníckej generácii českých huslistov Norbertovi Kubátovi a Gustávovi Náhlovskom.“¹⁷ V oblasti pedagogiky dokázal skĺbiť interpretačné tradície hudobných škôl, na ktorých študoval a pretaviť s novými podnetami a skúsenosťami z vlastnej interpretácie do praxe pedagogického umenia. „Bol spoluzakladateľom slovenskej husľovej školy, zmodernizoval techniku hry na husliach, zaviedol nový spôsob vedenia sláčka.“¹⁸ Vychoval celú radu popredných umeleckých osobností a pedagógov ako Aladár Móži, Mikuláš Jelínek, Milan Bauer, Marta Országhová, Alojz Nemec, Ján Skladaný, Konštantín Sedlák, Quido a Anna Hölblingovci, Jindřich Pazdera, Ewald Danel a ďalších.

„Patril k prvým priekopníkom slovenskej hudobnej kultúry, ktorí nás reprezentovali vo svete, nielen na koncertoch, ale aj v porotách medzinárodných súťaží.“¹⁹

¹⁴ JURÍK, Marián. Pripomínáme si... *Hudobný život*. Bratislava: Národné hudobné centrum, Nitrianske tlačiarne, 1998, **30**(2), 9.

¹⁵ Tibor Gašparek. *Hc.sk* [online]. online: Hudobné centrum, 2021 [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: <https://hc.sk/o-slovenskej-hudbe/osobnost-detail/2639-gasperek-tibor>

¹⁶ JURÍK, Marián. Pripomínáme si... *Hudobný život*. Bratislava: Národné hudobné centrum, Nitrianske tlačiarne, 1998, **30**(2), 9.

¹⁷ Tibor Gašparek. *Hc.sk* [online]. online: Hudobné centrum, 2021 [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: <https://hc.sk/o-slovenskej-hudbe/osobnost-detail/2639-gasperek-tibor>

¹⁸ Tibor Gašparek. *Hc.sk* [online]. online: Hudobné centrum, 2021 [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: <https://hc.sk/o-slovenskej-hudbe/osobnost-detail/2639-gasperek-tibor>

¹⁹ JURÍK, Marián. Pripomínáme si... *Hudobný život*. Bratislava: Národné hudobné centrum, Nitrianske tlačiarne, 1998, **30**(2), 9.

„Aktívne pôsobil aj ako spoluorganizátorov hudobného života, zastával významné funkcie v kultúrno-spoločenských organizáciách,“²⁰ ako napríklad Hudobná komora.

Z Gašparekovej bibliografie možno spomenúť príspevky v Hudobnom živote z roku 1983 s názvom: K práci Václava Talicha so Slovenskou filharmóniou a z roku 1980 s názvom: Spomienky na Václava Talicha. O samotnom autorovi, pedagógovi, huslistovi a nestorovi Tiborovi Gašparekovi vyšli viaceré publikácie: v roku 2004 od Vladimíra Čížika s názvom Husle. Vývoj husľového umenia na Slovensku v Slovníku slovenského koncertného umenia II. V roku 1976 od spomenutého autora s názvom: Tibor Gašparek v knihe Slovenskí koncertní umelci II. V roku 1964 spisovateľ Jan Kozák s kolektívom autorov v knihe Českoslovenští koncertní umělci a komorní soubory vydanej Státním hudebním vydavatelstvím, venovali kapitolu Gašparekovi na 120 až 122 strane: Tibor Gašparek. Z umeleckej kritiky a publicistiky možno spomenúť tituly od Jána Albrechta z Hudobného života v r. 1991: Za Tiborom Gašparekom, v roku 1973: Jubileum Tibora Gašpareka. V roku 1991 autor Mikuláš Kresák: Za nestorom slovenského husľového umenia. V r. 1988 od Palovčíka Michala: Priekopník našej husľovej školy, v r. 1983 od Terézie Ursínyovej vo Večerníku: Pocta huslistovi, v r. 1974 od spomínanej autorky v časopise Hudobný život – rozhovor pri príležitosti 25. výročia vzniku Slovenskej filharmónie s Tiborom Gašparekom: Minulosť i prítomnosť. V roku 1978 žiak Quido Höbling napísal v Hudobnom živote: Vyznanie.

Tibor Gašparek bol ocenený v roku 1932 cenou Fritza Kreislera, v roku 1963 Štátnym vyznamenaním Za vynikajúcu prácu, 1967 získal čestný titul Zaslúžilý umelec, v roku 1969 Zaslúžilý člen Slovenskej filharmónie a zároveň v tom istom roku bol ocenený Zlatou medailou VŠMU.

²⁰ Tibor Gašparek. *Hc.sk* [online]. online: Hudobné centrum, 2021 [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: <https://hc.sk/o-slovenskej-hudbe/osobnost-detail/2639-gasperek-tibor>

4 Albín Vrtel'

4.1 Životopis

Albín Vrtel' (Příloha 2 a) sa narodil v letnom dni 6. júla 1917 v Rakúsko-Uhorsku, v Čadci, na území dnešného Slovenska. V rokoch 1936 až 1940 študoval Štátne konzervatórium hudby Praha v odbore husle, v triede Jindřicha Bastařa a Bedřicha Voldana. V roku 1940 po ukončení štúdia po úspešnom konkurze sa stal členom Orchestra Opery Slovenského národného divadla v Bratislave, kde pôsobil dva roky. V rokoch 1942 až 1945 sa ďalej vzdelával na Hochschule für Musik und darstellende Kunst vo Viedni, v triede huslistu a pedagóga Wolfgang Schneiderhana. Počas týchto štúdií sa stal členom Actardjievovho kvarteta spolu s hráčmi Georg Actardjiev, Ladislava Hrdinu a Albína Berkyho. Taktiež založil sláčikové trio, ktoré účinkovalo v zahraničí a nahrávalo pre Bratislavský rozhlas. Po úspešnom ukončení univerzity vo Viedni sa stal v roku 1945 koncertným majstrom Orchestra Opery SND, kde takto pôsobil tri roky. V roku 1955 sa stal dirigentom Krajského učiteľského inštrumentálneho súboru v Žiline. Od roku 1945 taktiež pôsobil ako husľový pedagóg (Příloha 2 c, d) na Konzervatóriu v Bratislave, kde v roku 1965 sa stal vedúcim profesom sláčikového oddelenia a pôsobil tam až do svojej smrti. Zomrel vo veku 83 rokov dňa 22. októbra v roku 2000 v Bratislave.

4.2 Prínos umelca

“Pedagogická činnosť tvorí ťažisko Vrtel'ových aktivít i zásluh pre rozvoj slovenskej hudby. Vychoval vyše 100 huslistov, ktorí sa uplatňujú na poli komornej hudby - Moyzesovo kvarteto, ako osvedčení orchestrálni hráči, pedagógovia či sólisti: Andrea Illéšová, Ivana Pristašová vo Viedni, Konštantín Sedlák v SRN, Ladislav Kupkovič - huslista, skladateľ a dirigent v Hannoveri, Ján Wicha v Kanade, Jozef Frohlich - sólista a koncertný majster Anglického komorného orchestra, Viera Bíliková-Bolzzato - umelecká vedúca komorného orchestra, hráčka na viole d'amour a pedagogička na Konzervatóriu v Benátkach, Milan Bauer vo francúzskom Lyone, Jela Špitková v Salzburgu a vo Viedni, Tibor Kováč - vedúci skupiny 2. huslí Viedenských filharmonikov a prvý slovenský huslista účinkujúci v newyorskej Carnegie Hall.”²¹ V ľudovej hudobnej interpretácii na Slovensku sa presadil huslista žiak Vrtel'a Ján Berky-Mrenica.

Albín Vrtel' sa stal uznávanou umeleckou osobnosťou nielen na Slovensku, ale i v zahraničí. Bol pozývaný zasadiť do medzinárodných porôt husľových súťaží, ako lektor prednášal a viedol kurz husľovej perfekcie či viedol interpretačný seminár na Slovensku, v Holandsku, v Škótsku, vo Fínsku a v Taliansku. Ako autor vydal množstvo knižných a notových publikácií.

²¹ Albín Vrtel' [online]. online: Hudobné centrum, 2021 [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: <https://hc.sk/o-slovenskej-hudbe/osobnost-detail/2263-vrtel-albin>

Pravidelne prispieval aj do hudobných časopisov a zborníkov. Spomeňme niektoré jeho diela z personálnej bibliografie: *Zostavil a revidoval Albín Vrtel': Slovenská husľová tvorba* (1974), *Tance starých majstrov (revízia) pre husle a klavír* (1967), *Zlaté husličky J. V. Dolinského* (1961), *Husle s dračou hlavou: Spomienky* (1996), *Päťdesiatročná cesta husľovej pedagogiky* (1969). Z umeleckej kritiky a publicistiky spomeňme aspoň: *Jubilant Viliam Kořínek* (1995), *Spomienky husľového pedagóga* (1995), *Konzervatórium bolo mojím životom* (1994), *Talent je dar Boží: Fórum tolerance* (1994), *Spomienky* (1992), *Jesenné súťaže* (1991), *Tvorivosť do výchovy talentov* (1991), *Beethovenov Hradec* (1988), *Beethovenov Hradec* (1985), *Husľový pedagóg Viliam Kořínek* (1985), *Spomienka na Krešmira Baranoviča* (1984), *Niccolo Paganini* (1982), *Husľová súťaž Jeana Sibeliusa* (1981), *Pre a proti ...* (1977).

Viac o samotnom autorovi Albínovi Vrtel'ovi sa môžeme dozvedieť z bibliografie - štúdií: *Kolektív: Slovník slovenského koncertného umenia II.* (2004), *Palovčík Michal: Profil autora* (1996), *Čížik Vladimír: Slovenskí koncertní umelci II.* (1976), *Urban Bohumil: Hudobná história Žiliny 4* (2004), *Kupkovič Ladislav: Za profesorom Vrtel'om /nekrológ/* (2000), *Palovčík Michal: Za Albínom Vrtel'om /nekrológ/* (2000), *Jurík Marián: Opantala ho hudba a kysucká príroda: Prof. Albín Vrtel' jubiluje* (1997), *Janota Igor: Zlaté husličky. Vzácné jubileum prof. Albína Vrtel'a* (1997), *Jurík Marián: Profesor Albín Vrtel' (1995), Husľový virtuóz a pedagog: Päťdesiat rokov na pôde konzervatória* (1995), *Litschauerová Nina: Zabudnúť na vlastné sny: Z rodinného albumu Albína Vrtel'a* (1995), *Ursínyová Tereza: Pedagog na prahu jubilea* (1994), *Jurík Marián: "...zbohatol som duševne..." : K jubileu prof. Albína Vrtel'a* (1992), *Jurík Marián: S profesorom Vrtel'om o kurze v Colminare /rozhovor/* (1992), *Jurík Marián: Prof. Albín Vrtel' do Eisenstadtu* (1991), *Jurík Marián: Vychovávajme tvorivé osobnosti* (1991), *Ursínyová Terézia: Návšteva v starom dome, alebo Husle a lýra* (1990), *Vrbická Eva - Vrtel' Albín: Deň sa mi zdá prikrátky: S prof. Albínom Vrtel'om pri jeho sedemdesiatke* (1987), *Albrecht Ján: Jubilanti* (1977), *Breier Pavel: Život hodný Osudovej symfónie* (1967).

V roku 2001 dostal ocenenie Osobnosť Kysúc in memoriam za celoživotné dielo.

4.3 Rozhovor so študentom Albína Vrtel'a Jozefom Horváthom

Prinášame Vám autentický rozhovor s priamym žiakom z majstrovskej triedy Albína Vrtel'a na Konzervatóriu v Bratislave. Študent, vynikajúci huslista, koncertný majster Slovenskej filharmónie Mgr. art. Jozef Horváth ArtD. spomína na toto inšpiratívne obdobie svojho života a nám poskytol odpovede na otázky ohľadne života, prínosu a diela profesora Albína Vrtel'a.

Absolvovali ste Konzervatórium v triede p. prof. Albína Vrtel'a, ako spomínate na toto obdobie?

Ja som na konzervatóriu prešiel ku pánovi Albínovi Vrteľovi do tretieho ročníka od p. Profesorky Neďelčevy. Pre mňa to bola určitá zmena, pretože dovtedy som bol vychovávaný tak, že na súťaže, jeden program a tak. A keď som prišiel k pánovi Albínovi Vrteľovi tak sa ma spýtal, že aké etudy som hral. No a ja som vlastne skoro žiadne etudy dovtedy nehral. Ja som hral paganinské capriccio a ťažké veci. Presne si to pamätám, že v posledný deň môjho druhého ročníka som prišiel k nemu a sme sa rozprávali a on vytiahol papierik a povedal, že spravme si plán: Rodeho etudy, Dancla etudy, Dont, ešte Alardove etudy, myslím to boli. A takéto rôzne a že nech nacvičím za celé leto čo najviac tých etud. K tomu bol nejaký Bach, už ani neviem. Povedal, že začneme Haydnovým koncertom, som si myslel ježíšmaria, že je to úplne ľahučké a tak. No prešli dva mesiace a sa blížila tá prvá hodina a ja som veľmi ťažko zahral 3 etudy. Som si uvedomil, že mi veľmi chýbal ten základ, ktorý každý žiak by mal mať. No a dospelo to do takého štádia, na čo som veľmi veľmi hrdý a čo sa aj ja snažím aplikovať na mojich žiakoch, najmä tých mladších, že čo najviac etud robiť. Ale super bolo na pánovi Vrteľovi, že on chcel, že aj tú etudu hrať ako keby koncertne, s výrazom, s krásnym tónom. My sme prešli všetky etudy za jeden rok skoro. Ja som naskočil na ten vlak a išlo mi to, že som doniesol šesť etud na hodinu a nebol to problém. Veľmi sa mi zlepšila technika a veľmi ma to aj motivovalo. Potom rôzne, vytiahol mi od Ševčíka, je taký zošit, aj v angličtine to vyšlo, myslím, že Virtuózna technika sa to volá. A vlastne povedal, že toto musíš každý jeden deň postupne, každú problematiku, či stupnice, či rozložené akordy, či dvojhmaty. A hocikedy len tak povedal, poďme si zahrať Ševčíka. Strašne ma to motivovalo. Vyslovene ma to začalo baviť, a až som bol taký posadnutý, že chcem čo najviac tých etud hrať. Samozrejme popri tom sme robili aj iné skladby – toho Haydna, to ma tiež prekvapilo, lebo chcel odo mňa, aby som hral celý koncert. Také na internom koncerte potom aj na verejnom som odohral celý koncert. Hneď na to som spravil Viotti koncert 22 a to tiež celé. Vedel aj veľmi nainšpirovať človeka, proste zaľúbili sme sa do tých koncertov. No a aka to na mňa zapôsobilo, tak on mi povedal, že dva roky nepôjdeme na žiadnu súťaž. No a potom celom roku, čo sa mi naozaj podarilo strašne veľa toho odohrať, tak mi povedal: “Jožko, tak by sme mohli ísť budúci rok na súťaž.” To obdobie s pánom profesorom Vrteľom bolo úžasné v tom, a dúfam aj že všetci moji súkmeňovci, rovesníci, ktorí u neho študovali, ktorí už žijú vo svete, hrajú vo významných orchestroch, zhodneme sa v tom, že on nás naučil cvičiť. Naučil nás chcieť cvičiť. A naučil nás, že cvičenie sa stalo dennou súčasťou nášho života. Ja sa to snažím aplikovať tiež na mojich žiakoch. Nie každý má k tomu takú silnú vôľu. Človek by si mal napísať večer pred spaním plán dňa, že tie dve hodinky budem cvičiť a presne, že čo budem cvičiť. Alebo ma tiež pán Vrteľ učil určitý spôsob cvičenia, že ráno vstanem, cvičím, povedzme, hodinku. Presne musel vedieť dopredu, že čo budem cvičiť a ako. Absolútna organizácia. Potom desať-päťnásť minút pauza. A zase hodinka. A toto od osmej do dvanástej bez problémov človek zvládne. Samozrejme to sa dá cez víkendy alebo keď máme viac voľna. Ale pamätám si naozaj že stalo sa, že keď mama už spala a prišla za mnou, dvanásť hodín v noci, že: “Ty ešte cvičíš?”

Strašne ma to bavilo. Pán profesor Vrteľ nás vedel tak motivovať. Tiež si myslím, že v živote som mohol ešte aj viacej cvičiť, ale v tom období toho tretieho do piateho - šiesteho ročníka dokázal neuveriteľný pokrok so mnou spraviť. Som sa dokázal naučiť, neviem, nejakú Sarasateho skladbu, teraz sa hrajú tie tance, za dva týždne. Alebo si pamätám, že pán profesor zabudol, že sú koncoročné skúšky, už bol starší, už mal 72 rokov, že čo by sme mohli hrať – takže cigánske melódie, že ja som to nehral, ale že: “ty to spraviš, dneska je piatok, prídi zajtra na hodinu, nedeľu prídeš ku mne”, bývali sme blízko vedľa seba, no a nakoniec som to nejako zahral na tých skúškach v pondelok. Ale on ma tak strašne motivoval, ja si to aj teraz tak veľmi uvedomujem, jak som starší, že ja okrem toho, čo som musel cvičiť, čo ma strašne motivovalo to, že mám staršieho brata o päť rokov, ktorý študoval vo Viedni, vtedy hral Baladu Esaya. A ja som mohol mať osemnásť rokov, ja už som to cvičil. Všetky skladby, sme mali veľa nôt doma, napríklad som si ani neuvedomil, že čo je Kreisler Recitativ-Scherzo, to som sa tiež strašne rýchlo naučil a potom som bol na kurzoch v Piešťanoch, kde Igor Bezrodny ma upozornil, že tu hráš inú notu, že daj mi noty. A ja že, že ja noty nemám. Proste profesor Vrteľ ma motivoval k tomu že, fakt som žil len tými husľami. A to bolo krásne.

Spomenuli ste svojho brata Júliusa Horvátha. On tiež študoval u pána Vrteľa?

Áno, môj brat k nemu prišiel, myslím, že do štvrtého ročníka na Konzervatóriu v Bratislave. Predtým bol u pána profesora Slávika, ktorý žije v Brne. Áno, najlepší absolvent Konzervatória bol. Patril medzi jeho najlepších žiakov. A vlastne veľmi podobný príbeh by Vám povedal vlastne každý jeho žiak, že ako sme naozaj žili. Keď som ja u neho študoval, tak sme mali hodiny utorok večer a v piatok večer. A my sme proste tam boli stále. Dneska by sa to už nepáčilo, niekto mal hodinu a pol, trvanie tej vyučovacej hodiny. Niekto mal možno menej. Každý, kto ako potreboval. S klavirom sa proste stále hráli veľké koncerty. Počúvali sme sa, lebo on to chcel. Pomáhali sme si. Vedel vytvoriť, čo je podľa mňa veľmi dôležité, takú tú dobrú atmosféru v triede. Mali sme sa radi, zdravá konkurencia tam vždy bola. Uvedomujem si, že samozrejme, neboli sme všetci fantastickí, ale ten lepší pomáhal tomu slabšiemu. Ten slabší si vedel uvedomiť, čo si aj ja myslím, že v dnešnej dobe je veľmi dôležité, aby si človek vedel uvedomiť, že kde je tá pravda. Zažil som párkrát, že prišiel môj žiak a povedal mi, že prečo sa venujete viacej tomu žiakovi, že ja chcem tiež mať tri-štyrikrát hodinu za týždeň. Tak som mu povedal: “no tak zahraj.” A nemal čo zahrať. Tak vidíš, toto je ten rozdiel. Tento žiak donesie na každý hodinu niečo pripravené a hlavne ideme ešte na súťaž spolu. Ale naozaj tá hierarchia, myslím, že bola veľmi zachovaná. A to on vedel. On bol veľký psychológ. Vedel odhadnúť, či sme smutní, či máme nejaké problémy, či je niekto zamilovaný a vždy nám vedle pomôcť. A veľmi často sa stávalo, že ten piatok večer poslal niekoho kúpiť zákusky alebo nejakú malinovku a tam sme sa stretli a on nám rozprával o svojom živote. To boli pre nás zážitky veľké. Taktiež on spomínal, veľmi často v tej dobe, že on si písal celý svoj život

zápisník. A hocikedy, keď ho niečo napadlo alebo niečo zažil, tak si to vždy zapísal. A to bol jeho sen – vydať knižku. A nakoniec sa mu to aj podarilo. Existuje knižka, tenká knížôčka, sa volá Husle s dračou hlavou.

Povedali by ste nám niečo o personálnej bibliografii Husle s dračou hlavou?

To je taká knižka, ktorú za jeden deň prečítate. Áno, to je príbeh, ako pán Vrteľ začal s husličkami, čo sa všetko stalo. Má tam spomenutých aj tých svojich absolventov. Naozaj to je veľmi veľmi dobré čítanie. Ako sa dostal študovať do Čiech, lebo on pochádzal z Vrútok, z chudobnej rodiny. A nejaký sused, teraz už neviem, či bol doktor alebo niečo iné. Vtedy sa nedalo chodiť cez hranice do Čiech, tak ho prepašoval v kufri auta. Vrteľ išiel na prijímacie skúšky na Konzervatórium do Prahy a on u nikoho neštudoval, myslím. On len, že hrával s cigánskou kapelou, počúval rádio, televízia nebola. Keď počul niekoho, on si zapisoval noty. Nemal noty, tak to, čo si zapísal, tak sa naučil. A to je taká pikoška, že sme sa ho pýtali: “že pán profesor, čo nám zahráte?”, a on že: “a čo by ste chceli počuť?” (smiech) On mal strašne veľký repertoár takýchto Kreislerových, Sarasateových skladieb a neviem čo všetko. Takže bolo to aj také úsmevné... . V Prahe zistili, že je to človek s neuveriteľným talentom a danosťami, ale že všetko je naopak: ako má byť technika hrania a tak. No a nakoniec tam aj píše o tých svojich príbehoch, zážitkoch. Myslím, že skončil ako najlepší absolvent na Konzervatóriu v Prahe. Teraz neviem presne, či končil Paganiniho druhým koncertom alebo Sibeliovým. Ale potom, išiel študovať do Viedne ku profesorovi Schneiderhanovi, ktorý bol v tej dobe najvýznamnejším huslistom - sólistom. A vraj dokonca existuje aj v televízii, keď už Vrteľ bol trochu starší, tak tam je rozhovor so Schneiderhanom . Schneiderhan sám o ňom povedal, že toto je jeden z mojich najlepších absolventov. Takže on tiež ako tam skončil ako veľká hviezda. No a potom sa vrátil na Slovensko, aj sólovo hrával a myslím, že bol koncertný majster operného orchestra u nás. Ale veľmi v mladom veku začal mať problémy s pravou rukou. A to tam tiež píše v tej knižke.

Prečo názov Husle s dračou hlavou?

Lebo to tie husle, ktoré mal, neviem od koho, tak mali vyrezávanú nejakú dračiu hlavu. Nemali tam toho slimáka. No a potom, ako začal mať tie problémy s rukou, zakladali konzervatórium a vtedy ho oslovili a vlastne odvtedy pôsobil ako pedagóg na Konzervatóriu v Bratislave. Čo ja si pamätám, ešte ja som mu hral na päťdesiatom výročí učenia.

Keď ste ukončili vzdelanie na konzervatóriu, pán Vrteľ tam ešte pôsobil?

Áno, pamätám si, že sa vyjadril, pred ukončením kariéry, že chce mať takých slabších žiakov, aby im mohol pomôcť zdokonaľiť sa v husľovej hre. Nechcem, aby to vyznelo zle. Ono to nejako tak vychádzalo, že každé dva roky sa našiel niekto, kto bol takým lepším huslistom. Odo mňa vyššie, o dva alebo o tri roky tam bola Ivana Pristašová, vynikajúca huslistka. Nad ňou bol môj brat. Nad ním bol Tibor Kováč, vo Viedenskej filharmónii hrá. A tých starších si nepamätám, ale nakoniec hrávam v orchestri Sólisti európski v Luxemburgu a hrám tam už asi od 18 rokov, s pauzami samozrejme. Jeden z jeho najvýznamnejších žiakov, ktorý podľa mňa je nejaký 48 ročník, teraz môže mať 74 rokov – Jožko Frohlich sa volal. To vaša generácia si už vôbec nepamätá. Tak ďaleko to dotiahol, že myslím, že bol intendant Akadémie San Martin a English Chamber Orchestra. Tam aj hrával a keď som ho zažil v tom Luxemburgu, bolo vidno, že je to veľká kapacita. Vždy prišiel s nejakými inými Stradivárkami alebo Guarnerkami. On žije asi v Londýne, on emigroval ešte počas komunizmu. Bol tam ešte jeden – Benkovič sa volal, on už asi umrel. On to dotiahol niekde do Chicaga, či kde. A to bolo krédo profesora Vrteľa, ktoré si aj ja beriem za svoje a snažím sa o to, že dať tým žiakom, ako sa vraví, že chlieb do rúk. Niekto si dáva za cieľ ako pedagóg, neviem, možno niekedy nejaké osobné ohodnotenie alebo že musí žiak odohrať túto, túto skladbu... Ale profesor Vrteľ tam fakt bolo vidno, že jeho žiaci keď hrali, či to boli slabší, tak naozaj hrali s veľmi pekným tónom, vždy boli pripravení technicky a podľa mňa nemali nikdy problém dostať sa na vysokú školu ďalej.

5 Ján Skladaný

5.1 Životopis

O všestrannom huslistovi, pedagógovi a skladateľovi Jánovi Skladanom (Příloha 3) sa nám podarilo nájsť veľmi málo informácií a prameňov. Dozvedeli sme sa, že sa narodil v roku 1922, vyštudoval na Učiteľskom ústave v Banskej Bystrici všeobecné vzdelanie. Husľovú hru študoval v majstrovskej triede profesora Tibora Gašpareka a Gabriela Paulínyho. Avšak prínos tejto umeleckej osobnosti dosahuje kvalitnú úroveň na medzinárodnom poli hudby. Množstvo jeho žiakov sa uplatnilo v zahraničí. V roku 2002 oslávil svoje osemdesiate narodeniny a v priebehu nasledujúcich rokov náhle umrel.

5.2 Prínos umelca

„Ján Skladaný sa pedagogicky profiloval v čase, kedy prístup k odbornej literatúre bol priam nulový, neexistovala možnosť medzinárodných výmenných skúseností, či tvorivých konfrontácií. Hlavným zdrojom poznatkov bol rozhlas, gramoplatne a občasné vystúpenia sovietskych umelcov. No najmä vlastná empiria. Tá bola pre neskôr vysokoškolského profesora Skladaného hlavným kompasom při vytváraní uměleckého i technologického kréda.“²²

„Ján Skladaný nie náhodou vychoval celú plejádu vynikajúcich interpretov a pedagógov. Mnohí z nich trvalo pôsobia mimo Slovenska. Z domácich spomeňme aspoň Máriu Karlíkovú, jeden z našich najpozoruhodnejších pedagogických zjavov, či Petra Zajíčka, uměleckého vedúceho súboru Musica aeterna, primária Moyzesovho kvarteta Stanislava Muchu a ďalších.“²³ Spomeňme študentov Skladaného Jacka Martina Händlera, Petra Michalicu, Jindřicha Pazderu, Petra Strenáčka, či Jána Berky-Mrenicu. Napísal Dejiny a literatúra huslí a violy. Hudobné diela - Invencie pre dvojce huslí a bol školiteľom či oponentom niekoľkých záverečných prác. Aktívne sa venoval husliarskej činnosti a oprave/korektúre nástrojov.

²² MICHALICA, Peter. Jubilujúci pedagóg: K osemdesiatke Jána Skladaného. *Hudobný život*. Bratislava: Hudobné centrum, Patria I. Prievidza, 2002, **34**(6), 6. ISSN 13 35 - 41 40.

²³ MICHALICA, Peter. Jubilujúci pedagóg: K osemdesiatke Jána Skladaného. *Hudobný život*. Bratislava: Hudobné centrum, Patria I. Prievidza, 2002, **34**(6), 6. ISSN 13 35 - 41 40.

6 Aladár Móži

6.1 Umelecký životopis

Huslista Aladár Móži (Příloha 4 a) sa narodil v Bratislave 21. mája v roku 1923. Základy husľovej hry nadobudol u svojho učiteľa Gustava Náhlavského, ktorý patril medzi žiakov Otakara Ševčíka. Neskôr pokračoval v hre na husliach na konzervatóriu v Bratislave v triede Tibora Gašpareka. Ďalej jeho cesty viedli do Viedne na Akademié für Musik und darstellende Kunst, kde bol žiakom v majstrovskej triede pedagoga a koncertného majstra Viedenských filharmonikov Wolfganga Schneiderhana.

V roku 1949 začal pôsobiť ako koncertný majster Symfonického orchestra Československého rozhlasu v Bratislave, (ako člen orchestra pôsobil už od roku 1942). O šesť rokov neskôr v roku 1955 sa ujal vedenia Bratislavského komorného orchestra, ktorý bol bez dirigenta a o rok neskôr v roku 1956 patril medzi zakladajúcich členov Slovenského kvarteta (Příloha 4 b, c). V Slovenskom kvartete pôsobil ako primárius.

Od roku 1955 do roku 1974 bol pedagógom na bratislavskom konzervatóriu, neskôr v roku 1979 dostal ponuku vyučovať na Vysokej škole muzických umení v Bratislave (VŠMU) v odbore hra na husliach, kde pôsobil do roku 1983. Zomrel v roku 1983 vo veku 59 rokov v Bratislave.

6.2 Prínos umelca

„Aladár Móži patril k talentom, ktorým sa podarilo pozdvihnúť svoje nadanie na vysokú úroveň všestranného uplatnenia, o čom bohato svedčia najrôznejšie oblasti jeho aktivity, či už máme na zreteli jeho sólistickú alebo komornú činnosť, či jeho významnú prácu koncertného majstra, skladateľa alebo pedagóga.“²⁴

„Umenie husľovej hry Aladára Móžiho predstavuje aj v iných oblastiach jeho činnosti nedomysliteľnú súčasť jeho celoživotnej aktivity. Móžiho sólistická činnosť nie je len veľmi bohatá, ale aj mnohostranná. Nahrávky vo fonotéke Československého rozhlasu dokumentujú počtom 35 koncertov, 100 sonát a asi 300 drobnejších skladieb mimoriadnu aktivitu umelca, ktorá stretla aj v zahraničí s veľkým záujmom a ocenením... Okrem medzinárodného repertoáru koncertov, sonát a iných skladieb treba vyzdvihnúť úspešnú propagáciu a premiérovanie skladieb slovenských autorov, ktoré Móži uviedol a propagoval na svojich koncertoch doma i v zahraničí. Veľké uznanie si získal Móži aj v rámci jeho hosťujúceho pobytu v USA (1975),

²⁴ ALBRECHT, Ján. In memoriam zaslúžilý umelec Aladár Móži. *Hudobný život*. Bratislava, 1983, **1983**(4), 3.

neskôr v Japonsku vo funkcii pedagóga, resp. Koncertného majstra a inštruktora Yomiuri Nippon Symphony Orchestra v Tokiu.“²⁵

„Jeho hlavným, nevysloveným princípom v pedagogickej práci bola snaha požadovať od prejavu svojich adeptov spontánnosť, prirodzenosť a plynulosť, bez špekulatívnych a násilných zásahov.“²⁶

„...v dlhoročnej činnosti koncertného majstra SOČRu sa všestranne uplatňovali jeho umelecké inštrumentálne schopnosti na poste vedúceho hráča a usmerňovateľa svojej vlastnej skupiny prvých huslí, ako i celého súboru sláčikových nástrojov...“²⁷

„Azda najvýznamnejšou oblasťou umeleckého pôsobenia A. Móžiho bola jeho plodná činnosť vo funkcii primáriusa Slovenského kvarteta (od roku 1956-1983), v ktorej sa mu podarilo pozdvihnúť toto teleso z jeho lokálno-regionálneho významu na platformu dotýkajúcu sa svetovej špičky, ...“²⁸

Aladár Móži nahral ako sólista so Symfonickým orchestrom Československého rozhlasu v spolupráci s dirigentom Bystríkom Režuchom skladbu Monumento per. 6.000 000 od skladateľa Petra Kolomana. Táto skladba bola uvedená v roku 1970 na CD s názvom Pamätník obetiam vojny. V spolupráci s klaviristkou Danicou Móžiovou nahral a vydal viacero skladieb pre husle a klavír: J. Massenet – Meditácia z opery Thais, A. Dvořáka – Humoreska, J.S.Bach/Gound – Ave Maria.

V roku 1970 uvádzal v spolupráci s Danicou Móžiovou skladbu Malá sonáta (Sonata piccola), ktorú napísal Alexander Moyzes. Premiéra sa konala na Slovensku v Trnave v Zrkadlovej sieni.

So Slovenským kvartetom premiéroval skladby od skladateľa Ota Ferenczyho: Sláčikové kvarteto č. 1 v roku 1963, o štyri roky neskôr v roku 1967 Slovenské kvarteto uvádzalo skladbu od Dezidera Kardoša: Sláčikové kvarteto č. 2 op. 38, premiéra sa konala vo Švédsku v Štokholme o rok neskôr odohrali slovenskú premiéru v Bratislave. V roku 1974 Slovenské kvarteto odohralo v spolupráci so Slovenskou filharmóniou Koncert pre sláčikové kvarteto a symfonický orchester od Júliusa Kowalskeho pri príležitosti 25. výročia založenia Vysokej školy muzických umení (VŠMU). Koncert sa konal v Redute v Bratislave. Slovenské kvarteto nahralo viacero skladieb, ktoré možno spomenúť z diskografie: Ján Cikker – Sláčikové

²⁵ ALBRECHT, Ján. In memoriam zaslúžilý umelec Aladár Móži. *Hudobný život*. Bratislava, 1983, **1983**(4), 3.

²⁶ ALBRECHT, Ján. In memoriam zaslúžilý umelec Aladár Móži. *Hudobný život*. Bratislava, 1983, **1983**(4), 3.

²⁷ ALBRECHT, Ján. In memoriam zaslúžilý umelec Aladár Móži. *Hudobný život*. Bratislava, 1983, **1983**(4), 3.

²⁸ ALBRECHT, Ján. In memoriam zaslúžilý umelec Aladár Móži. *Hudobný život*. Bratislava, 1983, **1983**(4), 3.

kvarteto č. 2, op. 14, Oto Ferenczy – Hudba pre 4 sláčikové nástroje – Intermezzo a Fantázia, Andrej Očenáš – Sláčikové kvarteto č. 2 “Etudové” op. 42, Miro Bázlik – Sláčikové kvarteto, Ladislav Burlas - Hudba pre sládkové kvarteto, Ilja Zeljenka - Sláčikové kvarteto č.1, César Franck - Kvinteto f mol pre klavír, 2 huslí, violu a violončelo.

V roku 1982 Aladár Móži napísal dielo Rumunský cigánsky tanec. Za svoju činnosť získal titul Zaslúžilý umelec. Tokijská univerzita mu udelila titul čestného profesora.

6.3 Slovenské kvarteto

Slovenské kvarteto (Příloha 4 b, c) vzniklo v roku 1948 pod názvom Bratislavské kvarteto. Tento názov nieslo až do roku 1964, kedy v dôsledku početnej zahraničnej koncertnej činnosti bolo premenované na Slovenské kvarteto. Pôvodnými členmi tohto kvarteta boli: Aladár Móži (1. husle), E. Weidinger (2. husle), R. Hoffmann (viola) a Albín Berky (violončelo). V roku 1956 sa okrem Aladára Móžiho vymenili všetci členovia kvarteta spomenutých vyššie. Alojz Nemec nahradil pozíciu druhých huslí, Milan Telecký zastúpil violový post a Jozef Sikora nahradil violončelový part. V roku 1962 prešlo kvarteto taktiež nie poslednou personálnou zmenou. Vynikajúci violončelista František Tannenberger nahradil svojho kolegu Sikoru. V roku 1964 sa kvarteto oficiálne premenuje na Slovenské kvarteto a tento názov nesie do konca svojej umeleckej činnosti, ktorú umelci ukončili v roku 1983. Pred koncom svojej hudobnej cesty sa na poste violončela ešte vystriedal Jozef Podhoranský.

Kvarteto patrilo k štátnym súborom a bolo pričlenené k Slovenskej filharmónii a Bratislavskému rozhlasu. Toto hudobné teleso absolvovalo mnoho koncertov doma i v zahraničí. Spolupracovalo s rozhlasom, televíziou a domácimi i zahraničnými vydavateľstvami. V roku 1969 Slovenské kvarteto získalo ocenenie Zväzu slovenských skladateľov a neskôr Štátnu cenu Slovenskej republiky. V roku 1968 získalo kvarteto vo Švédsku v Štokholme prvú cenu na anonymnej súťaži v interpretácii sláčikových kvartet Bélu Bartóka. Slovenské kvarteto sa pravidelne zúčastňovalo Festivalu súčasnej hudby v Štokholme, kde viackrát predstavili hudbu vtedajších súčasných skladateľov (Suchoň, Očenáš a ďalší).

V roku 1969 kvarteto obdržalo Cenu Zväzu slovenských skladateľov a potom Štátnu cenu Slovenskej republiky.

Slovenské kvarteto bolo známe pre poslucháčov doma aj v zahraničí. Mnoho hudobných recenzií na toto úspešné sláčikové kvarteto vytváralo dobré zázemie pre tvorbu, nahrávanie, koncerty i súťaže. Slovenské kvarteto bolo aktívne na hudobnej scéne takmer 30 rokov: od

roku 1956 až 1983. Bohužiaľ po smrti primáriusa Aladára Móžiho Slovenské kvarteto nenašlo nasledovníkov, ktorí by pokračovali v tradícii slovenských velikánov.

7 Mikuláš Jelínek

7.1 Umelecký životopis

Mikuláš Herbert Jelínek (Příloha 5 a) sa narodil dňa 16. mája 1925 v Kežmarku. V rokoch 1943 až 1946 navštevoval Konzervatórium v Bratislave v triede Tibora Gašpareka. Počas týchto štúdií absolvoval v roku 1944 štátnu skúšku pre učiteľov hudby. Potom pokračoval na Hudobnej akadémii Ferenc Liszta v Budapešti v rokoch 1947–1949 v triede Ede Zathureckeho. Od roku 1949 až 1953 študoval na VŠMU v triede Tibora Gašpareka, kde absolvoval diplomom s vyznamenaním. V rokoch 1961–1964 študoval súkromne vo Viedni u Ricarda Odnopossofa. V roku 1957 absolvoval majstrovské kurzy v Salzburgu pod vedením André Gertlera.

Od roku 1951 do roku 1965 pôsobil ako pedagóg husľovej hry na VŠMU. Hudobne vyškoliť 15 absolventov, medzi nimi spomeňme skladateľa a huslistu Ladislava Kupkoviča a ďalších. Súkromne vzdelával napríklad Bohumila Urbana, či Igora Špitku. Okrem pedagogickej činnosti pôsobil hráčsky v Slovenskej filharmónii a v Symfonickom orchestri Československého rozhlasu v Bratislave a taktiež vystupoval aj ako sólista na Slovensku, ale i v zahraničí. Taktiež sa venoval komornej hudbe. Hral v Sláčikovom kvartete Československého rozhlasu spolu s kolegami Tiborom Gašparekom, Alexandrom Farkašom a Albínom Berkym, ďalej pôsobil aj v Novom slovenskom kvartete s Martou Országhovou Geeringerovou, Rudolfom Križanom a Františkom Tannenbergerom. Zároveň v rokoch 1958–1960 pôsobil ako umelecký vedúci Komorného orchestra Slovenskej filharmónie.

V roku 1965 odišiel z politických dôvodov do zahraničia. V koncertnej sezóne 1965/1966 pôsobil ako koncertný majster Deutsche Radio Philharmonie Saarbrücken. Potom pôsobil v rokoch 1966 až 1968 ako koncertný majster Sveriges Radios Symfoniorkester v Štokholme a taktiež pôsobil ako koncertný sólista – virtuóz. S viacerými orchestrami Škandinávie uviedol husľové koncerty, nahral viacero husľových sonát a komorné skladby. Ďalej sa v rokoch 1967–1990 uplatnil ako prvý koncertný majster Gürzenich Orchestra v Kolíne nad Rýnom, kde pôsobil aj ako sólista orchestra. Súbežne vyučoval na Rheinische Musikschule v Kolíne nad Rýnom v Nemecku, kde pripravil vyše 80 študentov na husľovú dráhu. Taktiež tu pôsobil ako primárius sláčikového kvarteta Gürzenich Quartett s kolegami Franz Neumann, neskôr Geoffrey Wherton, Ulala Seo a Daniel Cahen. V roku 1990 po páde komunistického režimu sa vrátil do Slovenskej republiky a odohral radu komorných recitálov v spolupráci s vynikajúcou klavíristkou Danielou Varínskou (Příloha 5 b). V rokoch 1992 až 2009 pôsobil ako docent husľovej hry na VŠMU a od roku 1996 ako profesor. Od roku 2002 do roku 2005 pôsobil ako profesor husľovej hry na Katedre hudby na Fakulte humanitných vied Žilinskej univerzity ako garant študijných programov hra na hlavnom hudobnom nástroji. V roku 2015 oslávil životné

jubileum 90. rokov života. V roku 2023 v máji oslávi svoje 98 narodeniny v kruhu svojich najbližších a manželky Dany Varinskej na Slovensku.

7.2 Prínos umelca

„Mikuláš Jelínek absolvoval stovky recitálových vystúpení v mnohých krajinách Európy (býv. Československo, Fínsko, býv. Juhoslávia, Maďarsko, Nemecko, Poľsko, Rakúsko, Rumunsko. Štáty býv. Sovietskeho zväzu, Švédsko, Taliansko, Ukrajina) ako aj v Číne. Ako sólista spolupracoval s mnohými klavíristami na Slovensku, v Česku, vo Švédsku, v Nemecku, či bývalom Sovietskom zväze.“²⁹

Ako sólista vystúpil 83-krát v spolupráci so slovenskými a zahraničnými telesami pod taktovkami významných dirigentov.

Taktiež bol pozývaný vyučovať ako lektor na majstrovské husľové kurzy do Švédska, Nemecka, Maďarska, Rakúska a na Slovensko. Bol pozývaný ako člen do medzinárodných porôt husľových súťaží do Česka, Rakúska a Rumunska.

Od roku 1974 sa stal členom medzinárodného združenia pedagógov sláčikových nástrojov – European String Teachers Association (ESTA). Z vlastnej iniciatívy založil hudobnú sekciu v roku 1992 aj na Slovensku, kde sa neskôr stal jej prezidentom a potom viceprezidentom. Taktiež je členom predstavenstva Asociácie učiteľov hudby na Slovensku.

Z personálnej bibliografie môžeme spomenúť autobiografické dielo: *Cesty k sebe samému*, ktoré vyšlo v roku 2016, či knihu *O hudobnej pedagogike – úvahy huslistu – učiteľa* z roku 2019.

Mikulášovi Jelínkovi bolo udelené čestné občianstvo mesta Kežmarok.

²⁹ Mikuláš Jelínek [online]. online: Hudobné centrum, 2021 [cit. 2023-03-21]. Dostupné z: <https://hc.sk/o-slovenskej-hudbe/osobnost-detail/400-jelinek-mikulas>

8 Bohdan Warchal

8.1 Životopis

Slovenský významný huslista Bohdan Warchal (Příloha 6 a, b) sa narodil 27.1.1930 v meste Orlová v Československu. Prvé hodiny huslí mal u učiteľa Jozefa Pýchy. Majstrovské husle nemeckého husliara Mathiasa Heinickeho mu jeho mama zaobstarala z predaného koberca a podarovala ku 12. narodeninám. Počas vojny ťažko pracoval v koksovni, spolu s ruskými zajatcami od šiestej rána do šiestej večera. Po skončení druhej svetovej vojny bol prijatý do Ústavu hudby a spevu Tomáša Masaryka v Ostrave, ďalej pokračoval na Konzervatóriu v Brne v triede prof. Júlia Remeša.

Aby Bohdan uživil seba a pomohol matke, naučil sa vo voľnom čase hrať na viacerých hudobných nástrojoch – na bicích – účinkoval v tanečnej kapele ako bubeník v hoteli Európa, naučil sa hrať na trúbke – pôsobil v divadelnom orchestri Vpřed. Naučil sa hrať aj na kontrabase a na mnohých ďalších nástrojoch. Po konzervatóriu pokračoval na JAMU v Brne v triede prof. Františka Kudláčka v rokoch 1952 až 1957. Bohdan svoje brnianske štúdiá ukončil absolventským recitálom a bol pripravený prijať miesto huslistu z konkurzných ponúk. Po štúdiách prijal miesto vedúceho huslistu orchestra ľudových nástrojov (Brněnský rozhlasový orchester lidových nástrojů) pod záštitou Brnenského rozhlasu. V roku 1957 na jar úspešne odohral konkurz na pozíciu koncertného majstra Slovenskej filharmónie, kde pôsobil na tomto poste až do roku 1964.

„Medzitým sa jeho husľové kvality prostredníctvom koncertov dostali za múry vysokej školy a meno husľového virtuóza sa stalo známe po celom meste.“³⁰ „Bohdan sa počas svojho pôsobenia v Slovenskej filharmónii predstavil verejnosti nielen ako koncertný majster, ale aj ako sólista vynikajúcich kvalít.“³¹ V septembri v roku 1960 sa prvýkrát verejne predstavil komorný orchester sláčikových nástrojov zložený z popredných hráčov symfonického orchestra Slovenskej filharmónie na čele s Bohdanom Warchalom v bratislavskej Redute ako Slovenský komorný orchester (SKO), neskôr ľudovo prezývaný ako „Warchalovci“. Bohdan pôsobil ako zakladateľ a umelecký vedúci tohto hudobného telesa až do roku 2000.

Ako pedagóg začal v roku 1958 pôsobiť na Bratislavskom konzervatóriu, kde svoje huslistické znalosti predával ďalej svojim študentom až do roku 1964. V akademickom roku 1973/1974 pôsobil ako pedagóg na JAMU v Brne a od roku 1980 až do roku 2000 na VŠMU v Bratislave. Taktiež viedol husľové interpretačné majstrovské kurzy v Brne v lete 1972. Bohdan Warchal

³⁰ KLATT, Kornel. *Hral som s Warchalovcami*. 108. Bratislava: Hudobné centrum, 2014. ISBN 978-80-89427-21-5.

³¹ KLATT, Kornel. *Hral som s Warchalovcami*. 108. Bratislava: Hudobné centrum, 2014. ISBN 978-80-89427-21-5.

zomrel ako významná osobnosť hudobného života na Slovensku dňa 30. 12. v roku 2000 v Bratislave po ťažkej chorobe vo veku sedemdesiat rokov.

8.2 Prínos umelca

Napriek poľskej národnosti a českému občianstvu je prínos virtuóza Bohdana Warchala práve spätý so Slovenskom. Bohdan Warchal svojou umeleckou, organizačnou a pedagogickou činnosťou vytvoril zázemie pre vznik Slovenského komorného orchestra, s ktorým precestoval celý svet – umelecky sa predviedol na piatich kontinentoch sveta a reprezentoval dobré meno Slovenska v zahraničí.

„Bohdan Warchal je jedným z najvýznamnejších osobností slovenského hudobného života. Po skončení štúdia na Janáčkovej akadémii múzických umení v Brne v roku 1957 sa presťahoval na Slovensko, kde pôsobil po celý život. S menom umelca sa spája najmä jeho 40-ročné pôsobenie na poste umeleckého vedúceho a dirigenta Slovenského komorného orchestra, ktorého bol zakladateľom. Toto teleso patrilo už od svojho vzniku k jednému z najpopulárnejších súborov v oblasti klasickej hudby na Slovensku a vypracovalo sa na popredného predstaviteľa slovenského interpretačného umenia v zahraničí, s ktorým spolupracovali takí významní interpreti ako Guy Touvron či Lothar Koch. Súbor sa predstavil na mnohých festivaloch ako Festival de Musique de Strasbourg, Salzburger Festspiele, Festival de Musique Montreux-Vevey, Budapešti Zenei Hetek, Pražská jar a i. Ako sólista realizoval množstvo nahrávok pre bývalý Československý rozhlas a spolupracoval tiež s bývalou Československou televíziou.“³²

Bohdan Warchal bol ocenený množstvom cien za mimoriadny hudobný prínos pre Slovenskú republiku. Spomeňme aspoň niektoré ocenenia. V roku svojho úmrtia mu bolo udelené prezidentom Slovenskej republiky Rudolfom Schusterom štátne vyznamenanie Rádu Ľudovíta Štúra druhej triedy za mimoriadne významné šírenie dobrého mena SR v oblasti umenia v zahraničí. Rok predtým obdržal Cenu Nadácie Tatra banky za celoživotné dielo. V roku 1998 taktiež dostal prestížne hudobné ocenenie Krištáľové krídlo za prínos a celoživotné dielo v oblasti hudby. V roku 1996 mu Nové Mesto Bratislavy ako mestská časť udelila verejné uznanie za rozvoj. Pred nežnou revolúciou bol uznaný za zaslúžilého umelca (1969) a národného umelca (1983) Československa.

V Dolnom Kubíne na Slovensku je organizovaná každoročne Medzinárodná súťaž Bohdana Warchala v hre na sláčikové nástroje, kde súťažiaci rôznych vekových kategórií majú možnosť

³² Bohdan Warchal [online]. Bratislava: Hudobné centrum, 2021 [cit. 2023-03-28]. Dostupné z: <https://hc.sk/o-slovenskej-hudbe/osobnost-detail/90-warchal-bohdan>

súťažiť v dvoch kategóriách: sólová a komorná hra za účasti významných medzinárodných porotcov.

O veľkosti umeleckej osobnosti Bohdana Warchala svedčí fakt, že česká astronómka Lenka Šarounová pomenovala po obľúbenom umelcovi novoobjavenú planétu číslo 28019. Od roku 2002 sa teda zmienená planéta volá Warchal.

8.3 Slovenský komorný orchester – Warchalovci

„Slovenský komorný orchester (Příloha 6 c) vznikol roku 1960 z jedenástich hráčov Slovenskej filharmónie z iniciatívy jeho umeleckého vedúceho Bohdana Warchala. Je to prvý slovenský komorný orchester, ktorý sa vypracoval na medzinárodnú úroveň. Dnes sa slovenský komorný orchester predstavuje štýlove vyhranený, s vysokou technickou dokonalosťou, súhrou a precíznosťou výrazu, okrem početných koncertov v Československu absolvoval veľmi úspešné turné v Rakúsku, Taliansku, Belgicku, Nemeckej spolkovej republike, kde ho porovnávali s európskymi poprednými komornými telesami, i keď ťažisko dramatickej koncepcie orchestra spočíva v barokovej a predklasickej literatúre, neobchádza ani diela súčasnej tvorby (Janáček, Britten, Hindemith, Moyzes, Suchoň, Pospíšil)“³³

Bohdan Warchal bol dirigentom, umeleckým vedúcim a koncertným majstrom tohto telesa vyše štyridsať rokov.

Spomeňme aspoň niektorých významných členov tohto telesa: huslisti Bohdan Warchal, Peter Michalica, Quido a Anna Hölblingová, Andrea Šestáková, Tatiana Nedelčeva, Jozef Kopelman a ďalší. Na violončelo hrali Juraj Alexander a Viliam Šaray, na violu Kornel Klatt a Ján Cút. Ďalej to boli čembalista a klavírista Alexander Cattarino a kontrabasista Juraj Albert Schoeffer.

Slovenský komorný orchester úzko a často spolupracoval s nahrávacími spoločnosťami, najznámejšia skladba v ich podaní je Musica Slovaca od Ilja Zeljenku a Vivaldiho Štyri ročné obdobia. Od roku 2000 po súčasnosť vedie teleso žiak Bohdana Warchala huslista Ewald Danel, o ktorom sa taktiež budeme zmieňovať v nasledujúcich kapitolách.

³³ JURÍK, Marián, ed. *Bratislavské hudobné slávnosti 1965*. 1. Bratislava: Koncertná a divadelná kancelária v Bratislave, 1965. ISBN 17A1024020.

9 Milan Bauer

9.1 Umelecký životopis

O významnom huslistovi svojej generácie Milanovi Bauerovi (Příloha 7) sme sa dozvedeli, že sa narodil v Bratislave v Československu v roku 1932 českým rodičom. Hre na husliach sa učil v triede Albína Vrteľa na Bratislavskom konzervatóriu a ďalej pokračoval v štúdiách na Vysokej škole múzických umení v Bratislave v triede Tibora Gašpareka. Po úspešnom ukončení vysokej školy bol prijatý na Konzervatórium Pjotra Iljiča Čajkovského do Moskvy, kde pokračoval v triede zaslúžilého umelca Dimitriho Cyganova. Počas tohoto jednoročného pobytu v Rusku sa Milan Bauer zoznámil s vynikajúcou sovietskou husľovou školou a technikou. Absolvoval taktiež majstrovské kurzy u svetoznámych huslistov Leonida Kogana a Davida Oistracha. „V Moskve absolvoval Bauer celý rad samostatných i kolektívnych vystúpení. Z Moskvy si priniesol uznanie moskovskej televízie. V roku 1961 absolvoval zahraničný zájazd do Nemeckej demokratickej republiky.“³⁴

Od roku 1961 pôsobil ako asistent pedagóga na VŠMU. V koncertnej sezóne 1964/1965 dosahoval mimoriadne úspechy na Slovensku a v zahraničí, vystúpil na hudobnom festivale prvých Bratislavských hudobných slávností v Bratislave a v Prahe s Dvořákovým husľovým koncertom. Koncertoval v televízii a v rozhlase. Za naštudovanie Bergovho a Dvořákovho husľového koncertu mu bola udelená celoštátna cena rozhlasu. Milan Bauer bol vyhlásený za národného sólistu Československa spolu s huslistom Josefom Sukom.

V roku 1968 v auguste po koncertnom turné vo Francúzsku, sa rozhodne stráviť niekoľko prázdninových dní v Cannes. Dovoľuje sa o invázii sovietskej armády v Československu a preto sa rozhodol zostať vo Francúzsku. Úspešne sa stal koncertným majstrom Lyonského národného orchestra, kde pôsobil 29 rokov, až do konca svojej povinnej pracovnej činnosti. Taktiež pôsobil aj ako sólista a koncertne vystupoval aj vo francúzskej televízii. Na stránkach YouTube môžeme nájsť záznam ako koncertne predviedol Beethovenovu Romancu F dur, č. 2, op. 50 s Národným symfonickým orchestrom Lyonu. Video je zverejnené ako záznam z francúzskej televízie. V roku 1973 sa taktiež stáva koncertným majstrom Komorného orchestra parížskych hudobníkov a začiatkom osemdesiatych rokov začína pôsobiť ako profesor na Lyonskom Vyššom národnom konzervatóriu hudby a tanca.

Milan Bauer zomrel v spánku zo dňa 9. na 10. mája v roku 2006 v nemocnici v Lyone. Pochovaný je podľa svojho prania v Bretónsku na rybárskom cintoríne nad morom, pri svojej prázdninovej vile.

³⁴ *Interpréti I. Bratislavských hudobných slávností: Milan Bauer*. 1. online: Koncertná a divadelná kancelária v Bratislave, 1965. ISSN 17A1024020.

9.2 Prínos umelca

Milan Bauer v čase svojej kariéry pôsobil ako virtuóz – sólista. Pre Slovensko je najmä známy pre uvedenie slovenskej premiéry husľového koncertu Albana Berga v spolupráci so Slovenskou filharmóniou v Bratislave. Odohral 27 rôznych koncertov pre husle a orchester, koncertoval po celom svete, predovšetkým v krajinách bývalého východného bloku. Ďalej pôsobil ako koncertný majster vo Francúzsku až do času dôchodkového veku.

V roku 1997 bol menovaný Francúzskym ministerstvom kultúry „Rytierom umenia a literatúry“ a taktiež je mu udelený titul čestného občana mesta Lyon.

10 Bohumil Urban

10.1 Umelecký životopis

Bohumil Urban (Příloha 8 a) uzrel svet dňa 30. januára 1935 v Nových Zámkoch. V rokoch 1943–1951 navštevoval Mestskú hudobnú školu v Žiline pod vedením huslistu Ladislava Árvaya. V rokoch 1951–1956 pokračoval na Vyššej hudobnej škole (Konzervatóriu), taktiež u Ladislava Árvaya. Od roku 1960 súkromne študoval u Mikuláša Jelínka, ktorý bol odborným asistentom na VŠMU, taktiež u Tibora Gašparka na VŠMU a u Antonína Moravca, ktorý bol odborným asistentom na JAMU v Brne a taktiež bral konzultácie u kolegov zo slovenských a českých konzervatórií. Taktiež sa venoval štúdiu dirigovania. Základy dirigentstva nadobúdaval v triede profesora Karla Makáriusa v čase štúdia na žilinskej Vyššej hudobnej škole a neskôr pri súkromných konzultáciách s dirigentom Ľudovítom Rajterom a ďalších popredných dirigentov.

V roku 1958 sa stal zakladateľom a dirigentom detského sláčikového súboru na Základnej hudobnej škole v Žiline. V rokoch 1959–1962 pôsobil ako dirigent Symfonického orchestra mesta Žiliny (SOMŽ). V rokoch 1960–1966 a tiež 1975–1989 pôsobil ako dirigent Symfonického orchestra Konzervatória v Žiline. V rokoch 1962–1974 bol umeleckým vedúcim a dirigentom SOMŽ. V hudobnej sezóne 1974/1975 pôsobil ako dirigent Štátneho komorného orchestra Žilina, v rokoch 1975–1983 sa stal dirigentom Komorného orchestra slovenských učiteľov a taktiež promenádneho kúpeľného orchestra v Trenčianskych Tepliciach. V rokoch 1980–1987 bol dirigentom Komorného orchestra Konzervatória Žilina a členom Sláčikového kvarteta profesorov Konzervatória Žilina. V školskom roku 1958/1959 pôsobil ako pedagóg na Hudobnej škole v Žiline, v rokoch 1959–1961 ako pedagóg na Vyššej hudobnej škole v Žiline, kde viedol aj sláčikové oddelenie a od roku 1961 do roku 2003 pôsobil ako pedagóg na Konzervatóriu v Žiline. Zomrel dňa 7. decembra 2019 v Žiline vo veku 84 rokov.

10.2 Prínos umelca

„Bohumil Urban sa stal jednou z najvýznamnejších osobností hudobného života v Žiline, pričom jeho význam presahuje oblasť severného Slovenska a rozšíril sa na celoslovenské, respektíve česko-slovenské pôsobenie.“³⁵

„Za 45 rokov pedagogickej práce absolvovalo v triede prof. Bohumila Urbana 58 huslistov, z ktorých väčšina pokračovala v štúdiách na vysokých školách. Z mnohých sa stali výrazné

³⁵ ŠTÚŇ, Marián. Slavnostní koncert k životnímu jubileu profesora Bohumila Urbana: Slávnostný koncert k životnému jubileu profesora Bohumila Urbana. *Opera+* [online]. 2015, 16. 2. 2015, 1 [cit. 2023-03-20]. Dostupné z: <https://operaplus.cz/slavnostni-koncert-k-zivotnimu-jubileu-profesora-bohumila-urbana/>

osobnosti pôsobiace v rôznych oblastiach hudobného života na Slovensku i v zahraničí.³⁶ Spomeňme aspoň tých najvýraznejších a najúspešnejších študentov Bohumila Urbana: Jindřich Pazdera, Miloš Valent, Dalibor Karvay, Alexej Rosík, Stano Palúch, František Figura, Anton Singer, Zuzana Kállayová-Guttenová, Karol Windhaber, Zoltán Baláž, Ernest Patkoló, Zoja Kopčáková, Bohuslav Pavlík, Ján Glasnák, Karol Windhaber, Anton Singer, Andrej Tárnok, Marián Remenec, Martin Sleziak, Vladimír Harvan a ďalší.

„V roku 1964 sa Bohumil Urban zasadil o potrebu mimoriadneho štúdia najmladších talentovaných žiakov hudobných škôl u pedagógov konzervatórií. Prvými mimoriadnymi žiakmi konzervatória na Slovensku sa stali žilinskí huslisti: 12-ročný František Figura a 10-ročný Jindřich Pazdera.“³⁷

Za pedagogicko-umeleckú prácu dostal Bohumil Urban viacero ocenení: Vzorný učiteľ (1970), Medaila sv. Gorazda za dlhodobé vynikajúce výsledky v oblasti umeleckého školstva (1998), Genius loci Zboru Žilincov za celoživotnú pedagogickú a dirigentskú činnosť pre rozvoj hudobného života Žiliny (2001), Cena Jána Cikkera za dlhoročný tvorivý prístup a šírenie diela Jána Cikkera (2015).

„Bohumil Urban bol často pozývaný za člena porôt na domácich i medzinárodných husľových súťažiach.“³⁸ Spomeňme aspoň niektoré: Súťaž L. van Beethovena v Hradci nad Moravicí, Súťaž Českého rozhlasu pre mladých talentovaných umelcov Concertino Praga, Kociánova husľová súťaž v Ústí nad Orlicí, Interpretačná súťaž slovenských sólistov v Banskej Bystrici, Súťaž žiakov konzervatórií Slovenska.

Ako zaujímavosť z osobného archívu profesora Ivana Štrausa uvádzame, že práve Bohumil Urban ako jeden z porotcov medzinárodnej súťaže Kociánova houslová súťaž navrhol dať sedemročnému huslistovi Stefanovi Milenkovičovi titul Laureáta. Vďaka tejto skutočnosti sa stal známym natoľko, že pedagogicky pôsobil dokonca na Julliard School v New Yorku.³⁹

Ako zakladateľ stál pri zrode viacerých komorných a symfonických telies, ktoré aj ako dirigent dirigoval: Symfonický orchester mesta Žiliny (SOMŽ), ktorý sa stal podkladom, aby v roku 1974 mohol vzniknúť Štátny komorný orchester v Žiline, jediný orchester na Slovensku

³⁶ Bohumil Urban. *Hc.sk* [online]. online: Hudobné centrum, 2021, 6.10.2021 [cit. 2023-03-20]. Dostupné z: <https://hc.sk/o-slovenskej-hudbe/osobnost-detail/725-urban-bohumil>

³⁷ *Navždy nás opustil vo veku nedožitých 85 rokov Bohumil Urban: Bohumil URBAN* [online]. online: Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky, 2020 [cit. 2023-03-20]. Dostupné z: <https://www.culture.gov.sk/ministerstvo/medialny-servis/aktuality-ministerstva-kultury/navzdy-nas-opustil-vo-veku-nedozitych-85-rokov-bohumil-urban/>

³⁸ Bohumil Urban. *Hc.sk* [online]. online: Hudobné centrum, 2021, 6.10.2021 [cit. 2023-03-20]. Dostupné z: <https://hc.sk/o-slovenskej-hudbe/osobnost-detail/725-urban-bohumil>

³⁹ 12. 4. 2023, osobný archív profesora Ivana Štrausa, rozhovor

mozartovského typu (ŠKO), Symfonický orchester Konzervatória v Žiline, Komorný orchester Konzervatória v Žiline, Komorný orchester slovenských učiteľov, Kúpeľný orchester v Trenčianskych Tepliciach, Žilinský miešaný zbor, žiacky sláčikový súbor a i.

Ako dirigent (Příloha 8 b) Štátneho komorného orchestra v Žiline premiéroval skladbu Tadeáša Salvy: Etuda v roku 1972, ktorá bola napísaná ku 20. výročiu založenia Konzervatória v Žiline.

Ako hráč bol súčasťou, členom a spoluzakladateľom Sláčikového kvarteta profesorov konzervatória.

Ako organizátor a nestor bol členom Poradného zboru pre komornú a symfonickú hudbu pri Osvetovom ústave v Bratislave, Spolku koncertných umelcov pri Slovenskej hudobnej únii a Zväzu slovenských skladateľov – v koncertnej sekcii a v krajskom výbore. Bol iniciátorom festivalu mladých koncertných umelcov – Stredoeurópsky festival koncertného umenia, dnes známy ako Allegretto.

„Okrem pedagogickej, dirigentskej a organizačnej činnosti sa venoval aj aranžovaniu a orchestrálnym úpravám skladieb, hlavne Eugena Suchoňa a Jána Cikkera.“⁴⁰

Z personálnej bibliografie možno spomenúť knihu História Žiliny 4 - Hudobná história Žiliny, ktorá vyšla v spolupráci s Vydavateľstvom Žilinskej univerzity EDIS. V rámci umeleckej kritiky a publicistiky spomenieme články vydané v Hudobnom živote: Kovářová Dagmar: Nový orchester na Slovensku (1974), Čížik Vladimír: Výsledok užitočnej spolupráce (1984), Filippi Elena: Jubileá: Bohumil Urban (2005), Serečinová Andrea: Hudba, to je rehoľa – nepozná sviatky ani nedele...Bohumil Urban (1935-2019) vydaný v roku 2020. Články Štúňa Mariána publikované v časopise Opera plus (2015): Slavnostní koncert k životnímu jubileu Bohumila Urbana a článok Cena Jána Cikkera pro Bohumila Urbana.

⁴⁰ Bohumil Urban. *Hc.sk* [online]. online: Hudobné centrum, 2021, 6.10.2021 [cit. 2023-03-20]. Dostupné z: <https://hc.sk/o-slovenskej-hudbe/osobnost-detail/725-urban-bohumil>

11 Ladislav Kupkovič

11.1 Životopis

Významná osobnosť hudobných dejín Slovenska Ladislav Kupkovič (Příloha 9) sa narodil dňa 17. marca v roku 1936 v Bratislave. Husliam sa začal profesionálne venovať až na Konzervatóriu v Bratislave v triede profesora Albína Vrtela v rokoch 1950 až 1955. Po úspešnom absolvovaní konzervatória pokračoval v štúdiu huslí na VŠMU v triede Mikuláša Jelínka (1955 – 1960). Počas tohoto štúdia sa mu podarilo nadviazať viac hudobných spoluprác: bol členom sláčikového tria KAF, názov telesa odvodený od prvých písmen mien kolegov a členov súboru: Ladislav Kupkovič, Ján Albrecht a Miroslav Filip. Súčasne bol členom ľudového orchestra súboru Lúčnica v Bratislave, ďalej dirigoval orchester maďarského ľudového umeleckého súboru Mladé srdcia.

Po ukončení štúdia na VŠMU hra na husliach, nastúpil na jednoročné štúdium dirigovania v triede dirigenta Ľudovíta Rajtera.

Od roku 1960 úspešne vykonal konkurz do Slovenskej filharmónie, kde pôsobil päť rokov v skupine prvých huslí. Zároveň od roku 1961 pôsobil ako koncertný majster orchestra Vojenského umeleckého súboru – tri roky počas povinnej vojenskej služby.

V roku 1963 inicioval vznik súboru *Hudba dneška* a organizoval jeho činnosť až do roku 1971. Po ukončení spolupráce v orchestri Slovenskej filharmónie sa stáva skladateľom v slobodnom povolaní až do roku 1971, kedy začal pôsobiť v Kolíne nad Rýnom, a od roku 1973 ako docent v Hannoveri na Hochschule für Musik und Theater, kde pôsobil ako pedagóg novej hudby, hudobnej teórie a kompozície. Od roku 1976 zastával pozíciu profesora na zmienenej vysokej hudobnej škole v Nemecku. Bol jedným z najaktívnejších slovenských hudobných skladateľov. Zomrel dňa 15. 6. v roku 2016 vo veku osemdesiat rokov v nemeckom Hannoveri.

11.2 Prínos umelca

Ocenenia umelca: Cena Igric (1967) za najlepšiu hudbu vo filme *Ohnivá rieka* (réžia C. Kováč), 1. cena za cirkevnú skladbu *Missa Ioannis Pauli Secundi* na festivale *Kirchenmusikwoche Neuss* v Nemecku v roku 1980, bolo mu udelené čestné členstvo obce Cífer (1996), Mimoriadna cena Slovenského ochranného autorského zväzu za významný prínos do rozvoja slovenskej hudobnej kultúry (2016).

Skomponoval niekoľko stovák hudobných diel, bol jedným z najaktívnejších hudobných skladateľov Slovenska, napísal viac než 500 filmových, televíznych a javiskových hudieb, 7 symfónií, 7 husľových koncertov, 10 husľových sonát, 10 sláčikových kvartet, dve detské

opery: Trojruža (1994) a Koňopes(1987), ďalej skomponoval trojdejtovú operu v roku 1986: Maska.

Súbor „*Hudba dneška*“ združila kupkovičovskú generáciu: Ivana Paríka, Petra Kolmana, Dušana Martinčeka, Romana Bergera, Jozefa Malovca, ale aj o niečo starších skladateľov – Ilju Zeljenku, Paľa Šimaia, Mira Bázlika, z mladších zasa Juraja Hatrika a Juraja Beneša. V rozhlase sa rodil projekt Štúdia elektronickej hudby. Pridávali sa hudobní teoretici, interpreti, ale aj výtvarní umelci, ktorí boli fascinovaní novým dianím. S Hudbou dneška sme hrali nielen na Slovensku, ale vyvážali sme súčasnú slovenskú hudbu aj do zahraničia, hrali sme v zlatej sále Musikvereinu, na festivale v Recklinghausene a nezabudnuteľný bol „priestorový koncert“, Lacovo dielo, keď sme rozostavaní po celej architektúre Akademie der Künste v Západnom Berlíne hrali podľa Lacových akustických pokynov s takými „fazuľkami“ v ušiach, aké majú agenti FBI pri akcii.“⁴¹

„Od sedemdesiatych rokov sa od svojich avantgardných diel začal prikláňať k tonálnej hudobnej kompozícii. Popri úspešnom pedagogickom pôsobení tvorí bohaté a žánrovo rozmanité hudobné dielo, do ktorého patria tri opery, sedem symfónií, koncerty a sonáty, sláčikové kvartetá, drobné virtuózne skladby a stovky filmových, televíznych a javiskových hudieb. S jeho rozsiahlou hudobnou tvorbou, medzinárodne uznávanou, sa slovenskí poslucháči mali možnosť oboznámiť až po roku 1990.“⁴²

Množstvo Kupkovičových diel bolo nahratých, geniálnu skladbu Souvenir z roku 1968 naposledy nahral svetoznámy huslista Gidon Kremer, Dalibor Karvay ju interpretoval v roku 2016 na koncerte, organizovanom ku výročiu skladateľa.

⁴¹ JURKOVIČ, Miloš. Laudatio. In: *Www.operaslovakia.sk* [online]. Bratislava: 1. Miloš Jurkovič 2. Opera Slovakia, 2016, máj 2016 [cit. 2023-03-25]. Dostupné z: <https://operaslovakia.sk/zomrel-hudobny-skladatel-dirigent-a-pedagog-ladislav-kupkovic/>

⁴² *Ladislav Kupkovič: Hudobný skladateľ, vysokoškolský pedagóg a čestný občan obce Cífer* [online]. online: Ladislav Kupkovič, [21. storočie] [cit. 2023-03-25]. Dostupné z: <http://ladislav-kupkovic.com/sk/zivotopis/>

12 Konštantín Sedlák

12.1 Životopis

Huslista Konštantín Sedlák sa narodil v Bratislave, v bývalom Československu dňa 5. septembra 1934. O jeho osobe sme sa dozvedeli veľmi málo. Informácie ohľadne jeho štúdia nachádzame až na VŠMU v triede Tibora Gašpareka. Taktiež sme sa dozvedeli, že bol žiakom Albína Vrtela, pravdepodobne na Konzervatóriu v Bratislave. Ďalej pokračoval v štúdiu na Moskovskom konzervatóriu v triede Galiny Barinovej a v Luzerne v triede Wolfganga Schneiderhana.

Bol zamestnaný v Symfonickom orchestri Československého rozhlasu v Bratislave, neskôr emigroval do Nemecka, kde pôsobil v meste Heidelberg, Braunschweig, v Mníchove. Bol členom rozhlasového orchestra Radio Luxemburg. S orchestrom Stuttgarter Kammerorchester podnikol koncertné turné po Európe, Amerike a Kanade. Pôsobil ako koncertný majster Duisburger Sinfonikern. S klavíristkou Marie-Theres Englisch-Isenbort nahral vinylovú platňu s dielami slovanských skladateľov: Werke Slawischen Musik für Violine und Klavier: Sonátu Leoša Janáčka, Sonatinu Eugena Suchoňa a päť melódií Sergeja Prokofjeva.

12.2 Prínos umelca

Aj keď o huslistovi Konštantínovi Sedlákovi vieme veľmi málo, môžeme povedať, že svojou hudobnou kariérou prispel do husľových dejín 20. storočia Slovenska.

13 Karol Petróczi

13.1 Životopis

Slovenský huslista, pedagóg a dirigent Karol Petróczi (Příloha 10) sa narodil 5. marca 1944 v Lučenci. V rokoch 1959 až 1964 navštevoval Konzervatórium v Košiciach v odbore hra na husliach v triede učiteľa a huslistu a pedagoga p. Takáča a zároveň študoval aj dirigovanie. Po úspešnom absolvovaní sa súkromne vzdelával formou konzultácií u prof. Márie Hlouňovej v Prahe.

V roku 1964 ako dvadsaťročný sa stal zástupcom koncertného majstra Košického rozhlasového orchestra a potom pôsobil ako koncertný majster Štátnej opery v Banskej Bystrici. Od roku 1967 zastával funkciu koncertného majstra v Košickom rozhlasovom orchestri do roku 1969, kedy bol pri vzniku Štátnej filharmónie Košice a bolo mu ponúknuté stať sa prvým koncertným majstrom tohoto telesa. Na tomto poste pôsobil štyridsaťdva rokov. Ako koncertný majster pôsobil aj v zahraničí – v Španielsku a v Egypte.

„Karol Petróczi s filharmonickým orchestrom absolvoval množstvo zájazdov a pravidelne vystupoval aj ako jeho sólista. V oblasti komornej hry dlhodobo spolupracoval s klavíristkou Annou Ličkovou.“⁴³

Karol Petróczi pôsobil aj ako dirigent. V rokoch 1976 až 2007 bol dirigentom a umeleckým vedúcim Speváckeho zboru učiteľov v Košiciach, od roku 1997 taktiež dirigentom zmiešaného zboru Collegium Technicum pri Technickej univerzite v Košiciach a od roku 1996 nadviazal spoluprácu s chrámovým zborom a komorným orchestrom sv. Cecílie pri Dóme sv. Alžbety v Košiciach.

Od roku 1979 pôsobil extérne ako pedagóg na Konzervatóriu v Košiciach.

13.2 Prínos umelca

„Ako uznávaný pedagóg dlhoročne pôsobil na Konzervatóriu v Košiciach a jeho výrazné pedagogické úspechy ho radia medzi špičkových profesorov husľovej hry na Slovensku. Vyučoval aj na Tokijskej univerzite v Japonsku.“⁴⁴ Medzi jeho najvýraznejších študentov patria: Peter Sklenka, Igor Karško, Anton Čonka, Terézia Šofranková, Maroš Potokár.

⁴³ Karol Petróczi [online]. online: Hudobné centrum, 2021 [cit. 2023-03-25]. Dostupné z: <https://hc.sk/o-slovenskej-hudbe/osobnost-detail/580-karol-petroczi>

⁴⁴ Karol Petróczi [online]. online: Hudobné centrum, 2021 [cit. 2023-03-25]. Dostupné z: <https://hc.sk/o-slovenskej-hudbe/osobnost-detail/580-karol-petroczi>

V roku 1998 bol ocenený Cenou mesta Košice za prínos pre rozvoj kultúry mesta Košice.

Premiéroval skladby: Jozefa Grešáka – Morceau II. pre husle a klavír, Trio pre husle klavír a violončelo a Requiem op. 174 od Vítězoslava Kubičku pre sóla, miešaný zbor a orchester. Ďalej to boli skladby skladateľov ako Burlas, Hatrik, Grešák.

Bol iniciátorom pravidelných vianočných koncertov na pôde Štátnej filharmónie Košice (od roku 1981), čo prispievalo k príjemnej vianočnej atmosfére.

„Vyučoval som v Japonsku, hral som pre thajského kráľa, so zborom to bolo Mexiko, Amerika, proste mnoho zaujímavých exkurzov,“ zalovil v pamäti svetoznámy huslista a dirigent, ktorého svet priam vyzýval, aby sa usadil mimo Slovenska. On však ostal v Košiciach.⁴⁵

*„Vo svojej pedagogickej práci, práve vďaka mnohostrannej muzikantskej orientácii, sa nezameriava len na úzko nástrojové problémy, ale vedie svojich žiakov ku komplexnejšiemu prístupu k hudbe.“*⁴⁶

Karol Petróczi sa venuje aj edukačným činnostiam. Pred verejnými večernými koncertmi v Štátnej filharmónii prednáša o dielach a hudbe verejnosti pod názvom Stretnutie s hudbou.

⁴⁵ KARASOVÁ, Silvia. Huslista Karol Petróczi musel hrať za zatvorenými dverami: S husľami precestoval svet. *Www.kosiceonline.sk* [online]. [online]: 1. Košice online 2. Mark Media, 2017, 20.04.2017 [cit. 2023-03-25]. Dostupné z: <https://www.kosiceonline.sk/huslista-karol-petroczi-musel-hrat-za-zamknutymi-dverami>

⁴⁶ SKŘEPEK, Roman. Jubileum všestranného umelca. *Hudobný život*. Bratislava: OBZOR, 1994, **26**(4), 2.

14 Peter Michalica

14.1 Životopis

Virtuóz, sólista, pedagóg, organizátor hudobného života, publicista, člen medzinárodných porôt Peter Michalica (Příloha 11) sa narodil dňa 10. júla v roku 1945 v Kremnici. Ako 7 ročný začal navštevovať Hudobnú školu v Kremnici pod vedením učiteľa Rudolfa Országa. V rokoch 1959 až 1965 pokračoval v štúdiu huslí na Konzervatóriu v Bratislave v majstrovskej triede profesora Jána Skladaného. Po úspešnom ukončení konzervatória pokračoval v štúdiu na VŠMU, taktiež u profesora Skladaného, kde v roku 1969 úspešne absolvoval. V rokoch 1970 až 1972 sa súkromne vzdelával u pedagógov Wolfganga Schneiderhana a Henryka Szerynga. V rokoch 1971 až 1974 odišiel študovať do Moskvy na Konzervatórium Pjotra Iljiča Čajkovského, kde sa vzdelával pod vedením Jurija Jankeleviča a Mají Samuilovny Glezarovej. V roku 1975 bol prijatý na Kráľovské konzervatórium v Bruseli na pozvanie známeho pedagoga Andrého Gertlera, u ktorého študoval v podstate až do roku 1980 a to na rôznych európskych majstrovských kurzoch: UNESCO Music Academy for Soloists v Nemecku, International Konzertarbeitswochen Goslar, či Béla Bartók Szeminárium v Budapešti a v Szombathely.

Od roku 1969 sa hneď stáva pedagógom-asistentom na VŠMU, ale v roku 1972 bol školu nútený opustiť z ideologických dôvodov. V koncertnej sezóne a akademickom roku 1982/1983 vyučuje ako hosťujúci pedagóg na Michiganskej štátnej univerzite v USA. V rokoch 1985 až 1988 pôsobil na Wayne State University. Až od roku 1989 znova pôsobí ako pedagóg na VŠMU v Bratislave v odbore hra na husliach, a od roku 2004 ako jej profesor. Od roku 2001 taktiež pôsobí ako profesor na JAMU v Brne a na Bratislavskom konzervatóriu.

14.2 Prínos umelca

„V slovenskom koncertnom umení ide o jedného z najvýraznejších predstaviteľov nielen čo do počtu koncertných vystúpení a zahraničných ciest, ale i svojou umeleckou osobnosťou a dosahom názorov na hudobné umenie. Pre Michalicov umelecký prejav je charakteristický vysoký stupeň technickej suverenity, schopnosť vnútorne preniknúť k mnohohrstevnosti hudobného zápisu, zdôrazniť hlavné línie, zmysel pre formové proporcie i pre výrazové kontrasty. Jeho hra sa vyznačuje hudobným intelektom, vytríbeným štýlom, nadhľadom. Michalica v skladbe rešpektuje autora, ale zároveň si vyhradzuje priestor na vlastný interpretačný názor, ktorý nikdy nie je kontroverzný. Rovnováha medzi racionom a emóciou mu dáva do rúk silnú zbraň pri realizácii všetkých štýlových úsekov v husľovej literatúre. Jeho všestrannosť, rovnako v komornej ako aj koncertantnej literatúre pramení v prirodzenej

muzikalite a náročnej profesionálnej príprave. Má vynikajúcu hudobnú pamäť a mimoriadne rozsiahly repertoár.”⁴⁷

„Koncertoval prakticky po celom svete – takmer vo všetkých krajinách Európy, v Anglicku, Írsku, na Kube, USA, Kanade, Tunise, Číne, Indii, v krajinách bývalého ZSSR a inde. V rámci týchto ciest bol hosťom medzinárodných hudobných festivalov, domáce nevynímajúc. Hral s významnými orchestrami a dirigentmi na štyroch kontinentoch. V 80. rokoch intenzívne uvádzal slovenskú husľovú tvorbu na Týždňoch novej slovenskej hudobnej tvorby. Účinkuje tiež na koncertoch, ktoré organizujú rozličné benefičné nadácie.”⁴⁸

Popri interpretácii sólového repertoáru sa venuje aj komornej hudbe. S klavíristkou Helenou Michalicovou hrá v komornom duu, ale i s ďalšími význačnými koncertnými klavíristami: Vierou Bartošovou, Ivanom Palovičom, Danou Šašinovou, Milošom Starostom, či Tomášom Gálom. V rokoch 1964 až 1973 pôsobil v klavírnom triu, ktoré tvoril s kolegami: klavíristkou Perlou Čáповou (neskôr Milošom Starostom) a violončelistom Jurajom Alexandrom. Teleso je od roku 1968 pomenované ako *Slovenské klavírne trio*.

„Pravidelne nahráva pre STV a SRo ako aj pre nahrávacie spoločnosti doma a v zahraničí (Španielsko, Nemecko, Bulharsko, ZSSR, India). Je autorom mnohých rozhlasových a televíznych relácií, napr. televízne Soiré Petra Michalica (1991 – 1993), rozhlasový cyklus 30 relácií pre žiakov základných škôl Nekonečný príbeh (niektoré ocenené cenami Rozhlasovej žatvy). Od roku 2004 je členom Rozhlasovej rady.”⁴⁹

Je vyhľadávaným porotcom na národných (Čírenie talentov, Národná súťaž Slovenskej republiky, a ďalšie) a na medzinárodných súťažiach (Česko, Taliansko, Írsko, USA, a i.) V Kremnici vedie Medzinárodné majstrovské kurzy, ktoré sú prepojené s festivalom Bojnické hudobné leto a od roku 2000 organizuje vlastný hudobný festival Hudba pod diamantovou klenbou v Kremnici. Taktiež bol iniciátorom detskej interpretačnej súťaže v hre na husliach: Husľová súťaž Rudolfa Országha v Kremnici, kde každoročne je predsedom poroty súťaže. „Pôsobil aj ako člen festivalovej rady Bratislavských hudobných slávností a je predsedom Správnej rady Nadácie Jána Cikkera.”⁵⁰ Taktiež bol členom poroty Stredoeurópskeho festivalu

⁴⁷ ČÍŽIK, Vladimír. Slovník slovenského koncertného umenia II.: Peter Michalica. In: *Hc.sk: Peter Michalica* [online]. [online]: Hudobné centrum, 2021, 2004 [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: <https://hc.sk/o-slovenskej-hudbe/osobnost-detail/530-michalica-peter>

⁴⁸ Peter Michalica. *Hc.sk* [online]. [online]: Hudobné centrum, 2021, 8.12.2021 [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: <https://hc.sk/o-slovenskej-hudbe/osobnost-detail/530-michalica-peter>

⁴⁹ Peter Michalica. *Hc.sk* [online]. [online]: Hudobné centrum, 2021, 8.12.2021 [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: <https://hc.sk/o-slovenskej-hudbe/osobnost-detail/530-michalica-peter>

⁵⁰ Peter Michalica. *Hc.sk* [online]. [online]: Hudobné centrum, 2021, 8.12.2021 [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: <https://hc.sk/o-slovenskej-hudbe/osobnost-detail/530-michalica-peter>

koncertného umenia v Žiline (Allegretto) a zasadal vo vedení hudobnej sekcie Slovenska Hudobná mládež.

Je publicistom v rôznych hudobných časopisoch alebo prispieva do hudobnej sekcie časopisov ako Hudobný život, či Pravda, kde píše o významných slovenských hudobných osobnostiach ako bol huslista Ján Skladaný, či skladateľ Ján Cikker a ďalších.

Množstvo významných skladateľov z Ameriky, Nemecka, Česka a Slovenska mu venovali diela, ktoré napísali a prof. Peter Michalica ich následne interpretoval/premiéroval.

15 Jela Špitková

15.1 Životopis

Profesorka Jela Špitková (Příloha 12) sa narodila dňa 1. januára v roku 1947 v Novom Meste nad Váhom. Ako 6 ročná začala navštevovať Ľudovú školu umenia v Novom Meste nad Váhom v odbore hra na husliach v triede Jozefa Krommera a Milana Struhárika. V roku 1968 úspešne absolvovala na Konzervatóriu v Bratislave v triede profesora Albína Vrteľa. V priebehu štúdia na bratislavskom konzervatóriu úspešne vykonala konkurz na koncertnú majsterku Európskeho mládežníckeho orchestra v Londýne, kde získala mesačné štipendium pre pobyt v Anglicku. Patronát orchestra patrilo svetovému huslistovi Yehudi Menuhinovi. Ďalej pokračovala v štúdiu na Hochschule für Musik und darstellende Kunst vo Viedni v majstrovskej triede Ricarda Odnopossova, kde v roku 1971 ukončila univerzitu s vyznamenaním a mimoriadnom prémie. Zároveň súbežne zahájila aj štúdium v Prahe na Akadémii múzických umení, kde pracovala pod vedením profesora Alexandra Ploceka a taktiež ukončila vysokú školu s titulom Najlepší absolvent roka v roku 1973. Počas týchto štúdií sa zúčastnila na Letnom interpretačnom husľovom kurze vo Francúzsku v Nice, kde pracovala pod vedením svetoznámeho huslistu a pedagóga Leonida Kogana. V rokoch 1971 až 1975 pokračovala ďalej v štúdiu na Moskovskom konzervatóriu Pjotra Iljiča Čajkovského v Rusku v triede virtuóza a sólistu Igora Oistracha a medzitým absolvovala stáž a aspirantúru v triede Davida Oistracha (otec Igora Oistracha). Štúdium v Moskve ukončila s titulom Najlepší absolvent roka. V roku 1975 získala trojmesačné štipendium Ministerstva kultúry Francúzskej republiky a pôsobila ako štipendistka na Parížskom konzervatóriu. V roku 1976 úspešne absolvovala na Moskovskej univerzite postgraduálne štúdium.

Od roku 1975 až 1979 začala pôsobiť ako pedagogička-asistentka na VŠMU v Bratislave. Po tomto pôsobení strávila ako koncertná majsterka jednu koncertnú sezónu v Rozhlasovom orchestri Dánska v Kodani. Od roku 1980 pôsobila ako asistentka profesora Sándora Végha v Mozarteu (hudobná univerzita v Salzburgu, v Rakúsku). A taktiež pôsobila ako koncertná majsterka Orchestra Mozarteum. A od roku 1985 začala pôsobiť ako profesorka na Universität für Musik und darstellende Kunst vo Viedni. Taktiež od roku 1998 ako profesorka pôsobí aj na Hudobnej fakulte Akadémie umení v Banskej Bystrici v odbore hra na husliach.

15.2 Prínos umelkyne

„Jela Špitková zaujala už ako študentka prvými pódiovými vystúpeniami na Konzervatóriu v Bratislave a na AMU v Prahe. Na štúdiách v zahraničí sa rozvíjala jej prirodzená muzikalita a technická brilancia, budovala si nový repertoár. Kritika oceňovala jej precíznu techniku, zmysel pre štýl, čistotu intonácie, vysokú tónovú kultúru, krásnu farebnosť, schopnosť vystihnúť podstatné črty diela v presných kontúrach formy. Umelkyňa kladie veľký dôraz na osobitosť

tónu, ktorý veľa napovie o ľudskom vnútre interpreta. Umelecké a ľudské dozrievanie považuje za súčasť nezameniteľnosti interpretačného štýlu veľkých huslistov 20. storočia. O takýto interpretačný postoj usiluje vo svojom koncertnom živote: šíriť krásu a umenie.”⁵¹

Kariéra profesorky Jely Špitkovej zaraďuje umelkyňu medzi sólisticky najatraktívnejšiu a najaktívnejšiu umelkyňu – huslistku Slovenska 20. storočia. Počas aktívnych rokov absolvovala tisíce koncertov na Slovensku a v zahraničí, koncertne navštívila najmenej šesdesiatjeden krajín sveta vrátane Severnej a Južnej Ameriky, Afriky a Japonska. Nahrala tiež CD a vinylové platne, ktorých obsah presahuje 15 hodín čistého hrania husľového repertoáru. Spolupracovala s Českým rozhlasom, so spoločnosťou OPUS a vystupovala v televízii. Taktiež realizovala niekoľko nahrávok pre rozhlasové a televízne spoločnosti v Španielsku, Dánsku, Nórsku, Rakúsku, vo Francúzsku, v Anglicku, vo Fínsku a v Rusku. V jej nahranom repertoári nájdeme husľové koncerty Čajkovského, Sibelia, Mendelssohna, Lala, Suka, Beethovena, Bacha, Brucha, Haydna, Dittersdorfa, Vivaldiho a ďalších. Stála na pódiu spolu so svetovými umelcami v najrôznejších koncertných sálach sveta. Umelecky sa dostala do najznámejších hudobníckych kruhov, ako boli Richter, Gilels, Oistrach, Klimov, Vengerov. Ako sama spomína, čo najviac oceňovala na týchto veľikánoch, bola ich úžasná skromnosť. Jej meno je známe viac v zahraničí ako doma.

Počas študijných rokov sa úspešne zúčastnila 13 najznámejších svetových husľových súťaží. Je laureátkou medzinárodných súťaží: Husľová súťaž P. I. Čajkovského v Moskve, London Carl Flesch Competition, Paris Jacques Thibaud Competition, Husľová súťaž Jeana Sibeliusa v Helsinkách, Beethovenova súťaž, Súťaž J. S. Bacha v Lipsku a ďalších.

Igor Oistrach charakterizoval mladú umelkyňu slovami: „Jela Špitková je výrazná huslistka s veľmi krásnym tónom, výbornou technikou a atraktívnou, unikátnou metódou interpretácie.”⁵²

Nové Mesto nad Váhom ocenilo profesorku Jelu Špitkovú v oblasti umenia a kultúry za celoživotné dielo a mimoriadny úspech. V roku 1976 bola jednou zo zakladajúcich členov Suchoňovho kvarteta, ktoré tvorila so svojím bratom huslistom Igorom Špitkom, violistkou Erikou Friedlovou a violončelistom Jozefom Podhoranským. Taktiež mnoho koncertov odohrala aj v Slovenskom triu s kolegami klavíristom Mariánom Lapšanským a violončelistom Jozefom Podhoranským.

⁵¹ Jela Špitková [online]. online: Hudobné centrum, 2021 [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: <https://hc.sk/o-slovenskej-hudbe/osobnost-detail/693-spitkova-jela>

⁵² ŠPITKOVÁ, Jela. Jela Špitkova – Violinist: Biography. *Jelaspitkova.com* [online]. [online]: Jela Špitková, 2023, 2023 [cit. 2023-03-27]. Dostupné z: <http://www.jelaspitkova.com/biography/>

16 Peter Zajíček

16.1 Životopis

Slovenský huslista, uznávaný najmä v zahraničí v oblasti starej hudby Peter Zajíček (Príloha 13) sa narodil dňa 8. júla 1954 v obci Trenčianska Teplá na Slovensku. Husliam sa profesionálne začal venovať až neskôr. Najprv študoval Gymnázium v Trenčíne a až v roku 1971 nastúpil na štúdium Bratislavského konzervatória, do triedy pedagogičky Gréty Hrdej. Po úspešnom šesťročnom štúdiu nastúpil na Vysokú školu múzických umení v Bratislave, kde pracoval pod vedením profesora Jána Skladaného. Po úspešnom absolvovaní vysokej školy urobil konkurz do Slovenskej filharmónie, kde pôsobil v rokoch 1982 až 1986, kedy sa stal koncertným majstrom sláčikového súboru zaoberajúceho sa interpretáciou najmä starej (barokovej) vážnej hudby (1650 – 1820) Musica aeterna, ktorú založil Ján Albrecht. O dva roky neskôr už tento súbor umelecky aj dramaturgicky viedol. Taktiež sa mu podarilo zviditeľniť sa od roku 1990 rozsiahlou koncertnou činnosťou na Slovensku a v zahraničí ako sólista, umelecký vedúci, dirigent alebo koncertný majster. V čase spolupráce s Musicou aeternou absolvoval študijné pobyty – prestížne majstrovské kurzy vo Versailles (Centre de Musique Baroque) či Angouleme pod vedením špičkových muzikantov ako Marc Ecochard či Pascal Dubreuil. Ďalej pracoval v oblasti historicky poučenej interpretácie pod vedením Charlesa Medlama z London Baroque, kde sa zaoberali anglickou barokovou hudbou a hudbou Georga Fridricha Händla, či interpretáciou francúzskej barokovej hudby pod vedením Philippe Beaussant a Marca Ecocharda. Od roku 2007 začal študovať doktorandské štúdium na VŠMU v Bratislave až do roku 2012, kedy sa stal výskumným pracovníkom Hudobnej a tanečnej fakulty VŠMU.

Ako externý pedagóg interpretácie starej hudby pôsobil v roku 1997 na VŠMU, ďalej vyučoval na Cirkevnom konzervatóriu v Bratislave interpretáciu vokálnej hudby 17. a 18. storočia, od roku 2006 pôsobí ako interný pedagóg na VŠMU v odbore interpretačná prax starej hudby a taktiež na Filozofickej fakulte univerzity Komenského v Bratislave v odbore Hudobná veda. Od roku 2010 začal taktiež pôsobiť aj na Janáčkovej akadémii múzických umení v Brne.

16.2 Prínos umelca

„Peter Zajíček si na poste umeleckého vedúceho súboru Musica aeterna stanovil cieľ 'chrániť štýlotvorný zvukový ideál' starej hudby. Pri hľadaní autentického zvukového výrazu sa inšpiroval dobovými textami, teoretickým štúdiom a hľadaním dostupných materiálov, súvisiacich s interpretáciou historickej hudby. Uvedomuje si dôležitosť tejto úlohy, ktorú chápe aj ako svoje poslanie. Jeho cieľom je, aby sa v interpretačnej praxi starej hudby nerozšírila povrchná historicita pri uplatňovaní špecifík nástrojovej hry. V orchestrálnej praxi starostlivo dbá na vyjadrenie výrazových odlišností interpretácie v dobovom anglickom, francúzskom,

talianskom, či tzv. zmiešanom štýle. Svojím pôsobením na poste umeleckého vedúceho súboru Musica aeterna chce prispieť k spoznávaniu hudobnej minulosti európskej hudby, vrátane hudobnej minulosti Slovenska."⁵³

„Pod jeho vedením sa Musica aeterna vypracovala na úroveň najlepších európskych telies starej hudby. V roku 1999 udelili súboru Cenu kritiky 1998 „za majstrovské interpretačné umenie diel starej hudby na domácej i svetovej scéne.“⁵⁴ S hudobným telesom Musica aeterna nahrál množstvo CD nahrávok, viaceré boli ocenené prestížnymi oceneniami v zahraničí a podnikol početné turné po európskych mestách. Taktiež viedol ako hosť zahraničné hudobné súbory vo Francúzsku, Rakúsku, USA a v Česku.

„Intenzívne sa angažuje v príprave projektov zameraných na mapovanie slovenskej hudobnej histórie a je aj autorom muzikologických štúdií o hudobných pamiatkach. Mnohé z nich uviedol v svetovej premiére. Zanietené propaguje nové trendy v interpretácii starej hudby (Praha, Paríž, Münster).“⁵⁵

Peter Zajíček je iniciátorom a zakladajúcim členom hudobného telesa Albrecht collegium, ktoré vzniklo v roku 1998. Taktiež založil umelecký súbor Miméza v roku 1999, či festivalový orchester Apollo. Je vyhľadávaným dramaturgom rôznych hudobných projektov a CD, spomeňme aspoň Hudba v horách, Music from Trenčín, Soirée a Gotha.

Umelecky vedie ako lektor množstvo majstrovských hudobných kurzov na Slovensku, v Česku, v Rakúsku, v Poľsku, v Španielsku. Za svoj hudobný a umelecký prínos je renomovaným huslistom a lektorom starej hudby najmä v zahraničí.

„Je predsedom združenia Centrum starej hudby, ktoré pod jeho vedením založilo v Bratislave dnes už úspešnú tradíciu medzinárodného festivalu Dni starej hudby.“⁵⁶

„V roku 2017 mu Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky udelilo Cenu ministra kultúry Slovenskej republiky za rok 2016 za prínos v oblasti oživovania notových hudobných pamiatok viažucich sa k územia Slovenska, za dlhoročnú umeleckú činnosť na poste umeleckého

⁵³ Peter Zajíček. *Hc.sk: Peter Zajíček* [online]. Bratislava: Hudobné centrum, 2021, 6.9.2021 [cit. 2023-04-01]. Dostupné z: <https://hc.sk/o-slovenskej-hudbe/osobnost-detail/765-zajicek-peter>

⁵⁴ Peter Zajíček. *Hc.sk: Peter Zajíček* [online]. Bratislava: Hudobné centrum, 2021, 6.9.2021 [cit. 2023-04-01]. Dostupné z: <https://hc.sk/o-slovenskej-hudbe/osobnost-detail/765-zajicek-peter>

⁵⁵ Peter Zajíček. *Hc.sk: Peter Zajíček* [online]. Bratislava: Hudobné centrum, 2021, 6.9.2021 [cit. 2023-04-01]. Dostupné z: <https://hc.sk/o-slovenskej-hudbe/osobnost-detail/765-zajicek-peter>

⁵⁶ Peter Zajíček: *Lektor vede třídu, Barokní housle, O třídě* [online]. online: Barokní hudba, 2023 [cit. 2023-04-01]. Dostupné z: <https://www.baroknihudba.cz/peter-zajicek/>

vedúceho súboru Musica aeterna a osobnostný vklad ako umeleckého riaditeľa a organizátora festivalu Dni starej hudby.“⁵⁷

Je vyhľadávaným porotcom pre národné a medzinárodné hudobné súťaže, spomeňme aspoň národnú hudobnú súťaž Musica Camerata Ján Albrecht v Bratislave a ďalšie.

Huslista, pedagóg, dirigent a umelecký vedúci Peter Zajíček je tiež autorom viacerých knižných publikácií v slovenskom jazyku: *Základy interpretácie husľovej tvorby v rokoch 1650-1750*, či *Francúzsky husľový fenomén 1. polovice 18. storočia* a ďalších.

⁵⁷ Peter Zajíček: *Lektor vede triedu, Barokní housle, O třídě* [online]. online: Barokní hudba, 2023 [cit. 2023-04-01]. Dostupné z: <https://www.baroknihudba.cz/peter-zajicek/>

17 Jindřich Pazdera

17.1 Životopis

Husľový virtuóz, sólista, vysokoškolský profesor, primárius sláčikového kvarteta, lektor majstrovských kurzov, dirigent, spisovateľ a prekladateľ Jindřich Pazdera (Příloha 14 c) sa narodil dňa 25. júla v roku 1954 v Žiline na Slovensku v českej rodine. Ako šesť ročný sa začal učiť hrať na husliach v Ľudovej škole umenia (dnešná ZUŠ) pod vedením učiteľov Jána Figuru a Františka Matejčíka. Ako 10 ročný nastúpil do triedy profesora Bohumila Urbana na Konzervatórium v Žiline ako mimoriadne talentovaný žiak, kde študoval extérnou formou štúdia, ktorého unikátny vznik a potrebu práve inicioval jeho profesor v rámci Slovenskej republiky. Ako 14 ročný začal študovať internou formou na Žilinskom konzervatóriu v triede Bohumila Urbana a súčasne začal súkromne študovať formou konzultácií u profesora Tibora Gašparka. V roku 1972 až 1974 študoval na Vysokej škole múzických umení v Bratislave v triede Tibora Gašpareka. V roku 1974 získal štátne štipendium pre štúdium na Konzervatóriu Pjotra Iljiča Čajkovského v Moskve, kde študoval až do roku 1979 v majstrovej triede husľového virtuóza Leonida Kogana, ktorú ukončil s vyznamenaním. V rokoch 1985 až 1989 bol aspirantom na VŠMU pod vedením profesora Jána Skladaného.

V priebehu štúdií získal ocenenia na medzinárodných husľových súťažiach: titul laureát obdržal na Medzinárodnej súťaži Pražské jaro v roku 1972, ešte ako študent konzervatória, (Příloha 14 a) a v tom istom roku sa umiestnil na stupňoch víťazov na Medzinárodnej husľovej súťaži Henricha Wienawského v Poľsku.

Po úspešnom ukončení štúdií začal bohato koncertovať po celom svete. Ako sólista koncertne navštívil väčšinu európskych krajín, Rusko, USA, Japonsko a Južnú Kóreu. Spolupracoval ako so špičkovými orchestrami a dirigentami, tak aj so skvelými klavíristami ako bol Václav Mácha, či Izumi Shimura na komorných recitáloch, či v komorných telesách. V rokoch 1992 až 2004 bol členom klavírneho tria Bohemia trio a od roku 2001 zastáva funkciu primáriusa v Stamicovom kvartete (Příloha 14 d). Nahral niekoľko desiatok CD a nahrávok pre český i slovenský rozhlas a televíziu, premiéroval radu skladieb súčasných skladateľov. Svoje skladby mu venovali slovenskí, českí a japonskí skladatelia ako Hikaru Hayashi, Čestmír Gregor Otto Šimek, Igor Dibák, Dezider Kardoš a ďalší.

Okrem rozvinutej koncertnej činnosti začal v roku 1979 pôsobiť aj na Ľudovej škole umenia v Bratislave, odkiaľ čerpal základy pre vznik otvorených hudobných workshopov organizovaných pre deti a učiteľov ZUŠ a tiež pre širokú verejnosť pod názvom Husľová dielňa, ktorú každoročne viedol na ZUŠ Ladislava Árvaya v Žiline takmer tridsať rokov. Od roku 1983 začal pôsobiť ako pedagóg na Konzervatóriu v Bratislave, kde pôsobil až do roku 1995.

Súčasne v roku 1989 začal vyučovať aj na Vysokej škole múzických umení v Bratislave, kde taktiež pôsobil do roku 1995. Od roku 1991 začal vyučovať ako vysokoškolský pedagóg na Akadémii múzických umení v Prahe, kde od roku 1996 pôsobil ako docent husľovej hry a neskôr ako profesor. Od roku 1993 začal vyučovať aj na Pražskom konzervatóriu. Kvôli bohatej pedagogickej, koncertnej a nahrávacej činnosti sa natrvalo presťahoval aj s rodinou do Prahy v roku 1993. Na AMU a na Pražskom konzervatóriu pôsobí dodnes v odbore hra na husliach, didaktika hudobného nástroja a dejiny huslí a violy. Počas bohatej pedagogickej činnosti hudobne vychoval množstvo úspešných študentov, spomeňme tých najznámejších ako sú Veronika Pešková-Jarůšková (primáriuska Pavel Haas Quartet), Michal Sedláček (primárius Sedláčkovho kvarteta, koncertný majster Plzeňskej filharmónie), Jan Maceček (člen Sedláčkovho kvarteta), Ivan Ivanov (člen Symfonického orchestra Českého rozhlasu, hráč skupiny prvých huslí), Liliana Dulanská a ďalších.

17.2 Prínos umelca

„Typickou črtou Pazderovho interpretačného umenia je všestrannosť v oblasti sólovej aj komornej hry. Pôsobením v kvartetovej zostave sa cizeluje jeho vyjadrovací aparát. Umelec má v repertoári vyše 30 veľkých husľových koncertov a bohatú ponuku sólových recitálov. Je mimoriadne precízny, bezpečne sa pohybuje v barokovej, klasicistickej i romantickej výrazovej polohe, zároveň mu nie je cudzia ani súčasná tvorba. Z jeho hry vyžaruje kultivovaná tónová kultúra, cit pre rytmus a čistý tón, zmysel pre štýlové nuansy a dramatické pointovanie skladieb veľkých rozmerov. Do každého vystúpenia dáva maximum, o čom svedčia početné recenzie, v ktorých obdivujú Pazderovu technickú pripravenosť a výrazové bohatstvo.“⁵⁸

Prínos umelca, huslistu a osobnosti ako je profesor Jindřich Pazdera sa nedá obsiahnuť v skrátenej forme, avšak sa o to stručne pokúsime. Koncertná kariéra Jindřicha Pazderu je nepopierateľne bohatá na interpretačné uvedenia, krajiny, koncertné sály, hudobné diela, hudobné telesá, hudobných spoluhráčov a hudobné festivaly. Sólová a komorná interpretácia vážnej hudby na troch kontinentoch sveta hovorí sama za seba. Celkovo môže mať Pazdera v repertoári niekoľko stovák sólových, komorných a orchestrálnych diel. Hovorí sa, že doposiaľ uskutočnil vyše 1400 sólových koncertov, nehovoríme o počte komorných koncertov, ktorý od nadviazania spolupráce s Bohemia trio a Stamicovým kvartetom značne vzrástol.

Sólistická kariéra Pazderu je spájaná najmä s hudobnými telesami ako Pro Arte Musica Bratislava, Štátny komorný orchester Žilina, Solisti di Praga, švajčiarsky súbor Masterplayers, Budapešťiansky symfonický orchester, Thuringen Sinfonieorchester, Filharmonický orchester Sankt Peterburg, Seoul Philharmonic Orchestra, Slovenská filharmónia a ďalšie. Spomeňme

⁵⁸ Jindřich Pazdera. In: *Hc.sk: Jindřich Pazdera* [online]. Bratislava: Hudobné centrum, 2021, 2004 [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://hc.sk/o-slovenskej-hudbe/osobnost-detail/1392-pazdera-jindrich>

tiež účinkovanie na významných medzinárodných hudobných festivalech: Boksagol festival Seoul, Interfórum Keszthelyi, Pražské jaro, Kyjevská hudobná jeseň, Bratislavské hudobné slávnosti a ďalšie.

Kritiky a ohlasy Pazderovej interpretácie sa v pozitívnom svetle objavili v najznámejších hudobných časopisov klasickej hudby ako The Strad a ďalšie. Taktiež svoje vyjadrenia zverejnili aj známi skladatelia, interpreti a muzikológovia ako Tully Peter, Hans Peter Altmann, Zdeněk Šesták, prof. Miloš Sádlo, Čestmír Gregor, Milan Paľa a ďalší.

Úspech v pedagogickej činnosti je výsledkom jeho dlhodobej, sústavnej a precíznej pedagogiky a vynikajúcej husľovej techniky. Nechajme hovoriť výsledky jeho žiakov: prvé ceny získali na medzinárodne uznávaných husľových súťažiach ako sú: Concertino Praga, Kocianova husľová súťaž, Talent roku, Interpretačné súťaže Martinů a Janáčka, či Medzinárodná súťaž Karola Lipiňského a H. Wienawského v Poľsku. Mnoho z jeho študentov sa etablovalo v zahraničí a patria medzi špičky koncertného interpretačného umenia vo svete. Nemôžeme nespomenúť Pazderov prínos pre deti základných umeleckých škôl a mladých huslistov. Husľová dielňa je unikát svojho druhu, nielen pre zúčastnené deti, ale aj pre ich pedagógov. Verejné vyučovanie formou workshopov, koncert účastníkov a následné vyhlásenie laureáta je nádherným organizačným dielom lektora a garanta Jindřicha Pazderu, Štátneho komorného orchestra v Žiline, slovenských ZUŠ a Ministerstva školstva Slovenskej republiky. Ako sme už spomínali, nesmieme zabudnúť na vznik Medzinárodných letných kurzov pre mladých huslistov, ktoré každoročne vedie profesor a iniciátor Jindřich Pazdera (na podnet Českej hudobnej spoločnosti) v českom mestečku Písek v spolupráci s pedagógom a lektorom MgA. Janom Drhom a klavíristom Mgr. art. Matejom Arendárikom. Letné husľové kurzy sa tešia hojnej medzinárodnej účasti huslistov a violistov už od roku 1987. Taktiež je potrebné oceniť organizačnú štruktúru: v priebehu pracovných konzultácií sú vo večerných hodinách uskutočňované hudobné recitály už etablovaných umelcov v rámci hudobného festivalu kurzov, ktorý je zakončený spoločným koncertom všetkých účastníkov kurzov na jednom koncertnom pódii i s lektormi kurzu.

Ako pedagóg Bratislavského konzervatória sa v roku 1984 zaslúžil o vznik hudobného telesa Bratislavskí komorní sólisti, ktoré umelecky viedol až do roku 1997. (Příloha 14 b)

Jindřich Pazdera je vyhľadávaným lektorom v zahraničí a porotcom v medzinárodných a národných husľových súťažiach.

„Pre potreby praxe napísal, vydal alebo preložil niekoľko teoretických metodických publikácií.“⁵⁹ V spolupráci s nakladateľstvom HAMU vydal vlastnú hudobno-teoretickú publikáciu pod názvom *Vybrané kapitoly z metodiky houslové hry*. Kniha vyšla v roku 2007. Pazdera taktiež z ruštiny preložil vzácnu knihu interpretačnej psychológie určenú pre rast hudobníka od Grigorija Kogana *Před branou mistrovství* do češtiny i do slovenčiny (1991). „Jeho zásluhou vznikla nahrávka Mozartovej Koncertantnej symfónie pre tri sláčikové nástroje (husle, viola, violončelo) a orchester. Pazdera na základe rukopisných fragmentov toto dielo zrekonštruoval a svoju verziu ponúkol ako svetovú premiéru v koncertnom prevedení aj na CD platni v roku 1991.“⁶⁰

Zaujímavosťou je, že v rokoch 2001 až 2003 realizoval a vydal nahrávku kompletného diela F. Schuberta v spolupráci so Slovenským rozhlasom.

Profesor a osobnosť Jindřich Pazdera bol za hudobnú interpretáciu ocenený Hudobným fondom na Slovensku prestížnou Cenou Frica Kafendu.

V rokoch 1990 až 1992 bol v oblasti kultúry členom Slovenského parlamentu v Bratislave.

⁵⁹ Jindřich Pazdera. *Hc.sk* [online]. Bratislava: Hudobné centrum, 2021, 5.11.2021 [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://hc.sk/o-slovenskej-hudbe/osobnost-detail/1392-pazdera-jindrich>

⁶⁰ Jindřich Pazdera. *Hc.sk* [online]. Bratislava: Hudobné centrum, 2021, 5.11.2021 [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://hc.sk/o-slovenskej-hudbe/osobnost-detail/1392-pazdera-jindrich>

18 Miloš Valent

18.1 Životopis

Huslista a violista Miloš Valent (Příloha 15) sa narodil dňa 25. novembra v roku 1960 v Trenčianskych Tepliciach na Slovensku. Husliam sa začal venovať ako šesťročný. Ako tínedžer pokračoval v štúdiu na Žilinskom konzervatóriu v triede profesora Bohumila Urbana. V roku 1982 nastúpil na VŠMU do triedy profesora Petra Michalicu a od roku 1983 študoval pod vedením Bohdana Warchala až do roku 1986, kedy úspešne ukončil štúdium. Od roku 1986 začal pôsobiť v hudobnom telese zameranom na interpretáciu starej hudby Musica aeterna v Bratislave. V roku 1993 založil vlastný komorný súbor Solamente Naturali, ktorý sa taktiež zameriava na historicky poučenú interpretáciu. Jeho umeleckým vedúcim a koncertným majstrom je dodnes. S týmto hudobným telesom podnikol početné koncertné turné na renomovaných zahraničných a domácich festivaloch. Je často pozývaný spolupracovať so zahraničnými hudobnými telesami zameranými na starú hudbu ako koncertný majster.

18.2 Prínos umelca

„Ťažisko jeho súčasnej orientácie smeruje k autentickej interpretácii starej hudby najmä 17. a 18. storočia tak európskej ako domácej proveniencie. V poslednom čase sa zúčastňuje ako koncertmajster aj na projektoch hudby 19. storočia interpretovanej na dobových nástrojoch (napr. nahrávka CD: Antonín Dvořák Symfonia č. 7 a Symfonické variácie op.78, Musica Florea, dir. M. Štryncl, 2004). Podieľa sa však aj na naštudovaní, nahrávaní a premiérovaní diel súčasných slovenských skladateľov na dobových historických nástrojoch (Martin Burlas, Vladimír Godár, Peter Zagar).“⁶¹

„Valent patrí medzi uznávaných lektorov hry na barokových husliach a barokovej viole v medzinárodnom kontexte. Viedol majstrovské kurzy v Prahe (1998), Malmö (Švédsko, 2000), Ženeve (Švajčiarsko, 2001), Brémach (Nemecko, 2002, 2003) a v Bostone (USA, 2005).“⁶²

„V roku 1995 sa zaslúžil o štart cyklu koncertov Musica poetica da camera v priestoroch SNG v Bratislave.“⁶³

⁶¹ Miloš Valent [online]. Bratislava: Hudobné centrum, 2020 [cit. 2023-04-01]. Dostupné z: <https://hc.sk/o-slovenskej-hudbe/osobnost-detail/813-milos-valent>

⁶² Miloš Valent [online]. Bratislava: Hudobné centrum, 2020 [cit. 2023-04-01]. Dostupné z: <https://hc.sk/o-slovenskej-hudbe/osobnost-detail/813-milos-valent>

⁶³ Miloš Valent [online]. Bratislava: Hudobné centrum, 2020 [cit. 2023-04-01]. Dostupné z: <https://hc.sk/o-slovenskej-hudbe/osobnost-detail/813-milos-valent>

„Pedagogicky pôsobil na Musik Högscholan v Malmö, Conservatoire de Musique v Ženeve, Hochschule für Kunst v Brémach a na Týnskej škole v Prahe.“⁶⁴ Taktiež pôsobí ako lektor na domácich a zahraničných majstrovských kurzoch dobovej hudby.

Nahrál niekoľko CD v spolupráci s hudobným vydavateľstvom ECM. Okrem historicky poučenej interpretácie sa venuje aj medzižánrovým, jazzovým a folklórnym projektom.

Taktiež je zakladajúcim členom sláčikového kvarteta Zmeskall Quartet, ktoré tvorí s kolegami zo súboru Solamente Naturali a to: huslistkou Dagmar Valentovou, violistom Petrom Vrbínčikom a violončelistom Jurajom Kováčom.

V roku 2010 bol ocenený prestížnou slovenskou cenou Krištáľové krídlo za hudobný prínos v oblasti hudby.

⁶⁴ Miloš Valent [online]. Prešov: ARTIS, 2023 [cit. 2023-04-01]. Dostupné z: <https://www.artisfestival.sk/profil-milos-valent/>

19 Ewald Danel

19.1 Životopis

Huslista Ewald Danel (Příloha 16 a) sa narodil 21. septembra v roku 1956 v obci Horní Suchá v Moravskosliezskom kraji na území Česka. Hre na husliach sa začal učiť v roku 1971 na Ostravskom konzervatóriu v triede Josefa Sochora. Taktiež súčasne študoval na konzervatóriu aj orchestrálne a zborové dirigovanie, v ktorom sa zdokonaľoval pod vedením Lubomíra Mátle, Ladislava Daniela a Josefa Staňka. V roku 1977 úspešne absolvoval a pokračoval v štúdiu na VŠMU v Bratislave pod vedením pedagóga Tibora Gašpareka v odbore hra na husliach až do roku 1982. V priebehu štúdií absolvoval majstrovské dirigentské kurzy vo Varšave a vo Varne, kde pracoval pod vedením umeleckých osobností ako Jan Wierszyłowski, či Karl Österreicher. Po ukončení štúdií nastúpil na pozíciu zástupcu koncertného majstra Symfonického orchestra Slovenského rozhlasu a zároveň vypomáhal v orchestri Slovenského národného divadla. Od roku 1985 zastáva funkciu koncertného majstra Slovenskej filharmónie, kde pôsobí dodnes. Taktiež so SF vystupuje ako sólista a dirigent. Taktiež spolupracoval s bratislavským hudobným telesom Capella Istropolitana ako jeho umelecký vedúci. Od roku 1986 nastúpil na doktorandské štúdium do triedy huslistu Bohdana Warchala, kde študoval až do roku 1989. Od januára v roku 2001 pôsobí aj ako umelecký vedúci a koncertný majster Slovenského komorného orchestra. (Příloha 16 b)

19.2 Prínos umelca

„V osobnosti Ewalda Danela sa spojili danosti pre sólistickú, komornú aj orchestrálnu hru a dirigentské schopnosti. Na všetkých postoch, ktoré Danel zastával, sa jeho interpretačné majstrovstvo ďalej rozvinulo a stalo podnetom pre jeho umeleckých partnerov. Na poste umeleckého vedúceho SKO spojil svoj talent a sily s náročným umením hrať sóla, viesť orchester, tvoriť koncepcie, byť ľudským a umeleckým partnerom v zložitom organizme orchestrálneho telesa.“⁶⁵

Prínos Ewalda Danela pre Slovenskú republiku spočíva najmä vo vedení funkcie koncertného majstra Slovenskej filharmónie a umeleckého vedenia Sláčikového komorného orchestra. Práve s týmto komorným telesom naštudoval a koncertne predviedol v máji v roku 2003 všetky Brandeburské koncerty a v roku 2004 všetky orchestrálne suity J. S. Bacha v rámci Slovenska.

Ewald Danel pôsobil aj v zahraničí. Ako koncertný majster a dirigent spolupracoval so Symfonickým orchestrom Sao Paulo, či Symfonickým orchestrom Hirošima. Koncertne sa

⁶⁵ Ewald Danel [online]. Bratislava: Hudobné centrum, 2021 [cit. 2023-04-04]. Dostupné z: <https://hc.sk/o-slovenskej-hudbe/osobnost-detail/296-danel-ewald>

predviedol v mnohých európskych a zámorských krajinách: USA, Brazília, Panama, Japonsko, Egypt, Kórea a ďalšie.

Ako pedagóg pôsobil na VŠMU a ako hosťujúci profesor pôsobil aj na Aichi Prefectural University of Fine Arts and Music v meste Nagoyi v Japonsku. V súčasnosti pôsobí ako vysokoškolský pedagóg na AU v Banskej Bystrici na Slovensku.

Huslista Danel sa taktiež venuje aj komornej hudbe: účinkuje často na koncertoch ako primárius Slovenského kvarteta a je jedným zo zakladajúcich členov komorného telesa Slovenské klavírne trio. Ako violista pôsobil pri vzniku Kubínovho kvarteta.

Zvláštnym ocenením pre Ewalda Danela bola Cena „Sebastian“ udelená za mimoriadný prínos k odkazu diela Johanna Sebastiana Bacha v roku 2012.

20 Milan Paľa

20.1 Životopis

Jeden z najvýraznejších a najprínosnejších umelcov – huslistov a violistov 20. storočia Slovenska Milan Paľa (Příloha 17) sa narodil dňa 1. augusta v roku 1982 v Prešove. Husľovú hru študoval na Konzervatóriu J. L. Bellu v Banskej Bystrici pod vedením profesora Petra Strenáčka. Po maturite išiel študovať na Universität für Musik und darstellende Kunst do Viedne a od roku 2002 pokračoval na Janáčkovej akadémii múzických umení v Brne v majstrovskej triede profesora Františka Novotného, kde v roku 2005 úspešne absolvoval. V priebehu štúdií absolvoval medzinárodné majstrovské husľové kurzy u renomovaných svetových huslistov ako sú Vladimír Spivakov, Jean Guillou, či Semion Yarosevic.

Milan Paľa je azda najvyťaženejším husľovým virtuózom na Slovensku i v Čechách, čo sa týka počtu koncertov a zrealizovaných nahrávok. Koncertoval na tých najprestížnejších pódioch a festivaloch v zahraničí, s renomovanými dirigentami, telesami a spoluhráčmi. So svojou manželkou vynikajúcou klavíristkou Katarínou Paľovou tvorí koncertné komorné duo a pravidelne nahráva CD platne pre rôzne hudobné spoločnosti. Taktiež okrem dráhy sólistu svojho času pôsobil aj v sláčikovom kvartete Icarus Quartet a v súbore Ensemble Ricercata. Ohlasy a kritiky Paľovej interpretácie presahujú akékoľvek očakávania. Mladý huslista úzko spolupracuje so svetovými skladateľmi, pre ktorých realizuje premiéry ich diel. Zaujímavosťou je vznik päťstrunového nástroja, pripomínajúceho nástroj medzi husľami a violou, ktorý vytvoril profesionálny nástrojár Bursík v Brne. Pre tento nástroj boli skomponované diela a predstavené na CD, ktoré vyšlo v roku 2016. Nástroj je pomenovaný podľa umelca Milana Paľu – „Milanolo“.

Milan Paľa sa taktiež venuje pedagogickej činnosti. Pôsobil päť rokov ako vysokoškolský pedagóg na Akadémii umení v Banskej Bystrici v odbore hra na husliach.

20.2 Prínos umelca

„Šarmantný huslista, ktorý zaujme výnimočnou silou, muzikálnosťou a oddanosťou hudbe. Je nepochybné, že v súčasnosti patrí najtalentovanejším a najzaujímavejším huslistom a hudobníkom sveta.“⁶⁶ Citujeme svetového skladateľa ruského pôvodu Jevgenija Iršaja.

⁶⁶ Milan Paľa [online]. Brno: Milan Paľa, 2023 [cit. 2023-04-02]. Dostupné z: <https://milanpala.com/>

Renomovaný francúzsky hudobný skladateľ Jean Guillou o Milanovi Paľovi sa vyjadruje takto: „Milan Paľa nie je len jedným z najväčších huslistov, ale jeho štýl má taký silný a jedinečný charakter, že môžeme povedať, že vytvoril nový hudobný svet pre husle.“⁶⁷

Známy estónsky hudobný skladateľ Erkki-Sven Tüür o Milanovi Paľovi: „Výkon Milana Paľu je ako oheň. Bol som ohromený jeho tvorivou energiou. Nie je to len prvotriedny huslista, ale skutočný čarodejník na svojom nástroji.“⁶⁸

Ako huslista, ktorý majstrovsky ovláda taktiež hru na violu má za sebou množstvo premiér skladieb súčasných autorov (Jean Guillou, Jevgenij Iršai, František Gregor Emmert, Marián Lejava, Christophe Sirodeau, Erkki-Sven Tuur, Daniel Matej, Ádám Kondor, Ivan Josip Skender, Ante Knešaurek, Adrián Demoč, Tonu Kortvis, Lena Sierova, Wolfgang Bauer a ďalší...) Presadil sa na významných medzinárodných pódioch súčasnej hudby. Je autorom unikátneho, rozsiahleho projektu nahrávok kompletnej slovenskej tvorby pre sólové husle „Violin solo 1-5“.

Huslista Milan Paľa sa teší nemalým oceneniam: v roku 2014 obdržal Cenu ministra kultúry Slovenskej republiky, taktiež v tom istom roku získal v oblasti umenia Cenu Nadácie Tatra banky za zrealizovanie nahrávky Slovenských husľových koncertov, ktoré nahral v spolupráci so Slovenským rozhlasom, v roku 2015 mu bola Hudobným fondom Slovenska udelená prestížna Cena Frica Kafendu. Ďalej získal výnimočnú cenu, doposiaľ udelenú len piatim interpretom Slovenska, za výnimočnú interpretáciu a ojedinelý prístup k tvorbe slovenských skladateľov – Cena Ľudovíta Rajtera (2009). Za interpretáciu husľových koncertov A. Berga a K. Szymanowského, ktorú nahral v spolupráci so symfonickým orchestrom Slovenského rozhlasu získal prestížnu cenu Radio Head Awards v roku 2016.

„Milan Paľa sa v súčasnosti venuje projektu *Cantus Moraviae*, v ktorom mapuje a postupne nahráva kompletnú tvorbu pre sólové husle a violu moravských skladateľov.“⁶⁹

20.3 Osobný rozhovor s umelcom Milanom Paľom

S vynikajúcim huslistom a úžasnou a skromnou osobnosťou Slovenska Milanom Paľom sme sa stretli v košickej kaviarni v čase prebiehajúcej Súťaže slovenských konzervatórií v husľovej hre 2022, kde bol zmienený profesionál pozvaný ako predseda poroty pre nastávajúci ročník súťaže. Veľmi príjemne a úprimne sme sa pohovárali o jeho činnosti a prínose nielen pre slovenskú hudobnú scénu všeobecne, ale veľmi prirodzene a spontánne sme zachádzali do

⁶⁷ Milan Paľa [online]. Brno: Milan Paľa, 2023 [cit. 2023-04-02]. Dostupné z: <https://milanpala.com/>

⁶⁸ Milan Paľa [online]. Brno: Milan Paľa, 2023 [cit. 2023-04-02]. Dostupné z: <https://milanpala.com/>

⁶⁹ Milan Paľa [online]. Brno: Milan Paľa, 2023 [cit. 2023-04-02]. Dostupné z: <https://milanpala.com/>

detailov husľovej „duše“. Milan Paľa na mňa pôsobil veľmi skromne, intelektuálne nadpriemerne vzdelaný a skúsený. Rozprávali sme sa veľmi otvorene, pre mňa osobne to bol jeden z najkrajších a najprínosnejších rozhovorov.

Píšem prácu o slovenských huslistoch 20. storočia, prínos umelcov pre slovenskú hudobnú scénu v rôznych žánroch a odvetviach. Vy ste špecialista okrem toho všetkého, čomu sa venujete – ste sólový, komorný hráč a pedagóg, venujete sa aj modernej hudbe a interpretácii, dá sa povedať, že ste v rámci Slovenska najprínosnejším huslistom vôbec.

To je milé, že ste si všimla. Ste prvá. Mne sa bude lepšie robiť rozhovor, keď si budeme tykať. Celkovo si tykám s mladými ľuďmi, aj so svojimi žiakmi, nemám to rád tieto oficiality. Trošku to poopravím, ja už komorný hráč veľmi nie som. Priznám sa, že sa venujem už len sólovému hraniu. Z komoriny sa priznám, že kvôli lockdownom som začal spolu s mojou manželkou pracovať intenzívnejšie, ktorá je vynikajúcou klaviristkou a za ten krátky čas – rok a pol sme nahrali a vydali 3 – 4 albumy a vlastne pokračujeme ďalej. Áno, bol som komorným hráčom dlho, ale uvedomil som si, že to stojí hrozne veľa energie a tým, že som chcel túto interpretáciu znovu posunúť na vyšší level, tak som si uvedomil, že je to naozaj náročné robiť s viacerými ľuďmi. A dnešný svet je bohužiaľ tak veľmi rýchly, že nie je čas na to vyprodukovať naozaj skutočne veľmi kvalitnú komornú tvorbu. Nedá sa to porovnať s nejakým fantastickým kvartetom, ktoré spolu žije, pracuje a tvorí, a moja komorná tvorba spočívala iba v tom, že som sa stretol niekedy s priateľmi pred festivalom alebo sem-tam pri šťastí sa skúšalo trošku viacej. A toto mi trošku začalo vadiť, že to nevyšlo na vyššiu úroveň – a ma to tak v podstate ubíjalo, pretože som potreboval od toho niečo viacej. Človek niečo vo vnútri má a častokrát mu to okolie v podstate udupe. To sa mi stáva často aj s hraním s orchestrom. S takou ambíciou a predstavou idete pred orchester a po prvej skúške to v podstate stále musím ísť do šatne prerobiť, aby som sa mierne prispôbil danému ansámbľu, s ktorým práve hrám. Toto je moja taká najdôležitejšia skúsenosť za posledné roky, ktorú som si uvedomil silno, že pracovať s viacerými ľuďmi je ťažšie než keď človek pracuje sám. Aj napriek tomu, že sólové veci, Ty to určite budeš vedieť, keď si sa stretla s nejakými sólovými sonátami, ktoré máme u nás, sú naozaj enormne náročné, a to bola moja doména v tej dobe, že som sa venoval sólovému hraniu, pretože mi to dávalo viac možností. Koho budeš ešte zahŕňať vo svojej diplomovej práci?

Určite budem spomínať Petra Michalicu, Jindřicha Pazderu, či Dalibora Karvaya. Prečo?

Musím Ti úprimne povedať, že Prof. Jindřich Pazdera je jediný pedagóg a človek, ktorého si vážim z Československa. On je vzdelaný ako málokto. My sme sa vo veľmi veľa veciach

zhodli, máme voči sebe také sympatie zvláštne, pretože on je síce oveľa starší než ja, ale jeho si naozaj veľmi veľmi vážim. S ostatnými som mal rôzne kontroverzné rozhovory, aj konflikty, pretože ja som, bohužiaľ, neplánoval zostať v stredoveku, oni áno. V tomto je p. Pazdera niečo viac, je fajn, a on predsa len patrí do tejto kultúry, no. Aj keď je to ťažko, lebo väčšina z nás sa narodila v Československu, a ja už žijem vlastne dlhšie v Česku než na Slovensku, už ten prelom je viacej. Aj napriek tomu, že som sa narodil v Prešove, veď aj p. Pazdera sa narodil pri Žiline, už je to iné. Lebo tá krajina je už moja, aj to mesto. Práve Pazdera bol jeden z tých, ktorý mi napísal fenomenálny posudok takého typu, že je ešte nehoráznosť, že ešte nemám docentúru, ale aj napriek tomu, podávam výpoveď v Banskej Bystrici a p. Špitková bola práve jednou z tých, ktorá to zapríčinila. Nedali mi docentúru, hodili ma cez palubu, celá táto generácia, všetci moji pedagógovia, kompletne. Mňa sa zastal Matoušek a Pazdera a Sýkora z Janáčkovho kvarteta, že ma komisia donútila robiť veci, ktoré som vôbec nemusel, lebo pri mojej produkcii som mal vysypať z tašky len to, čo robím a mali mi to rovno dať. Lenže ich to vôbec nezaujíma, oni ma chceli potopiť. A urobili to tak, aby som sa ani nedostal ku komisii. Pretože tam by sa zistilo, že sú hlupáci, a tým by prišlo ku konfrontácii. Ale spravili to tak, aby sa vôbec neposkladala porota, že všetci postupne poodpadávali takým štýlom, že už sa ani neunúvali vymyslieť si nejaký argument. To bolo fakt trápne, veľmi trápne a túto hru som odmietol hrať.

Nechcel si si dokončiť docentúru niekde v zahraničí?

Možno, že si to dokončím niekde v zahraničí, ale budem k Tebe úprimný, ja to už nepotrebujem, ja toho mám plné zuby. Lebo to je úplne zhnité, prehnité, a tomu niet pomoci. Buď sa to celkovo zrúti a začne sa premýšľať trochu ináč alebo to školstvo naozaj zanikne, u nás úplne, to je jasné. Ja som vlastne učiť nikdy nechcel, ale vieš ako to je, berieš to, aké sú možnosti, a chceš mať aj nejakú skúsenosť s učením. Mne to stačilo päť rokov a som úplne na dne. Už stačí. Ja som sa snažil, ale nešlo to. Keď proste stále búchaš o múr, tak sa zraníš. A ja som už viac nevládal, napriek tomu, že som mal viac energie a urobil som tam určitý proste progres, v zmýšľaní a mal som aj pár študentov, na ktorých som bol aj veľmi hrdý, síce to nebol žiaden Gidon Kremer tam, ale nemali v hlavách „nasrané“. Boli vzdelaní, vedeli o slovenskej kultúre, často sme sa o tom rozprávali, vedeli o tom, čo sa deje okolo nich. Snažil som sa ku nim správať aj tak, aby mali zázemie aj tej súčasnej hudby a tvorby. A je to ťažko. Ja som dostával samé polená pod nohy, nešlo to proste ďalej. V podstate v celom Československu to moc nefunguje, ani tá Praha nie je v tomto progresívnejšia, v podstate je to to isté, je to len pekná škola, že to má krajšie kulisy. A to musíš cítiť asi aj sama, že je to dlhé roky. Len nikto s tým nechce nič robiť. A aj keď chce, tak máme jeden bod, cez ktorý sa nedá ísť, a to sú zákony. Tým sa všetci vyhovávajú. Máme v zákonoch určité veci, ktoré proste sa musia dodržiavať a preto sú tie platy vysokoškolské nedôstojné – pretože keby ja som stále

učil v Banskej Bystrici pri tomto režime, ktorý ma núti tam chodiť každý týždeň a pípať sa ako nejakého väzňa, tak ja tú školu vlastne dotujem. Cez covid sa zrušili určité spoje, ktoré išli do BB a mne tam teraz trvá cesta sedem hodín z Brna. Akýmkoľvek spôsobom som už premýšľal, je to sedem hodín. Takže to už nešlo, aj toto som sa im snažil vysvetliť, že aj toto je problém, ktorý bohužiaľ už nemôžem akceptovať. A oni berú na vysokej škole už všetko a Ty pracuješ s takým materiálom, že ja nedokážem urobiť abraka-dabra zo dňa na deň, lebo to sa nedá. A to sú proste také typy - mladý človek potreboval okamžitú informáciu, za ktorou on hneď bude vedieť hrať. To predsa nejde. Som zvyknutý celý život strašne moc pracovať, no a teraz sa to proste nenosí. A zároveň to nestačí. Stále to nestačí. Tak toto mi začalo vadiť. A to všetko sa nejak tak spojilo, až kým to nevybublalo úplne, až som z toho ochorel a som si povedal, že prečo ja by som mal trpieť, tak ako oni mi tvrdia, že oni tiež trpeli. Nie, stačilo. A úplne som sa odstrihol od toho. No a takto som to spravil, tak som vošiel do neistoty úplnej a sa to otvorilo, pre mňa.

Ako sa Ti žije život koncertného umelca – sólistu?

Ja som vždycky bol koncertne na tom veľmi dobre, ale teraz je to už úplne parádne. Už ma to vôbec neťaží, tá kuna na nohe, ktorá bola – napriek tomu, že ja som to mal rád. Veril som v to alebo som videl, že som dokázal predať informácie ľuďom, ktorí to proste chceli. Vždycky som učil len ľudí, ktorí chcú. Nikdy som nikoho k ničomu nenútil a vždy som sa staval k jednotlivým problémom úplne inak než moji pedagógovia. Keď som sa dostal do nejakej nervozity, že by som mal nakričať na svoju študentku alebo svojho študenta, tak som si povedal, že čo by urobili moji pedagógovia a urobil som presný opak. Nikdy som nekričal, nikdy som nikoho ničím netlačil. Ten človek je dospelý – buď to on chce, tak to bude robiť. A keď nechce, tak ja potom s tým už nič nenarobím, ja nebudem naňho tlačiť. Hudbu musí človek milovať. Lebo keď ju nemiluješ, tak ju nerob. Nemá to význam. To sú také myšlienky, s ktorými sa takto stretávaš až keď už je neskoro. Ja som sa rozhodol, že nebudem zbytočne míňať svoju energiu na niečo, čo nefunguje. A som v tom sám. Chceš parametre vysokej školy, ale oni stále chcú ZUŠ-ku. Že tam stačí zahrať Massenetovu Meditáciu.

Ako by si si predstavoval chod vysokej školy?

To by malo vyzeráť úplne inak než ako to vyzerá teraz. Kopec zbytočných predmetov by som povyhadzoval. A rozhodne by mali študenti hrať omnoho viac repertoáru. Lebo to je hrozne málo, čo hrajú študenti. Aj štýlovo zároveň, aj všetko možné. Hlavne, čo najviac prehrať a veľmi veľa stáť na pódiu a pred publikom, pretože to je škola, ktorú sa nenaučíš nikde, v žiadnej triede. A to sa teraz ukázalo. Dva roky nikto nehral. A potom vyšli na pódium a boli vyklepaní až po strop. Ale všetci sme to zažili. Ja som mal prvý koncert po šiestich mesiacoch

s Prokofjevom a nebolo mi všetko jedno. A to nie je sranda. A ešte som sa musel prispôbiť, pretože orchester sa už tak bál prvého Šostakoviča, že ja som musel zmeniť program, aby teda sme mali niečo ľahšie. Je to ťažké, hej, a toto sa nedeje u nás, vôbec. Majú málo koncertov – prváci vôbec nehrajú, druháci majú polrecitál, tretiaci hrajú tridsať minút, nejakú sonátu a k tomu jednu skladbu a potom je už štvrtý ročník. To stačí? A potom je už absolvák – a čo zahrajú? Nič. To je nič. Ja si pamätám, v prvom ročníku – a to bol teda rok 2002 som mal obrovský recitál, veľký, so všetkým možným. Naši študenti vôbec nemajú prehľad aká je slovenská kultúra, vôbec, nikto nevie nič. Ani kto, čo napísal, ani čo tu existuje a to som mohlo natočiť desať CD-čok a myslíš si, že niekto o tom vie? A pritom je to už klasika. Šesťdesiatosem skladieb pre sólové husle, môžete vyberať. Kto to hral? Nikto. A pritom sú to fenomenálne diela. Ale nikoho to nezaujíma. Lebo je to o zákonitosti, čo nás naučili: že čo je slovenské, to je zle. Prečo? Ako to vieme? Keď o tom ani jeden z týchto fantastických generačných pedagógov ani netuší, čo sa tu napísalo. Potom jeden mi tvrdí, že on ich inicioval k napísaniu. Ale ani jediný jeho žiak to nehral. Potom začneš premýšľať, že čo sa tu vlastne deje. To je ten problém, ktorý tu vlastne nastáva: že tí mladí ľudia hrozne málo hrajú, hrozne veľa študujú nejaké blbosti a nevenujú sa naozajstnému hraniu. Tej praktičnosti toho hrania. A potom, čo je podľa môjho názoru najhlavnejší problém a týka sa to hlavne tejto krajiny, že majú tu veľmi malý kontakt s ľuďmi, ktorí naozaj majú skúsenosť s hraniami napríklad husľových koncertov. Lebo tu ich veľa ľudí učí, ale nikdy nestáli pred orchestrom. A to nie je veľmi vhodné. Budem úprimný, lebo ja som si to sám vyskúšal na sebe, že keď ma učil človek, ktorý nikdy nehral v orchestri a učil ma koncert, až kým som sám neprišiel pred orchester a zistil som sám, že ten proces toho vyučovania a prípravy na to..., vieš pripraviť sa na hranie pred orchestrom, na to mi nikto radu nedal. Ku mne sa dostali nejaké somariny, ktoré som potom vôbec aplikovať nemohol. Pretože ten orchester je živý organizmus, ktorý sa chová každú chvíľu trochu inak. A stačí, že je tam jeden dirigent a už nezahraš nič, už sa proste nezídeš. A nebavíme sa o Mendelssohnovi a Čajkovskom. Lebo to sú pesničky, prepáč. Ale keď vojdeš proste na koncert, kde hráš Pascala Dusapina alebo v mojom prípade keď som hral v Chorvátsku Birdislov husľový koncert a keby si videla tú partitúru, tak sa ti zahmlia oči. Pretože tam by neprečítali ani prvú stranu. A to bol masaker. Absolútny masaker. Aj pre hráčov, aj pre mňa. Máme na to málo skúšok, na tie pomery to boli tri obrovské skúšky, čo bolo super. A koncert dopadol úžasne, ale je to strašné, na to sa vôbec pripraviť. A predstav si, že k tomu neexistuje nejaký klavírny part, že čo si môžeš naštudovať. Proste sú to také anomálie, ktoré by mal povedať človek, ktorý naozaj s tým orchestrom hral a vie ako sa vysporiadať so zvukom, že tie piána, ktoré tam sú, nemôžu byť izbové. To nejde, najmä v inštrumentácii Karola Szymanowského, kde hrá šesdesiat ľudí vkuse. A hráte pianissimo všetci v strednej polohe. Tam sa človek musí vysporiadať s enormným tsunami tlakom zo zadu. A to sú veci, ktoré tu nefungujú a nikto nemá tieto skúsenosti. Hrozne málo nás tu je. No, nechcem nikomu kriviť, ale sme tu dvaja. Jeden je už koncertný majster – Dalibor Karvay.

Tí ostatní, to je veľmi príležitostné. Nikto ťa nepripraví na to, že hráš každý týždeň iný husľový koncert. Zase sa nebavíme o Čajkovskom. Ale hrám štvrtého Schnittkeho a na druhý týždeň hrám Elgara. Keď vieš, čo sú to za koncerty, tak to nie je veľká sranda. Takéto veci sa nedjú v mojom živote, na to, ma žiadny pedagóg nepripravil. Nikto mi nepovedal, že ako sa teraz vysporiadať s takýmito situáciami. Ako toto uchytiť, kde ušetriť energiu, aby to potom šlo. Dneska sa to všetko robí maximálne na dve skúšky a to už musí byť veľmi ťažký koncert, keď máš dve skúšky.

Ako by si riešil túto situáciu?

Ja by som zmenil úplne školstvo. Malo by byť postavené viac z praktického hľadiska. Pretože keď človek študuje a tam veci nedocvičí, tak už nikdy nič nedocvičí. To mi fakt ver. Už nie je čas. Treba nabráť motoriku a techniku a ono sa to v budúcnosti veľmi ukáže, že človek zanedbal nejaké veci. Napríklad pri rýchlom záskoku, ktorý niekedy je naozaj šialený, keď ideš zaskakovať niečo, čo si ešte nehral, to je môj prípad: že nezaskakujem to, čo som hral, ale to, čo som nikdy nehral, nikdy som to nevidel, ani noty nie sú. To, čo sa mi stalo v Brne – musel som zaskočiť Vodičku – Vranického koncert, noty jedny na svete, prepis a všetci sme mysleli, že to bude klasika, v pohode, niečo ako Haydn. Lenže to bol Anton Vranický, virtuózy huslista, všetko brutálne vysoko, síce klasika, ale veľmi ťažké nepríjemné hranie. Mal som na to päť hodín. Oni to urobili takticky, lebo vedeli, že asi nikoho nezoženú. Ten koncert hrali dvaja ľudia na svete, lebo noty sú v Kroměříži hodené na zemi niekde nejaký rukopis. Oni si vymysleli taký koncert v Brne, že Beethoven a jeho priatelia – súčasníci. Všetci skladatelia, ale tá hudba je neznáma. No a Hartmana som sa naučil za jeden deň. A to bol úplne iný, to bol brutálny záskok, úplne na poslednú chvíľu to tiež jedna huslistka vzdala a nebol kto. To nemá každý v repertoári. A napriek tomu, že je to iba so slákmi dve časti, tak to je svinstvo. A Hartman celkovo je brutálny na hranie, on si nedáva pozor na nejaké pekné ševčíkovské rozklady. Na toto potrebuje človek veľmi veľa skúseností, tým že prehrá veľmi veľa počas toho štúdia, veľa hrania z listu, veľa venovania sa detailnému štúdiu skladieb. Ale myslím si, že najhlavnejšie je to prehranie toho repertoáru čo najviac. Nárok na mladých ľudí je hrozne malý. Človek nemôže za rok zahrať nejaké dve etudy, čo je aj tak už stredoveký počin. Hlavne by so mim dal prehrať čo najviac tých sonát, nevenoval sa jednému koncertu, ale aspoň dvom za mesiac. Mladý človek by mal na škole spolupracovať so skladateľom, ktorý tam je. Rozhovor medzi interpretom a skladateľom robí tie diela potom dostupnejšie. Mne vadí to, že mladý človek sa nechce zoznamovať s tým okolo, v čom žije. Mali by sme pochopiť, v čom žijeme. Tu sa rozprávame o hudbe, ktorá je tristo rokov stará, strašní znalci sme všetci. A pritom nevieme, v akom svete žijeme. Vôbec nevedia. Kto je okolo nich, kto ako tvorí, že čo sa deje. Dneska už není taký radikálny zmenený svet toho, že keď prišiel Schonberg a zakrivil to do tej dodekafónie, tak veľa jeho priaznivcov sa potom do toho vložilo. Rovnako existovalo ešte pár

ľudí, ktorí písali ten posledný výkrik k tej obrovskej romantike, ako bol Elgar alebo Dohnányi. Ale teraz je tých smerov hrozne veľa. Dnes je svet už tak hrozne prepojený. Keď niečomu nerozumiem, tak sa to predsa snažím pochopiť. Tá dávka umenia, je predsa vo všetkom tomto, keď pracujeme s nejakým materiálom. Aj títo naši starší kolegovia a obdivovaní skladatelia, ktorým sa venujeme celý život, tak boli kedysi novátori a mali také isté problémy ako majú ľudia teraz. Len my sme už príliš hlúpi a leniví na to, aby sme spoznávali niečo nové. A to mňa priviedlo vlastne k tomu, aby som pracoval hrozne veľa. Ja som to odjakživa hrozne miloval. A mal som rád spoznávanie novej hudby. Sám Oistrach povedal, keď denne nespoznáš aspoň niečo, jednu-dve nové skladby, tak proste nežiješ. A je to pravda. Preto som sa tomu venoval, a keď si to nemôžeš vypočuť, ako si sama povedala, tak si to musíš zahrať.

Ako získavaš prax v tak rýchlom našťudovaní diel?

To je tá skúsenosť, o ktorej hovorím. Ja si myslím, že to sa musí diať na vysokej škole. Lebo vieme, že konzervatórium a ZUŠ-ky sa venujú určitým problémom, ktoré ten človek zažíva. Tam sa tomu umeniu vlastne vôbec nevenujú, čo mne hrozne vadí. Mne vadí, že hudobné veci sa začínajú preberať až na vysokej škole, aj to už nie. Poniektorí moji kolegovia sa vkuse venujú pravej ruke, druhí niečomu ďalšiemu, neskutočná otrava. A prestali sme sa venovať tomu, čo je najdôležitejšie: hudbe. Keď som položil otázku študentke, išla hrať Brahmsa, že predstavte nám hudbu, ktorú idete hrať, tak povedala názov skladby. Ja som povedal, že mne to nestačí. Chcem, aby ste tu kolegom povedali, o čom tá hudba je, ako a kedy vznikla, čo sa vtedy dialo. No, a nevedela nič. Vedela iba, že je to Johannes Brahms, že je to nejaký opus a že je to husľový koncert. Ale čo sa dialo okolo toho koncertu, ako vznikol, aké tam boli parametre, znalosti Joachima a Brahmsa, že prečo tak vyzerajú niektoré časti, že prečo vyhodil niektoré veci, kde sa tam pohádali, že Joachim chcel, aby sa to zmenilo. Prečo sa teraz napríklad zvykne hrať tá tretí časť tak hrozne rýchlo? No pretože, to chcel Brahms. A Joachim chcel, aby tam dodal to „non troppo“. A to málokto vie. Ale tieto súvislosti ti potom otvoria oči. Aj úchop takejto hudby sa časom proste mení. A to je na tom to krásne. Lebo keď mi nebudeme interpretovať, čo je najväčšia slabina v dnešnej dobe: „interpretácia“. To sú všetko MIDI-čka: všetci hráme pekne, čisto, krásne vibráto a nie je tam osobný vklad. Hrozne veľa ľudí sa už na seba podobá. Nie je tam nič špeciálne. Keď mladý človek pochopí, že sa treba venovať hudbe hlbšie a čo najviac ju vstrebať, tak potom dokáže skladby rýchlo vstrebať. Keď prejdeš koncertami ako je Berg, Schonberg, druhý Bartókovy koncert, tak sa naozaj na Mendelssohna budeš pozeráť trochu iným spôsobom.

Nikto neriskuje takým spôsobom, ako ja. Každý sa snaží udržať. Ja som vždy zariskoval do extrému, nikdy som sa toho nebál. Často som si myslel, že už som skončil kvôli tomu. Môj Bach bol toho príklad. Tam sa otočili už aj moji priatelia. Keď som vydal sonáty a partity, tým

spôsobom, ako som k tomu dvanásť rokov dospieval a začal som nahrávať nahrávky, ktoré sú life-ky, ktoré sú živé, tak to veľmi málo ľudí chápe. Moje nahrávky a môj postoj je veľmi kontroverzný. Na Slovensku bol Brahms totálne odsúdený. Bolo mi povedané, že Brahms sa takto nehrá, aby som sa poučil. Ja som mal pocit, že som k tomu poučený. Potom som sa dostal k nejakým textom a zistil som, že mám pravdu. Niektorí z tých ľudí, čo tvrdí, že nie som nepoučený, tak asi nie je tak vzdelaný ako ja. A takto sa to deje sa každou hudbou. A preto som dostal nálepku: „on hrá iba tú súčasnú hudbu, lebo v tom sa vyzná“. Ja nepotrebujem hrať ako Dalibor Karvay alebo ako Špaček. To sú predsa úplne iní ľudia. Oni majú svoj svet a ja to vnímam takto.

Ty si podľa mňa geniálne autentický.

A to je veľký problém v dnešnej dobe, lebo nemôžeš byť originál, musíš sa podobať.

Inteligencia sa nemeria len podľa toho, čo si človek dokáže zapamätať alebo vypočítať. Faktor „prispôsobenia sa“ v danej situácii je jedným z dôležitých pri meraní ľudskej inteligencie. Ty to všetko zahŕňaš pri súhre s orchestrom ako sólista – prispôbujes sa zvukovo, hráčsky a ľudsky. Myslím si, že si nadpriemerne inteligentný a tým pádom, tí menej inteligentní ľudia a interpreti nedokážu prijať a pochopiť Tvoju interpretáciu.

Buchla si klinec po hlavičke. Povedala si vetu, ktorú mi povedal môj blízky priateľ naposledy, keď som bol naozaj na dne. Skúšali sme na jeden koncert v Brne, kde sa hrali dve premiéry. Jedna jeho skladba, volá sa Marián Lejava, vynikajúci dirigent a skladateľ. Jeden z najpodceňovanejších ľudí tu u nás. Skutočne fenomenálny človek. Odporúčam každému si s ním zahrať. Pripravovali sme jednu krásnu vec, ktorú mi napísal: Hebsttag pre sláčiky na Rillkeho báseň. Krásna vec. Prosil som ho, nech je to taká mahlerovská hudba – obidvaja milujeme Mahlera, často sme sa o ňom rozprávali. Po jednej skúške sme sa s Mariánom tak rozprávali, bola vtedy naozaj ťažká doba, a ja som nevedel lako ďalej. Myslel som si, že to musím opustiť tú ťažobu, ktorá ma sťahuje. Akonáhle sa prestanú písať na Teba kritiky, tak nedostaneš grant, nezískáš popularitu. Mne je to úplne jedno, sa Ti priznám. On mi povedal presne to, čo si povedala Ty: že musíš vydržať, lebo Ty premýšľáš úplne inak ako premýšľajú títo ľudia. Oni tým, že tomu nerozumejú, tak sa ťa snažia potopiť, stiahnuť dolu. A keď niekto nerozumie tomu, čo človek robí, tak podľa môjho názoru by to nemal zdegradovať, ale skúsiť to pochopiť. Súčasní umelci prišli na takú jednu konštantnú interpretáciu, ktorá by sa mala vždycky na seba podobať. To znamená, že keď príde niekto s niečím novým na tomto, tak to je katastrofa.

Čo je teda interpretácia? Ako to vnímaš Ty?

Ja na to nemám veľmi konkrétnu odpoveď, priznám sa. Ani nikdy ju mať nebudem. A pokiaľ ju nebudem mať, tak som na správnej ceste, ja to tak vnímam. Môj blízky priateľ fenomenálny skladateľ Evgenij Irshai tvrdí, že veľmi veľa vecí v hudbe, a v porovnávaní, čo je dobré a čo nie, je veľmi subjektívny pocit. Z tých súťaží, čo existujú, tak mám pocit, že víťazi sú buď zlatý priemer, pretože nevadia nikomu, extrémny sú vylúčené v prvom kole, to sa stalo miliónkrát, alebo je tam taká veľká dávka plevelu, že je len pár tých, ktorí sa dajú použiť a v tom prípade je to jednoznačné. Často sa stáva, že to, čo je výnimočné, tak sa okamžite dáva preč. Bojíme sa toho, aby sme zaujali všetkých. Interpret by mal priniesť ten svoj názor, rovnako ako skladateľ. Vrcholná interpretácia naozaj spočíva v tom, keď sa skĺbia do seba poznatky a stretnutia s tým skladateľom a my ju pretransformujeme do živého zvuku. A keď tá spoločná práca nefunguje, vtedy sa to možno začne trochu biť. Už sa mi to stalo veľakrát.

Veľmi pekne Ti ďakujem, Milan, za veľmi prínosný a úprimný rozhovor, veľmi si to od Teba vážim, že si si našiel pri všetkej svojej aktivite a koncertoch čas. Prajem Ti všetko dobré, ešte veľa úspechov a veľa hodnotnej a kvalitnej hudby a hudobných spoluprác v živote.

21 Dalibor Karvay

21.1 Životopis

Slovenský husľový virtuóz Dalibor Karvay (Příloha 18 a) sa narodil 24. júla v roku 1985 vo Vrútkach pri Žiline na Slovensku. Ako 7 ročný začal navštevovať Ľudovú školu umenia, v ktorej sa začal učiť hre na husliach pod vedením svojho otca učiteľa Antona Karvaya. Už ako 7 ročný sa stal mimoriadnym študentom Žilinského konzervatória v triede pedagóga Bohumila Urbana. Ako 14 ročný začal študovať pod vedením svetoznámeho huslistu a profesora Borisa Kuschnira na Konzervatóriu vo Viedni a súčasne študoval na Universität für Musik und darstellende Kunst v Gazi. V roku 2006 začal študovať na Fakulte múzických umení v Banskej Bystrici pod vedením huslistu Petra Strenáčka. Ďalej študoval doktorandské štúdium na Hudobnej a tanečnej fakulte VŠMU v triede Jozefa Kopelmana. V priebehu štúdií sa zúčastnil majstrovských interpretačných kurzov Hermana Krebbersa, Minitscho Mintscheva a Eduarda Gracha. Taktiež pôsobil v klavírnom triu s kolegami violončelistom Milanom Karanovicom a klavíristom Stefanom Stroissnigom.

V priebehu štúdií rozvinul početnú sólistickú koncertnú činnosť. Vystupoval v európskych krajinách, s renomovanými hudobnými telesami a dirigentami a spoluhráčmi.

V roku 2014 začal pôsobiť ako pedagóg huslí na Privatuniversität der Stadt Wien, od roku 2017 začal pôsobiť už ako profesor.

V roku 2019 úspešne absolvoval konkurz na pozíciu prvého koncertného majstra orchestra Viedenských symfonikov a od koncertnej sezóny 2020/2021 zastával túto pozíciu.

21.2 Prínos umelca

„Dalibor Karvay neustrnul v kategórii tzv. zázračných detí, ale mimoriadne úspešne rozvíja svoj talent ďalej. Mimoriadne štúdium na konzervatóriu, ale najmä voľba štúdia v zahraničí, naplno umožnili rozvíjať všetky jeho prirodzené predpoklady: technickú vyspelosť, hudobnú inteligenciu, pamäť, krásne cizelovaný kultivovaný tón, zmysel pre výstavbu hudobných foriem. Má cit pre štýlové znaky hraného diela, ovláda široké spektrum dynamických a výrazových rovín, a to vždy v kombinácii s kvalitným zvukom a jasnou štruktúrou. Karvay je veľkým príslubom pre slovenské interpretačné umenie.“⁷⁰

Dalibor Karvay sa môže pochváliť radou cien, ktoré mu boli za jeho vynikajúce výsledky v oblasti hudby udelené: 1. cena na stretnutí mladých hudobníkov v Córdobe v roku 1996,

⁷⁰ Dalibor Karvay [online]. Bratislava: Hudobné centrum, 2021 [cit. 2023-04-03]. Dostupné z: <https://hc.sk/o-slovenskej-hudbe/osobnost-detail/414-karvay-dalibor>

v tom istom roku mu bola udelená prvá cena na súťaži mladých interpretov Talentárium v Zlíne, 1. cena na Medzinárodnej súťaži Jaroslava Kociana v Ústí nad Orlicí z roku 1993, prestížne ocenenie Grand Prix Eurovízie v roku 2002 v kategórii „Mladý hudobník roka“ v Berlíne, v tom istom roku vyhral prvé miesto na medzinárodnej súťaži Fidelio-Wettbewerb vo Viedni, ďalej prvá cena na medzinárodnej husľovej súťaži Tibora Vargu v roku 2003 v Sione, ocenenie „Nový talent“ na Medzinárodnom tribunále mladých interpretov v roku 2005, víťazstvo na súťaži Davida Oistracha v Moskve v roku 2008. Taktiež v roku 2011 získal cenu Nadácie Tatra banky, v kategórii hudba: „Mladý tvorca“. V roku 2009 mu bola udelená Cena ministra kultúry Slovenskej republiky za výnimočný umelecký výkon a úspešnú medzinárodnú reprezentáciu slovenského interpretačného umenia. V roku 2017 mu bola udelená prestížna slovenská cena Krištáľové krídlo za rok 2016 v kategórii hudba. (Příloha 18 b) Koncertne vystupoval pre kráľa Karla z Walesu, či na súkromnom koncerte pre pápeža Jána Pavla II.

V jeho diskografii nájdeme 5 CD nosičov, na ktorých sú skladby ako Čajkovského husľový koncert, Suveníry, Mozartov kvintet a ďalšie diela.

Od roku 2023 vedie detský hudobný workshop Jindřicha Pazderu Husľová dielňa v Žiline.

Od roku 2023 dostal od Rakúskej národnej banky do užívania majstrovský nástroj – husle z dielne Stradivari z roku 1694.

22 Jozef Horváth

22.1 Životopis

Huslista Jozef Horváth (Příloha 19) sa narodil v Bratislave. Ako tínedžer sa začal venovať husliam na Bratislavskom konzervatóriu v triede profesora Albína Vrtela. Ďalej pokračoval v štúdiu na VŠMU v triede Jozefa Kopelmana. Potom taktiež pokračoval na doktorandskom štúdiu v triede p. Kopelmana. Ďalej sa súkromne vzdelával vo Viedni pod vedením huslistu a pedagóga Güntera Pichlera. V rokoch 1998 až 2000 študoval na prestížnej škole Meadows School of the Arts v Dallase v triede svetoznámeho Eduarda Schmiedera, kde úspešne obdržal umelecký diplom. V priebehu štúdií sa zúčastnil medzinárodných majstrovských interpretačných kurzov, kde pracoval pod vedením hudobných osobností ako sú Ida Händel, Igor Bezdrodny, Eduard Gratch, Viktor Liberman, György Pauk, Mincho Minchev, Massimo Quarta, Nora Grumlíková, J. Kantorov a ďalší.

Od roku 2003 pôsobil ako sólista a koncertný majster Filharmonického orchestra v Málage až do roku 2011, kedy sa vrátil na Slovensko a začal pôsobiť ako pedagóg hry na husliach na Bratislavskom konzervatóriu. Taktiež pôsobí ako pedagóg na VŠMU. Jozef Horváth sa aktívne venuje aj komornej hre. Od roku 2012 pôsobí ako primárius Slovenského kvarteta a od roku 2016 aj ako primárius Moyzesovho kvarteta. Od roku 2013 pôsobí ako koncertný majster Slovenskej filharmónie v Bratislave.

Ako sólista sa koncertne predstavil doma i v zahraničí, uveďme aspoň Českú republiku, Rakúsko, Bulharsko, Luxembursko, Nový Zéland, Japonsko, či USA.

22.2 Prínos umelca

Vysokoškolský pedagóg a koncertný majster Slovenskej filharmónie Jozef Horváth odovzdáva svoje početné zahraničné skúsenosti a vypracované zručnosti práve študentom na Slovensku – na vysokej škole i na konzervatóriu. Pôsobí v slovenských komorných telesách a vo filharmonickom orchestri. Ako sólista sa koncertne predstavil doma i v zahraničí, uveďme aspoň Českú republiku, Rakúsko, Bulharsko, Luxembursko, Nový Zéland, Japonsko, či USA.

Pred ôsmimi rokmi obnovil chod umeleckého súboru Komorného orchestra Bratislavského konzervatória.

22.3 Osobný rozhovor s umelcom

Časť rozhovoru s Jozefom Horváthom sme uviedli vo štvrtej kapitole našej práce, kde sme sa rozprávali o skúsenosti a pôsobení pedagóga Albína Vrtela, pod ktorého vedením p. Jozef Horváth mal možnosť priamo študovať na Konzervatóriu v Bratislave. Druhú časť uvádzame

v tejto kapitole, budeme sa venovať a diskutovať o umeleckom živote a štúdiu Jozefa Horvátha na Slovensku a v ďalekom zahraničí.

Po štúdiu na Konzervatóriu v Bratislave ste pokračovali na VŠMU v Bratislave, v triede Jozefa Kopelmanna. Aké bolo Vaše štúdium?

Áno, tu som bol dva roky u pána profesora Kopelmanna a potom som nejako sám cítil, že by som sa chcel pozrieť aj do zahraničia.

Aké boli Vaše skúsenosti so zahraničnými univerzitami vo Viedni, v Luxemburgu, v Rotterdame, v americkom Dallase...?

Bol to taký zaujímavý polrok, kedy som urobil prijímačky do Viedne. Trošku som sa cítil taký stratený, nevedel som presne, že čo, že kde a ako. Do Viedne som nebol nikomu ani zahrať a chvalabohu to nejak vyšlo. Ja som sa hlásil profesorovi Schultzovi, ale Schultz nebral nikoho do triedy. Mal som tú výhodu, že som skončil vraj druhý v poradí. A sám za mnou došiel pán Pichler z Alban Berg Quartet prvý huslista a mi ponúkol, či by som u neho chcel študovať. Tak som samozrejme, že povedal áno, len vôbec som nevedel, že sa mi naskytne taká možnosť. Keďže som bol v tom Luxemburgu, som sa spýtal jedného známeho z Holandska, či mi vie vybaviť osobné stretnutie s profesormi v Bruseli a v Holandsku, tak mi vedel vybaviť. Tak som jeden deň zahrál profesorke Madroškevič v Bruseli. Potom som sa ocitol v dome veľmi významného huslistu Ilja Grubert, víťaz Paganiniho, aj Čajkovského súťaže. Ešte som potom stihol v ten istý deň ísť do Rotterdamu. Všetci povedali, že ma zoberú, ale bol problém so štipendiom. Oni vraveli, že je skoro nemožné dať niekomu také štipendium, že zaplatia aj školu, aj na živobytie. Medzitým som ešte išiel na jedny kurzy, ktoré boli úžasné, v Holandsku, sa volali Holland Music Session a tam som stretol profesora Schmidela a som sa ho s malou dušičkou spýtal, či je možnosť ísť k nemu študovať. A akurát bola tá možnosť, že bolo tam jedno miesto ešte na štipendium, lebo nejaká žiačka ochorela. Normálne čakali študenti aj dva, aj tri roky na to. Tak mi povedal, že na druhý deň sa musíme stretnúť ráno a musíme sa porozprávať. A tak som mu musel zahrať určité veci, čo som na tých kurzoch vôbec nehral, zrazu že: hral si 24? Tak zahraj! Hral si neviemčo? Tak zahraj! Tak ma skúšal. A potom mi povedal: "áno, je to možné", že: "zoberiem ťa, ale musíš mi to potvrdiť do troch dní." No a ja som nemal mobil vtedy. Nevie ani ako, od niekoho som volal domov, doma nikto nebol, boli na chate. A už keď som volal ten tretí deň, tak akurát vtedy hral môj brat v Capella Istropolitana, oni stále boli na cestách, tak to zdvihol a ja že mám tú možnosť ísť do Ameriky a on že: "tak super, no veď chod!" A ja že už o dva týždne tam mám byť... Takže naozaj sa stalo to, že niečo viac ako dva týždne a už som v tom Dallase bol.

Aké bolo Vaše štúdium na Hudobnej univerzite v Dallase?

Tam som študoval sólistický diplom, dvojročný, sa volal že Artist Certificate a chodieval som ešte vždy v decembri a v júni profesorovi Pichlerovi zahrať, on nebol moc nadšený, lebo jemu som telefonoval tiež, že dostal som štipendium a on že to je výborné, že môžeš byť u mňa dva - tri roky a že potom môžeš ísť do Ameriky. A ja som povedal, že ja sa Vám omlúvam z Dallasu už teraz. Takže vlastne istý čas som bol na troch školách naraz. Tu v Bratislave som mal individuálne štúdium, zároveň som bol na Masterovi v Amerike a chodieval som do Viedne na konzultácie.

Je to veľmi zaujímavé, ako ste to všetko stíhal?

Stíhal som. Bolo to všetko založené, samozrejme, aj na konzultácii s pedagógmi tých teoretických predmetov. Nie vždy mi vyšli v ústrety, vďaka jednému som dokonca musel opakovať ročník v Bratislave. Ale iba ten jeden predmet, lebo ma nepripustil, nedal mi zápočet. Argument že keď študujete na troch školách, proste že uňho neprejde. Lebo som nemohol byť na tom zápočte. Take aj to sa deje. Profesor Brejka, veľmi rád ho spomeniem.

Niekedy neviem, či to je taká závisť alebo neprajnosť, keď je niekto príliš šikovný...

Ono veľakrát je to o osobnej sympatii. A niektorí majú to šťastie, že tou školou prejdú len tak, a niektorí to šťastie nemajú.

Niektorí si proste nemôžu dovoliť byť dobrí...

Ja sa priznám, že ja keď som tu bol, ešte keď som tu študoval, tak si myslím, že patril som medzi tých lepších, ale nikdy to nebolo úplne evidentné, že by som bol nejaký veľký sólista. Veľmi ďaleko ma posunulo to štúdium v Amerike, to mi veľmi pomohlo.

Ako to tam prebiehalo?

Bolo to úplne iné ako tuná. Tak v prvom rade som mal spolužiakov, ktorí sú momentálne koncertnými majstrami vo významných orchestroch - v Berlíne, v Osake, rôzne, aj sólisti. Pavel Šporcl tam študoval tiež, ale ja som ho už nezastihol. Dokonca veľmi príjemné bolo stretnutie s významným huslistom Gluzmanom. Tu hral s nami, sme boli po koncerte si sadnúť so šéfdirigentom Rajskinom a sme došli na to, že aj výhoda štúdia v Amerike bola, že som sa okrem angličtiny naučil aj rusky. Takže s Rusmi hovorím rusky a majú to radi. A keď sme sa

bavili, že kde si študoval, tak on že v Dallase. Presne tých istých známych máme. Takže naozaj sa tam ukázali aj takíto veľkí.

Ako sa volal Váš profesor v Amerike?

Eduard Schmider.

On študoval v Rusku?

Áno, on je ruský emigrant, ktorý študoval u Davida Oistracha a potom utiekol, dávno... . Potom učil. Vlastne on je známy celkom tým, že prebral miesto po Heifetzovi v Kalifornii. No a mal tam v prvom rade vynikajúcich žiakov, lebo samozrejme sa k nemu hlásili. Bolo to pre nich kvázi aj ako prestíž. Sám som sa čudoval, že ako som sa tam ocitol, ale uvedomil som si jednu vec, že je to neuveriteľné ano ďaleko je to poznanie hrania na husliach. A tie jeho pedagogické skúsenosti. To bolo veľmi podobné aj s Albínom Vrtel'om: Vrtel' nikdy nezobral husle do ruky na hodine. Keď som ho ja zažil, on nehral. Ale on tak vedel nádherne to zaspievať alebo prišiel, chytil ma, takto vibroval. Ja som proste tú vibráciu cítil. Vedel proste tie veci vysvetliť tak, že absolútne sa to pochopí. V Amerike Schmider učil tak, chcel aby sme ho oslovovali Doktor Schmider, a to sme si uvedomili fakt, že on je akokeby doktor. Že diet k doktorovi a on vám dá recept, že teda toto a toto cvičení rob tak a tak, takto cvič a príd' na ďalšiu hodinu. A na ďalšej hodine, že zase. A teraz takto a takto. A človek sa postupne zlepšoval. V Amerike sa veľmi často používa namiesto Ševčíka Dounis. Tento Dounis bol, to on preferoval, tam sú vyslovene cvičenia na každý deň, sedem dní v týždni. Každý deň je iné cvičenie. To on vravel, že dokonca života. Na intonáciu, na... . A potom postupne človek zrazu zistí, že na všetko je recept. Keď niečo nevychádza, nejaký beh alebo tak, veľmi obsérne hovorím. Tak proste hneď vedel, že čo robím zle. Alebo ako dýcham. Alebo psychické problémy, ktoré má človek pri hraní. Strašne mi pomohol. Ja som mal problém enten z detstva, že tá bulharská profesorka ma učila hovoriť noty počas hrania. Ja som až potom zistil, že stávali sa niekedy také veci, že keď som hral, tak som skoro vždy mal pamäťové výpadky. Ale také že sekundové a idem ďalej. On si naozaj dal za úlohu, že sa pokúsi mi pomôcť a dospel k tomu názoru, že mi to vytvorilo nejaký blok, na ktorý sa ja strašne sústredím - ja sa sústredím na tie noty, a vysvetľoval mi, že vlastne existuje niekoľko druhov pamäti. Samozrejme jedna je vizuálna, druhá je sluchová, hmatová... . A ja som si potom aj uvedomil, že veď Japonci, Maďari, Rusi, Francúzi, Španieli, Taliani, všetci majú solfegio. A keď oni si tiež hovoria noty a ono to je tak vypracované, že oni presne vedia, čo hrajú. Tak napríklad, koľkokrát sa deje, že my vieme melódiu, ale pamäť nám vynechá, pretože sme závislí buď na tom, že aká je to nota alebo aký hmat a ja som mal ten blok, že možno z toho, že som sa sústredil na nejakú notu a potom som sa pomýlil a mi to akokeby vypadlo. Pomenovanie tej noty a potom sa to nedostalo cez hlavu do prstov. Áno,

keď je niečo v rýchlom slede, cis, fis gis, ale oni majú do, re, mi, fa, so, la, si, do. Oni presne nemajú že cis, toto. Keď si to hovoria, tak povedia, že c. Ale oni presne vedia, že harmónia je taká, takže je to určite cis. No, on to proste sa pokúsil to vo mne odbúrať, že absolútne. Odbúrať tú závislosť na niečo, že keď hrám a dodnes to aj učím mojich žiakov, je to veľmi ťažké, že nemyslieť na nič. Nemôžem sa rozprávať so svojím vnútorným ja počas toho, keď hrám. Alebo keď hrám a teraz ma napadne, že “uff, to není moc dobré”, alebo “čo si teraz pomyslia”. Okamžite to je chyba. Takže vedel to vo mne odbúrať. A veľmi mi to pomohlo. A sústredil som sa viacej skôr na tú vizuálnu, hmatovú a sluchovú pamäť ako že si vravieť tie noty. A takto to bolo, veľmi veľa zaujímavých cvičení ako, čo robiť. Dokonca aj pravá ruka, že vlastne nemusí byť úplne presne jak to má vyzerat’... . Nemusíme učiť ľudí presne postaviť každý prst. Ale že dôležitý je ten pocit, ktorý máme mať počas toho hrania. Takže bolo veľmi veľa cvičení na flexibilitu pravej ruky. Aby každý prst mal svoju pozíciu, aby bol samostatný. Napríklad, že ťahať sláčik a počas toho ťahu takto striedať prsty a zároveň, aby sa nezmenil tón hry na husliach. Bolo to veľmi zaujímavé. Na produkciu tónu. Vedel sklbiť rôzne veci dohromady. On učil vždy len 45 minút. On neučil že 47 alebo 50. Raz som došiel o tri minúty neskôr, povedal dobre, budeš mať 42 minútovú hodinu. Ale že dokázal za tých 45 minút toľko vecí... . Najväčší zážitok s ním mám, keď sme robili sonáty. Beethovenove, Brahmsové. Lebo tam sa naozaj tvorila už iba hudba. A to bolo úplne úžasné. Korepetítorov sme mali študentov klavíru, ktorí boli vynikajúci, taktiež tam bol dôležitý veľmi pedagóg. Oni mali na základe toho, že nás korepetitovali, dostali štipendium. Zahral som si aj s Alesiou Bax, sa volá, ktorý teraz hrá s Joshua Bellom po svete. U profesora Vrteľa som získal lásku k husliam, lásku k hudbe, lásku k cvičeniu a v tej Amerike som sa naučil ako na to, aby to bolo lepšie.

Poznáte knihu *Stage fright/Nebojte se trémy*, ktorú napísala Maďarka Kato Havas, ktorá píše o odbúrání trémy?

Nie, nepoznám. Je to veľmi zaujímavá vec, že naozaj existujú ľudia, ktorí, aj ich poznám osobne, že zrazu sa ocitnú dvaja-traja ľudia, ktorí počúvajú a úplne sa im roztrasie ruka a nemôžu hrať. To by trebalo podľa mňa pracovať s tým človekom. Nevie, čo je najlepšie na trému. Môj názor, čo je najlepšie na to, ako odbúrať trému, je poctivá práca, veľa cvičenia, často chodiť na súťaže. Mať v sebe proste to, že áno, jak tí športovci: keď nemáte odsúťažené a odcvičené, tak Vlhová by určite nevyhrala, keby tomu neobetovala celý svoj život. A samozrejme, musí mať človek dobré vedenie.

Po masterovi v Amerike ste pokračovali na doktorandskom štúdiu?

No ja som si po tej Amerike tu dokončil školu. Potom som ešte Pichlerovi do Viedne chodil. Tam to bolo pre mňa trochu veľké sklamanie, lebo bol som možno rozmaznaný tým, že som

mal štipendium v Amerike a sem som prišiel a tu som nemal. Aj keď sa za školu neplatilo, ale bývať vo Viedni... . Ja som nechcel dochádzať, som tam chcel bývať. Bolo to veľmi veľmi náročné, celý ten systém, strašne veľa žiakov je vo Viedni. Vôbec som tam nenašiel nejaké priateľstvo alebo nejaký priateľský prístup. Bolo to diametriálne odlišné od Dallasu. My sme tam na ten sólistický diplom bolt piati na semester. Nás bolo málo a my sme naozaj spolu strašne držali. A v tej Viedni aj som sa snažil povedať, že no veď už bývam tu, že veď by sme sa mohli večer stretnúť na pivo alebo tak. Že jasné, jasné, ale nikdy sa mi nikto neozval. Potom raz som povedal profesorovi Pichlerovi, lebo on sa ma aj pýtal, že na čo si vlastne prišiel sem študovať, že čo sa odo mňa chceš naučiť? Vidím, že si už vyspelý huslista. Tak som mu povedal, že chcem trochu spoznať aj ten viedenský štýl hrania a taktiež by som bol veľmi rád, keby som sa vedel nejak etablovať v tomto hudobnom živote vo Viedni, ale že pochádzam zo Slovenska a že nemáme toľko peňazí, aby som si mohol dovoliť tu žiť. Tak ma zobral za svojou jednou asistentkou a vyslovene jej povedal, že toto je ten a ten, že pomôž mu, dohod' mu nejaké hrania. Ale niko sa mi neozval. A potom už to bolo také, že som trochu aj povedal si, že ani ma to tam moc nebaví. Potom mi dohodil, že ako sa hrajú tie valčíky, mi dohodil tie valčíkovské orchestre. Zo srdca neznášam valčíky Straussove... . Aj keď som sa ich už potom nahral... . A hlavne som tam zažil stresy, keď ma tam posadili, že ideme rovno hrať, a tam sa skáče odtiaľ tam a tam a tam. Toto je celkom pekná story, že raz mi dohodil kamarát hrať vo Viedni, ale že budem ako ten prvý huslista. A ja som si to strašne nacvičil, úplne som bol pripravený a bola iba skúška a koncert - dve predstavenia za sebou. A naozaj tam hrali dobrí muzikanti a jeden taký, samozrejme, že nebol Rakušan, a ten prišiel za mnou, že kto si? Že odkiaľ si? A tak, že dosť dobre hráš, ale úplne ináč jak sa tu hrá. Viedeň je proste take mesto, kde treba dlho študovať a dlho žiť. Ak ste dobrý, aby ste sa uchytil tam. Oni si vás musia okukať.

Spomínali ste Tibora Kováča. On bol tiež Vrteľovým žiakom, pôsobiaci vo Viedni?

Áno, on je z Bratislavy, tipujem, že môže byť ročník 68-67. Takže ja som ho vlastne nezažil v triede. Ale keďže bol starší od môjho brata asi o štyri roky alebo tak nejak, tak som ho registroval, samozrejme. Absolvoval Paganiniho koncertom. Študoval u profesora Frischenschlagersa vo Viedni, ako aj môj brat. On je vo Viedenskej filharmónii, sólista druhých huslí. On je veľmi už dôležitý človek tam.

Ja som v Malage pôsobil, v orchestri. Zakhar Bron začal pôsobiť v Madride. Takže vidím do toho dosť, žil som aj v Madride. Moja bývalá manželka bola tam odtiaľ. Poznám tam dosť ľudí, ako to tam funguje. A ja som ešte vtedy vravel, že uvidíte, tí Španieli.... A už to vidíme. Tá, čo vyhrala Menuhinovu súťaž, ona študuje vo Viedni, Španielka. Oni majú niečo také v sebe, že oni sa chcú vrátiť. Oni sú hrdí na svoju krajinu.

Vediete komorný orchester ?

Áno, z času na čas. Obnovil som komorný orchester na Konzervatóriu, asi pred ôsmimi rokmi. Dohoda bola taká, že každý rok to bude viesť iný pedagóg. S VŠMU som veľmi často spolupracoval. Možno už päťkrát. Hlavne aj v rámci doktorandského štúdia. A teraz už je toho času pomenej.

Ako pedagóg pôsobíte na VŠMU aj na Konzervatóriu?

Áno.

V Slovenskej filharmónii pôsobíte ako koncertný majster?

Áno, ja mám polovičný úväzok, ktorý si delím s Ewaldom Danelom. On je dlhoročný koncertný filharmonik a po Warchalovi prebral súbor Slovenský komorný orchester - "Warchalovci. To by sa ani nedalo stíhať, keby som mal väčší úväzok.

Ste primárom Moyzesovho kvarteta a koncertným majstrom Slovenskej filharmónie - čo by sa mali čitatelia o vás dozvedieť?

Hrám v Moyzesovom kvartete, ktoré má už 47 ročnú históriu. Je to naše najznámejšie kvarteto. Dostal som sa k tomu tak, že ma oslovili, či by som bol ochotný nastúpiť na miesto pána Muchu, ktorý tam dlhé roky hral. A tak sme to vyskúšali a už to ťaháme dlhšie. Bolo to náročné, samozrejme, naučiť sa nový repertoár, strašne veľa skladieb nových. Je to super. Veľmi mi to pomohlo, aj hráčsky.

Ako to bolo so Slovenským kvartetom?

To Slovenské kvarteto to bolo tak, že keď som sa vrátil zo Španielska, tak ma oslovil jeden kamarát, ktorý hral v tom Slovenskom kvartete. Keď som sa vrátil, tak som mal neplatené voľno na 5 rokov. Ja som neplánoval tu zostať. Ja som sa vrátil kvôli zdravotným problémom mamy a tak som chcel byť tu. Neplánoval som taktiež nejaké veľké záväzky zamestnania a tak. Som prišiel robiť iba doktorandské štúdium a som si povedal, že keď budú nejaké kšefty, tak proste budem hrať. Mal som veľa kontaktov, vravím, aj v zahraničí. Vypomáhal som aj v Konzerthaus Berlin, lebo koncertná majsterka bola moja spolužiačka z Dallasu. Takže ja som si tak žil, že život je špendlíček, či ako sa to povie...gombička. (Smiech) A na jednom hraní s kapelou Istropolitana ma oslovili, či by som si občas mechael zahrať s kvartetom Slovenským. Takže tak dobre, ale nebudem mať veľa času, že budem sa striedať s niekým a tak. Tak som s nimi hral a potom v jednom momente som zrazu bol člen napísaný, že som člen Slovenského kvarteta. Takže nebolo to takto oficiálne ako s Moyzesovým kvartetom. Ale áno, hrali sme

spolu asi dva roky alebo rok a pol, samozrejme, to sa nedá porovnať s vyťažením toho Moyzesovho kvarteta. Aj obtiažnosťou repertoáru.

V Moyzesovom kvartete bol pán Mucha.

Oni sú rovesníci všetci. On bol vedúci odboru na Konzervatóriu a rozhodol sa, že už chce trošku oddychovať.

Po ňom sa potom pomenovalo Muchovo kvarteto.

Áno, Muchovo kvarteto oni sú odo mňa o 10 rokov mladší. Čelista je syn Muchu. A oni si založili, ešte keď boli študenti Muchovo kvarteto. Ďuro Tomka tam hrá.

No a Moyzesovo kvarteto, s nimi cvičili alebo ich učili. Albín Vrteľ založil Moyzesovo kvarteto. Takže sa to nejak tak uzavrelo. To tiež bolo príjemné, lebo aj Stano Mucha bol žiak profesora Vrteľa. Nakoniec aj chalani povedali, že celkom dobre to dopadlo, že vlastne Vrteľovec nahradil Vrteľovca. Že sa to dedí v triede.

Aké boli Vaše koncertné cesty?

V orchestrálnej hre som precestoval celý svet, hral som v tých najväčších sálach. Myslím si, že pre profesionála by to malo byť už úplne normálne. Občas keď sa bavím s niekým, kto nie je muzikant, tak, samozrejme, že ho to ohúri. Ale, samozrejme, nespočetne veľa zážitkov z tých ciest. Zažil som Gil Shaham, Repin, Argerich...veľa veľa týchto významných muzikantov. Veľmi zaujímavé bolo, keď som chodil do toho Los Angeles, tak tam Ida Handl, už nebohá, veľká legenda. Ono fakt toho bolo celkom veľa. Myslím, že som mal celkom zaujímavý život doteraz. Veď aj čo sem chodieval Daniel Rowlands z toho Brodsky Quartet, my sme kamaráti z detstva. Takže takéto pikošky, ono to veľmi tak pohladí. Jediná škoda možno že si vyčítam, že realita života bola taká, že keď som došiel z Ameriky, bol som možno tak najviac nacvičený, keďže som ten sólistický diplom študoval, a som si chcel vybaviť nejaké tie koncerty a bolo to možné, ale žiť sa z toho nedalo. Takže v tej dobe aspoň ešte existovala kapela Istropolitana alebo ten orchester Luxemburg, ktorý dirigoval Jacque Martin Händler. Takže som sa venoval tomuto smeru. Skôr tej komornej hudbe, orchestru a je aj fakt, že z toho obdobia mojich rovesníkov nemáme sólistov. Ako keby tam vzniklo nejaké vákuum. No napríklad sólistov kategórie Dalibor Karvay, Teo Gertler. Alebo Milan Paľa, to je tiež mladší, to je taký samorost, by som povedal. Skôr máme takých orchestrálnych hráčov z tej takej mojej generácie, čo tak vidím. Niečo tu naozaj asi nefungovalo. A veľmi dobre si pamätám, že aj samotný Dalibor mal problémy, aby tu sa uchytil. A nečudujem sa mu, že ho to ťahalo, aj skončil v tej Viedni. Takže niekde sa stala chyba. Lebo talenty tu boli veľké, ale nevedeli sme si ich nejako... .

Čomu to pripisujete?

Podľa mňa jednoznačne nejakej tej organizácii, ktorá by vedela podchytiť mladé talenty, koncerty, nejaký ten management. U nás to absolútne nefunguje - že by niekto mal manžéra? Ani v dnešnej dobe to tak nie je. A naozaj, že hrať po dedinách za 50 euro kvázi v prepočte, je aj taká možnosť, sú aj takí, ktorí si na základe tohto urobili kariéru na Slovensku a sa etablovali. Podľa mňa v tom období my sme sa mohli pýšiť tým, že máme Dalibora, Pavel Haas Quartet - Peter Jarůšek, Veronika Pešková... . Ona bola moja spolužiačka v ročníku na Konzervatóriu. Áno, ona bola u Pazderu a potom keď Pazdera odišiel, tak išla s ním. Po maturite, myslím, že odišli. Týchto huslistov by sme si mali vážiť. Mali by mať ponuky hraní s orchestrami a tak, a nestalo sa.

Ako spomínate na Veroniku Peškovú-Jaruškovú?

Myslím, že jej mama študovala u Vrtela. Jej mama je huslistka tiež, v rozhlase hrávala. Tak my sme boli spolužiaci, sme sa poznali, sme mali veľmi príjemnú triedu. V tom období boli len tri konzervatóriá na Slovensku: v Bratislave, v Žiline a v Košiciach. Vlastne to bolo dobré, že sa naakumulovalo oveľa väčší počet talentov na každú školu. Tým, že teraz máme vyše 20 konzervatórií, tak je veľmi ťažko si nájsť nejaký ten talent. Talenty sa rodia všade, v hocijakej dedine. Tak rodičia si povedia, tak má rád husličky, dáme ho na konzervatórium niekde, prečo by mal chodiť do Bratislavy, keď to je ďaleko. Takže teraz je to strašne roztrúsené. A predtým naozaj sem chodili talenty. My sme mali 14 huslistov v triede. To bolo neuveriteľné. Dokončili asi ôsmi. Ale aj to bola realita toho života, toho obdobia. V dnešnej dobe sme radi, že niekoho učíme.

Akým spôsobom si vyberáte žiakov do svojej triedy? Aké máte kritériá?

Keď som začal učiť, tu pred desiatimi rokmi, tak som bol rád, že niekoho učím. Musím povedať, že som mal žiakov, existuje tu tá možnosť, ktorá predtým nebola, že študujete na nejakej vysokej škole a popri tom chcete hrať aj na husliach, tak jedenkrát týždenne máte hodinu s pedagógom konzervatória. Čo je vlastne pre tých ľudí dosť zaujímavé, ale pre toho pedagóga to vôbec není inšpiratívne. Na začiatku bolo veľmi dôležité sa nejak tak vypracovať, že aj z tých slabších sa dá niečo. Mal som šťastie, že som dostal do triedy jednu šikovnú a tej som sa venoval a nakoniec aj vyhrala Konzervatoriálnu súťaž. Možno potom si vás aj ľudia všimnú. Veľmi mi pomohla práca tu na vysokej škole. Tu učím aj orchestrálne party. Vránci doktorandského som mal len tie party, aj ten orchester. Ono to tak funguje, ľudia si hovoria medzi sebou. Podľa čoho si vyberám svojich žiakov? Vedia o mne, že som veľmi prísny pedagóg, že veľa vyžadujem. A ja si myslím, že oni sami akokeby si zvolia. Chvalabohu sa ku mne hlásia naozaj šikovní muzikanti. Mám veľmi rád takých žiakov, ktorí sú ctižiadostiví a

naozaj chcú niečo dokázať. Nemám veľmi rád žiakov, ktorí málo pracujú, nie sú samostatní, akokeby nevedli ohodniť samého seba. To je najväčšia tragédia, keď niekto si myslí, že je veľmi dobrý alebo že je dobrý a verí tomu a on tomu uveril. Dokonca on dokáže ovplyvniť aj ľudí okolo seba, že oni tomu uveria, že ten je dobrý. Ale potom, keď príde na lámanie chleba a musí ísť zahrať na konkurze za plentou, tak to neprejde. Takých ľudí nájdete aj v zahraničí. Ja si pamätám, keď som odchádzal z triedy profesora Vrteľa, tak mi povedal, že chcem ti Jožko jednu vec povedať: že keď raz v živote stretneš nejakého pedagóga, ktorý ti bude hovoriť na hodine, že takú farbu chcem a takú a takú a toto, tak utekaj. Nohy na plecia a utekaj. Lebo dobrý pedagóg toto ti nikdy nepovie. Dobrý pedagóg ťa bude učiť a vysvetlí ti, presne čo, ako sa to má robiť. Ako tú farbu dosiahnem. Čo mám spraviť. Keď niekto nemá toto vedenie, on to v živote nepochopí. Akokeby sme tí, ktorí zažili tú drinu a niečo, a naučili sa pokore, lebo bez pokory sa nedá, akokeby sme hovorili iným jazykom.

Ďakujem Vám veľmi pekne za rozhovor pán Horváth, prajem Vám veľa úspechov v profesionálnom a osobnom živote.

Závěr

V našej diplomovej práci sme sa venovali jednotlivým významným hudobným umeleckým osobnostiam 20. storočia Slovenska v odbore hra na husliach. V spôsobe písania našej práce sme využívali množstvo internetových a knižných prameňov. Pri získavaní zdrojov sme taktiež spolupracovali s Vysokou školou múzických umení v Bratislave, s Konzervatóriom v Bratislave a so Slovenskou akadémiou vied. Pátrali sme v histórii hudobných časopisov a encyklopédiách. Práve získavanie relevantných zdrojov nám zabralo najviac času pre kvalitu písania našej práce. Taktiež sme využili možnosť osobného stretnutia a osobného rozhovoru s umelcami, čo prispelo k celkovému bádaniu a ozrejnilo nám množstvo faktorov a faktov, ktoré sme uviedli v predchádzajúcich kapitolách. Snažili sme sa nadviazať kontakt s viacerými umelcami, avšak pri niektorých sme sa nedopátrali ku kontaktu umelca, iní nemali záujem s nami konzultovať a pri ďalších bola aj ochota, ale vzdialenosť alebo nedostatok časových možností umelca nám nedovolili nadviazať osobné stretnutie.

Myslíme si, že pre písanie našej práce sme poctivo využili množstvo možností a relevantných zdrojov, ktoré môžu čitateľom hlbšie pootvoriť dvere do sveta hudby a huslistov, daných okolností a situácií dvadsiateho storočia Slovenska.

V budúcnosti by sme sa radi pokúsili o nadviazanie kontaktov s ďalšími umelcami, pretože si myslíme, že priamy kontakt a rozhovor nám môže jedinečne osvetliť pohľad a prístup umelca na jeho život, umeleckú kariéru a na kariéru a prínos jeho súčasníkov, predchádzajúcej, či budúcej generácie hudobníkov. Taktiež by bol zaujímavý osobný kontakt s muzikológmi a hudobnými kritikmi tých čias. Niektorých v našej práci aj citujeme.

Veríme, že cieľ našej práce sme adekvátne naplnili a čitatelia sa budú môcť našou témou Významní slovenští houslisté 20. století kvalitne obohatiť.

Seznam použitých zdrojů

Odborná literatura

- ALBRECHT, Ján. In memoriam zaslúžilý umelec Aladár Móži. *Hudobný život*. Bratislava, 1983, **1983**(4), 3.
- *Bratislavské hudobné slávnosti 1965*. 1. Bratislava: Koncertná a divadelná kancelária v Bratislave, 1965. ISBN 17A1024020. ISSN 17A1024020.
- HORYNA, Jaroslav, JURÍK, Marián, ed. *Bratislavské hudobné slávnosti*. 5. mája 1965. Bratislava: Polygrafické závody, vývojový závod Bratislava, Záhradnícka 111, 1965. ISBN 17A1024020.
- HORYNA, Jaroslav, JURÍK, Marián, ed. *Bratislavské hudobné slávnosti*. 5. mája 1965. Bratislava: Polygrafické závody, vývojový závod Bratislava, Záhradnícka 111, 1965. ISBN 17A1024020.
- *Hral som s Warchalovcami: Hudobná jar*. 108. Bratislava: Hudobné centrum, 2014. ISBN 978-80-89427-21-5.
- JURÍK, Marián, ed. *Bratislavské hudobné slávnosti 1965*. 1. Bratislava: Koncertná a divadelná kancelária v Bratislave, 1965. ISBN 17A1024020.
- JURÍK, Marián. Pripomíname si... *Hudobný život*. Bratislava: Národné hudobné centrum, Nitrianske tlačiarne, 1998, **30**(2), 9.
- KLATT, Kornel. *Hral som s Warchalovcami*. 108. Bratislava: Hudobné centrum, 2014. ISBN 978-80-89427-21-5.
- KLATT, Kornel. *Hral som s Warchalovcami*. 108. Bratislava: Hudobné centrum, 2014. ISBN 978-80-89427-21-5.
- Konzervatorista laureátom Pražskej jari. *Hudobný život*. Bratislava: Hudobný život, 1972, **4**(11), 2.
- MICHALICA, Peter. Jubilujúci pedagóg: K osemdesiatke Jána Skladaného. *Hudobný život*. Bratislava: Hudobné centrum, Patria I. Prievidza, 2002, **34**(6), 6. ISSN 13 35–41 40.
- MICHALICA, Peter. Jubilujúci pedagóg: K osemdesiatke Jána Skladaného. *Hudobný život*. Bratislava: Hudobné centrum, 2002, **34**(6), 4.
- S Jindřichom Pazderom o Mladých bratislavských sólistoch: Budúci Warchalovci?. *Hudobný život*. Bratislava: Hudobný život, 1972, **24**(12), 3.
- SKŘEPEK, Roman. Jubileum všestranného umelca. *Hudobný život*. Bratislava: OBZOR, 1994, **26**(4), 2.
- Šťastie, zdravie, pokoj svätý. *Hudobný život*. Bratislava: OBZOR, 1994, **26**(23-24), 1.
- VRTEL', Albín. Albín Vrtel': Konzervatórium bolo mojim životom. *Hudobný život*. Bratislava: OBZOR, 1994, **26**(23-24), 11.
- *15. Stredoeurópsky festival koncertného umenia*. 15. Žilina: Hudobné centrum, 2005.

Elektronické zdroje

- Aladár Móži [online]. Bratislava: Hudobné centrum, 2021 [cit. 2023-04-04]. Dostupné z: <https://hc.sk/o-slovenskej-hudbe/osobnost-detail/2316-mozi-aladar/diskografia>
- Albín Vrtel': Fotogaléria [online]. Bratislava: Hudobné centrum, 2021 [cit. 2023-04-04]. Dostupné z: <https://hc.sk/o-slovenskej-hudbe/osobnost-detail/2263-vrtel-albin/fotogalerie>
- Albín Vrtel': Fotogaléria [online]. Bratislava: Hudobné centrum, 2021 [cit. 2023-04-04]. Dostupné z: <https://hc.sk/o-slovenskej-hudbe/osobnost-detail/2263-vrtel-albin/fotogalerie>
- Albín Vrtel' [online]. online: Hudobné centrum, 2021 [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: <https://hc.sk/o-slovenskej-hudbe/osobnost-detail/2263-vrtel-albin>

- *Bohdan Warchal* [online]. Bratislava: Hudobné centrum, 2021 [cit. 2023-03-28]. Dostupné z: <https://hc.sk/o-slovenskej-hudbe/osobnost-detail/90-warchal-bohdan>
- Bohumil Urban. *Hc.sk* [online]. online: Hudobné centrum, 2021, 6.10.2021 [cit. 2023-03-20]. Dostupné z: <https://hc.sk/o-slovenskej-hudbe/osobnost-detail/725-urban-bohumil>
- Bohumil Urban. *Hc.sk* [online]. online: Hudobné centrum, 2021, 6.10.2021 [cit. 2023-03-20]. Dostupné z: <https://hc.sk/o-slovenskej-hudbe/osobnost-detail/725-urban-bohumil>
- ČÍŽIK, Vladimír. Slovník slovenského koncertného umenia II.: Peter Michalica. In: *Hc.sk: Peter Michalica* [online]. [online]: Hudobné centrum, 2021, 2004 [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: <https://hc.sk/o-slovenskej-hudbe/osobnost-detail/530-michalica-peter>
- *Dalibor Karvay* [online]. Bratislava: Hudobné centrum, 2021 [cit. 2023-04-03]. Dostupné z: <https://hc.sk/o-slovenskej-hudbe/osobnost-detail/414-karvay-dalibor>
- *Dalibor Karvay: Krištáľové krídlo* [online]. Bratislava: Krištáľové krídlo, 2016 [cit. 2023-04-04]. Dostupné z: <https://kristalovekridlo.sk/laureat/dalibor-karvay/>
- Ewald Danel. In: *Bystricoviny.sk* [online]. Banská Bystrica: Bystricoviny, 2015, 27. 10. 2015 [cit. 2023-04-04]. Dostupné z: <https://www.bystricoviny.sk/kultura/koncert-v-znameni-760-vyrocia-zalozenia-mesta-v-evanjelickom-chrame/attachment/ewald-danel/>
- *Ewald Danel* [online]. Bratislava: Hudobné centrum, 2021 [cit. 2023-04-04]. Dostupné z: <https://hc.sk/o-slovenskej-hudbe/osobnost-detail/296-danel-ewald>
- GODÁR, Vladimír. Óda na husle. Nové slovo: *Kultúra*. [online] <https://www.noveslovo.sk/node/23251>, 2004, 1.
- Huslista Karol Petróczi musel hrať za zamknutými dverami. In: *Kosiceonline.sk* [online]. Košice: Košice online, 2017, 20.4.2017 [cit. 2023-04-04]. Dostupné z: <https://www.kosiceonline.sk/huslista-karol-petroczi-musel-hrat-za-zamknutymi-dverami>
- *Huslista Mikuláš Jelínek - namiesto recenzie* [online]. Drážďany: Opera Slovakia, 2016 [cit. 2023-04-04]. Dostupné z: <https://operaslovakia.sk/huslista-mikulas-jelinek-namiesto-recenzie/>
- *Interpreti I. Bratislavských hudobných slávností: Milan Bauer*. 1. online: Koncertná a divadelná kancelária v Bratislave, 1965. ISSN 17A1024020.
- *Jela Špitková* [online]. online: Hudobné centrum, 2021 [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: <https://hc.sk/o-slovenskej-hudbe/osobnost-detail/693-spitkova-jela>
- *Jela Špitková - violinist* [online]. Viedeň: Jela Špitková, 2023 [cit. 2023-04-04]. Dostupné z: <http://www.jelaspitkova.com/>
- Jindřich Pazdera. In: *Hc.sk: Jindřich Pazdera* [online]. Bratislava: Hudobné centrum, 2021, 2004 [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://hc.sk/o-slovenskej-hudbe/osobnost-detail/1392-pazdera-jindrich>
- *Jindřich Pazdera: Pazdera – fotografie pro tisk* [online]. Praha: Jindřich Pazdera, 2010 [cit. 2023-04-04]. Dostupné z: http://www.pazdera.biz/fotogalerie/pro_tisk/pazdera/
- *Jozef Horváth* [online]. Bratislava: Hudobné centrum, 2020 [cit. 2023-04-04]. Dostupné z: <https://hc.sk/o-slovenskej-hudbe/osobnost-detail/375-horvath-jozef>
- JURKOVIČ, Miloš. Laudatio. In: *Www.operaslovakia.sk* [online]. Bratislava: 1. Miloš Jurkovič 2. Opera Slovakia, 2016, máj 2016 [cit. 2023-03-25]. Dostupné z: <https://operaslovakia.sk/zomrel-hudobny-skladatel-dirigent-a-pedagog-ladislav-kupkovic/>
- KARASOVÁ, Silvia. Huslista Karol Petróczi musel hrať za zatvorenými dverami: S husľami precestoval svet. *Www.kosiceonline.sk* [online]. [online]: 1. Košice online 2. Mark Media, 2017, 20.04.2017 [cit. 2023-03-25]. Dostupné z: <https://www.kosiceonline.sk/huslista-karol-petroczi-musel-hrat-za-zamknutymi-dverami>
- Karol Petróczi. In: *Operaslovakia.sk* [online]. Bratislava: Opera Slovakia, 2014, 26. 11. 2014 [cit. 2023-04-04]. Dostupné z: <https://www.kosiceonline.sk/huslista-karol-petroczi-musel-hrat-za-zamknutymi-dverami>

- *Karol Petróczi* [online]. online: Hudobné centrum, 2021 [cit. 2023-03-25]. Dostupné z: <https://hc.sk/o-slovenskej-hudbe/osobnost-detail/580-karol-petroczi>
- *Karol Petróczi* [online]. online: Hudobné centrum, 2021 [cit. 2023-03-25]. Dostupné z: <https://hc.sk/o-slovenskej-hudbe/osobnost-detail/580-karol-petroczi>
- *Ladislav Kupkovič: Hudobný skladateľ, vysokoškolský pedagóg a čestný občan obce Cífer* [online]. online: Ladislav Kupkovič, [21. storočie] [cit. 2023-03-25]. Dostupné z: <http://ladislav-kupkovic.com/sk/zivotopis/>
- Ludwig van Beethoven – Romance in F major, No. 2, Op 50 - Milan Bauer & Orchestre National de Lyon. In: *Youtube.com* [online]. San Bruno, Kalifornia, USA: Youtube, 2018, 30.8.2018 [cit. 2023-04-04]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=18AXA4G4UFY>
- *Mikuláš Jelínek* [online]. online: Hudobné centrum, 2021 [cit. 2023-03-21]. Dostupné z: <https://hc.sk/o-slovenskej-hudbe/osobnost-detail/400-jelinek-mikulas>
- *Milan Paľa* [online]. Brno: Milan Paľa, 2023 [cit. 2023-04-02]. Dostupné z: <https://milanpala.com/>
- *Miloš Valent* [online]. Bratislava: Hudobné centrum, 2020 [cit. 2023-04-01]. Dostupné z: <https://hc.sk/o-slovenskej-hudbe/osobnost-detail/813-milos-valent>
- *Miloš Valent* [online]. Bratislava: Hudobné centrum, 2020 [cit. 2023-04-01]. Dostupné z: <https://hc.sk/o-slovenskej-hudbe/osobnost-detail/813-milos-valent>
- *Miloš Valent* [online]. Prešov: ARTIS, 2023 [cit. 2023-04-01]. Dostupné z: <https://www.artisfestival.sk/profil-milos-valent/>
- *Navždy nás opustil vo veku nedožitých 85 rokov Bohumil Urban: Bohumil URBAN* [online]. online: Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky, 2020 [cit. 2023-03-20]. Dostupné z: <https://www.culture.gov.sk/ministerstvo/medialny-servis/aktuality-ministerstva-kultury/navzdy-nas-opustil-vo-veku-nedozitych-85-rokov-bohumil-urban/>
- Peter Michalica. *Hc.sk* [online]. [online]: Hudobné centrum, 2021, 8.12.2021 [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: <https://hc.sk/o-slovenskej-hudbe/osobnost-detail/530-michalica-peter>
- Peter Zajíček. *Hc.sk: Peter Zajíček* [online]. Bratislava: Hudobné centrum, 2021, 6.9.2021 [cit. 2023-04-01]. Dostupné z: <https://hc.sk/o-slovenskej-hudbe/osobnost-detail/765-zajicek-peter>
- *Peter Zajíček: Lektor vede třídu, Barokní housle, O třídě* [online]. online: Barokní hudba, 2023 [cit. 2023-04-01]. Dostupné z: <https://www.baroknihudba.cz/peter-zajicek/>
- Peter Zajíček: Lektor vede třídu, Barokní housle, O třídě. In: *Baroknihudba.cz* [online]. Lázy: Letní škola barokní hudby, 2023, 2023 [cit. 2023-04-04]. Dostupné z: <https://www.baroknihudba.cz/peter-zajicek/>
- *Prvú hudobnú školu pre Slovensko otvorili v roku 1919* [online]. online: TASR, teraz.sk, 2013 [cit. 2023-03-08]. Dostupné z: <https://www.teraz.sk/spravy/prva-hudobna-skola-vyrocie/56446-clanok.html>
- *Rozhovor s Milošom Valentom, ktorý opiera starú zabudnutú hudbu* [online]. Bratislava: .týždeň, 2021 [cit. 2023-04-04]. Dostupné z: <https://www.tyzden.sk/rozhovory/74757/rozhovor-s-milosom-valentom-ktory-oprasuje-staru-zabudnutu-hudbu/>
- *Slavnostní koncert k životnímu jubileu profesora Bohumila Urbana* [online]. Praha: Opera +, 2015 [cit. 2023-04-04]. Dostupné z: <https://operaplus.cz/slavnostni-koncert-k-zivotnimu-jubileu-profesora-bohumila-urbana/?pa=1>
- *Slovenské kvarteto* [online]. Bratislava: Hudobné centrum, 2021 [cit. 2023-04-04]. Dostupné z: <https://hc.sk/o-slovenskej-hudbe/teleso-detail/2268?lang=sk-slovenske-kvarteto-1956-1983>
- Slovenská filharmónia. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2023-03-08]. Dostupné z: https://sk.wikipedia.org/wiki/Slovensk%C3%A1_filharm%C3%B3nia
- *Stamicovo kvarteto* [online]. Praha: 1. Stamicovo kvarteto 2. VIZUS, 2012 [cit. 2023-04-04]. Dostupné z: <http://www.stamicquartet.cz/kontakt.html>

- *Tibor Gašparek: Fotogaléria* [online]. Bratislava: Hudobné centrum, 2021 [cit. 2023-04-04]. Dostupné z: <https://hc.sk/o-slovenskej-hudbe/osobnost-detail/2639-gasperek-tibor/fotogalerie>
- *Tibor Gašparek: Fotogaléria* [online]. Bratislava: Hudobné centrum, 2021 [cit. 2023-04-04]. Dostupné z: <https://hc.sk/o-slovenskej-hudbe/osobnost-detail/2639-gasperek-tibor/fotogalerie>
- ŠPITKOVÁ, Jela. Jela Špitkova - Violinist: Biography. *Jelaspitkova.com* [online]. [online]: Jela Špitková, 2023, 2023 [cit. 2023-03-27]. Dostupné z: <http://www.jelaspitkova.com/biography/>
- ŠTÚŇ, Marián. Slavnostní koncert k životnímu jubileu profesora Bohumila Urbana: Slavnostný koncert k životnímu jubileu profesora Bohumila Urbana. *Opera+* [online]. 2015, 16. 2. 2015, 1 [cit. 2023-03-20]. Dostupné z: <https://operaplus.cz/slavnostni-koncert-k-zivotnimu-jubileu-profesora-bohumila-urbana/>
- Tibor Gašparek. *Hc.sk* [online]. online: Hudobné centrum, 2021 [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: <https://hc.sk/o-slovenskej-hudbe/osobnost-detail/2639-gasperek-tibor>
- Tibor Gašparek. *Hc.sk* [online]. online: Hudobné centrum, 2021 [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: <https://hc.sk/o-slovenskej-hudbe/osobnost-detail/2639-gasperek-tibor>
- *Zomrel hudobný skladateľ, dirigent a pedagóg Ladislav Kupkovič* [online]. Bratislava: Opera Slovakia, 2016 [cit. 2023-04-04]. Dostupné z: <https://operaslovakia.sk/zomrel-hudobny-skladatel-dirigent-a-pedagog-ladislav-kupkovic/>
- 22. júla Peter Michalica a kolegovia. In: *Klacno.eu* [online]. Klačno: Klačno, 2018, 29.5.2018 [cit. 2023-04-04]. Dostupné z: https://www.klacno.eu/oznamy.phtml?program=51&module_action_0_id_ci=164725&print_demand=1

Prameny

- Osobný archív autorky: Fotografie Milan Paľa a Terézia Šofranková na Hlavnej ulici v Košiciach, 11. 4. 2022, (Příloha 17)
- Osobný archív autorky: Fotografia Profesora Petra Michalicu a Terézie Šofrankovej v Bratislave, 21. 4. 2023 (Příloha 11b)
- Rozhovor s umelcom Ivanom Štrausom, 12. 4. 2023, telefonický rozhovor, osobný archív autorky, osobný archív profesora Ivana Štrausa
- Rozhovor s umelcom Jozefom Horváthom, 1. 4. 2022, Bratislava, osobný archív autorky (Kapitola 4.3, 22.3)
- Rozhovor s umelcom Milanom Paľom, 11. 4. 2022, Košice, osobný archív autorky (Kapitola 20.3)
- Rozhovor s umelcom Petrom Michalicom, 21. 4. 2023, Bratislava, osobný archív autorky

Příloha 1 – Tibor Gašparek

a) Profesor Tibor Gašparek so skladateľom Alexandrom Moyzesom⁷¹

b) Tibor Gašparek so skladateľom Eugenom Suchoňom⁷²

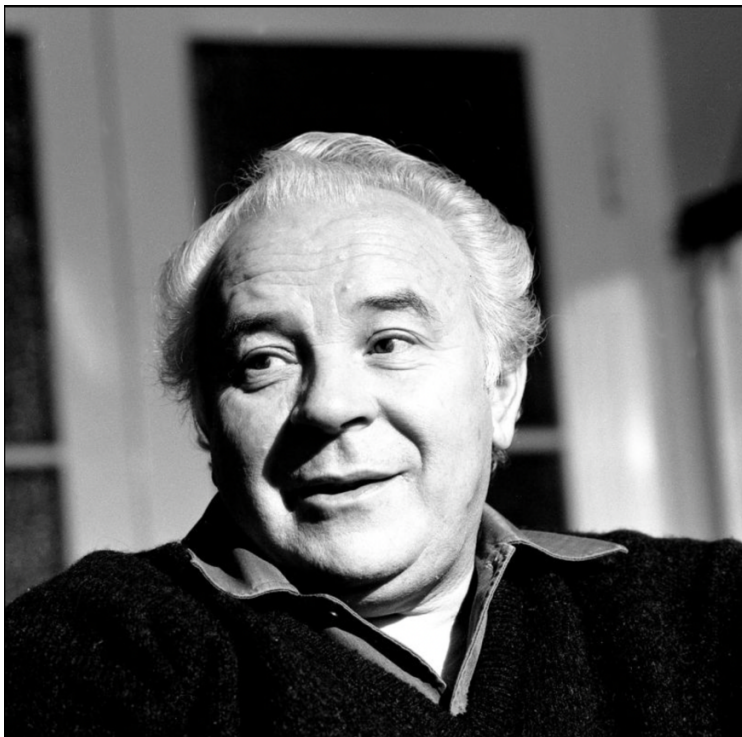

⁷¹ Tibor Gašparek: Fotogaléria [online]. Bratislava: Hudobné centrum, 2021 [cit. 2023-04-04]. Dostupné z: <https://hc.sk/o-slovenskej-hudbe/osobnost-detail/2639-gasperek-tibor/fotogalerie>

⁷² Tibor Gašparek: Fotogaléria [online]. Bratislava: Hudobné centrum, 2021 [cit. 2023-04-04]. Dostupné z: <https://hc.sk/o-slovenskej-hudbe/osobnost-detail/2639-gasperek-tibor/fotogalerie>

Příloha 2 – Albín Vrtel'

a) Albín Vrtel' autoportrét (1967)⁷³

b) Albín Vrtel' s manželkou Jelou Krčméry (1967)⁷⁴

⁷³ Albín Vrtel': *Fotogaléria* [online]. Bratislava: Hudobné centrum, 2021 [cit. 2023-04-04]. Dostupné z: <https://hc.sk/o-slovenskej-hudbe/osobnost-detail/2263-vrtel-albin/fotogalerie>

⁷⁴ Albín Vrtel': *Fotogaléria* [online]. Bratislava: Hudobné centrum, 2021 [cit. 2023-04-04]. Dostupné z: <https://hc.sk/o-slovenskej-hudbe/osobnost-detail/2263-vrtel-albin/fotogalerie>

Pedagógovia na konzervatóriu (zľava): J. Skladaný, V. Kořínek, J. Pragent, J. Kuliček, A. Vrteľ, stojaci L. Hrdina a G. Večerný. Dnes už historická snímka A. Šmotláka

c) Pedagógovia na Bratislavskom konzervatóriu⁷⁵

d) Profesor Albín Vrteľ so svojimi žiakmi⁷⁶

⁷⁵ VRTEĽ, Albín. Albín Vrteľ: Konzervatórium bolo mojim životom. *Hudobný život*. Bratislava: OBZOR, 1994, **26**(23-24), 11.

⁷⁶ Šťastie, zdravie, pokoj svätý. *Hudobný život*. Bratislava: OBZOR, 1994, **26**(23-24), 1.

Příloha 3 – Ján Skladaný

JUBILANT J. SKLADANÝ (VPRAVO) SO SVOJIM ŽIAKOM P. MICHALICOM ROKU 1966

Profesor Ján Skladaný so svojím žiakom Petrom Michalicom (1966)⁷⁷

⁷⁷ MICHALICA, Peter. Jubilujúci pedagóg: K osemdesiatke Jána Skladaného. *Hudobný život*. Bratislava: Hudobné centrum, 2002, **34**(6), 4.

Příloha 4 – Aladár Móži

a) Aladár Móži⁷⁸

b) Slovenské kvarteto v zložení: Aladár Móži, Alojz Nemec, Milan Telecký, Jozef Podhoranský⁷⁹

⁷⁸ Aladár Móži [online]. Bratislava: Hudobné centrum, 2021 [cit. 2023-04-04]. Dostupné z: <https://hc.sk/o-slovenskej-hudbe/osobnost-detail/2316-mozi-aladar/diskografia>

⁷⁹ Slovenské kvarteto [online]. Bratislava: Hudobné centrum, 2021 [cit. 2023-04-04]. Dostupné z: <https://hc.sk/o-slovenskej-hudbe/teleso-detail/2268?lang=sk-slovenske-kvarteto-1956-1983>

nedeľa 2. mája

koncertná sieň čs. rozhlasu o 10,00 hod.

komorné matiné

SLOVENSKÉ KVARTETO

joseph haydn: sláčikové kvarteto „škovránčie“

oto ferenczy: I. sláčikové kvarteto

maurice ravel: sláčikové kvarteto G-dur

aladár móži

alois nemec

milan telecký

františek tannenberger

c) Slovenské kvarteto, komorný koncert⁸⁰

⁸⁰ Bratislavské hudobné slávnosti 1965. 1. Bratislava: Koncertná a divadelná kancelária v Bratislave, 1965. ISBN 17A1024020. ISSN 17A1024020.

Příloha 5 – Mikuláš Jelínek

a) Mikuláš Jelínek⁸¹

b) Mikuláš Jelínek s klavíristkou Danou Varínskou⁸²

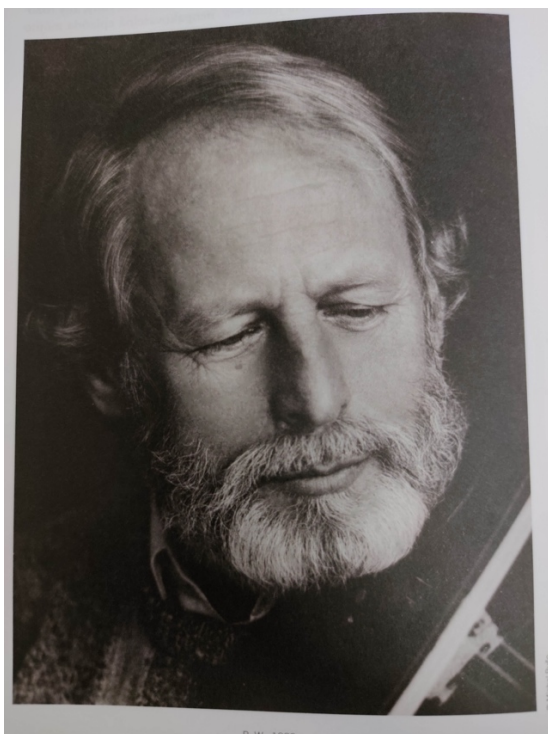

⁸¹ *Huslista Mikuláš Jelínek - namiesto recenzie* [online]. Drážďany: Opera Slovakia, 2016 [cit. 2023-04-04]. Dostupné z: <https://operaslovakia.sk/huslista-mikulas-jelinek-namiesto-recenzie/>

⁸² *Huslista Mikuláš Jelínek - namiesto recenzie* [online]. Drážďany: Opera Slovakia, 2016 [cit. 2023-04-04]. Dostupné z: <https://operaslovakia.sk/huslista-mikulas-jelinek-namiesto-recenzie/>

Příloha 6 – Bohdan Warchal

a) Bohdan Warchal⁸³

b) Peter Damm a Bohdan Warchal (1982)⁸⁴

⁸³ KLATT, Kornel. *Hral som s Warchalovcami*. 108. Bratislava: Hudobné centrum, 2014. ISBN 978-80-89427-21-5.

⁸⁴ KLATT, Kornel. *Hral som s Warchalovcami*. 108. Bratislava: Hudobné centrum, 2014. ISBN 978-80-89427-21-5.

c) Slovenský komorný orchester - Warchalovci v prvej formácii (1961)⁸⁵

SKO v prvej formácii, 1961

⁸⁵ KLATT, Kornel. *Hral som s Warchalovcami*. 108. Bratislava: Hudobné centrum, 2014. ISBN 978-80-89427-21-5.

Příloha 7 – Milan Bauer

Milan Bauer⁸⁶

⁸⁶ Ludwig van Beethoven – Romance in F major, No. 2, Op 50 - Milan Bauer & Orchestre National de Lyon. In: *Youtube.com* [online]. San Bruno, Kalifornie, USA: Youtube, 2018, 30.8.2018 [cit. 2023-04-04]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=18AXA4G4UFY>

Příloha 8 – Bohumil Urban

a) Bohumil Urban⁸⁷

b) B. U. ako dirigent⁸⁸

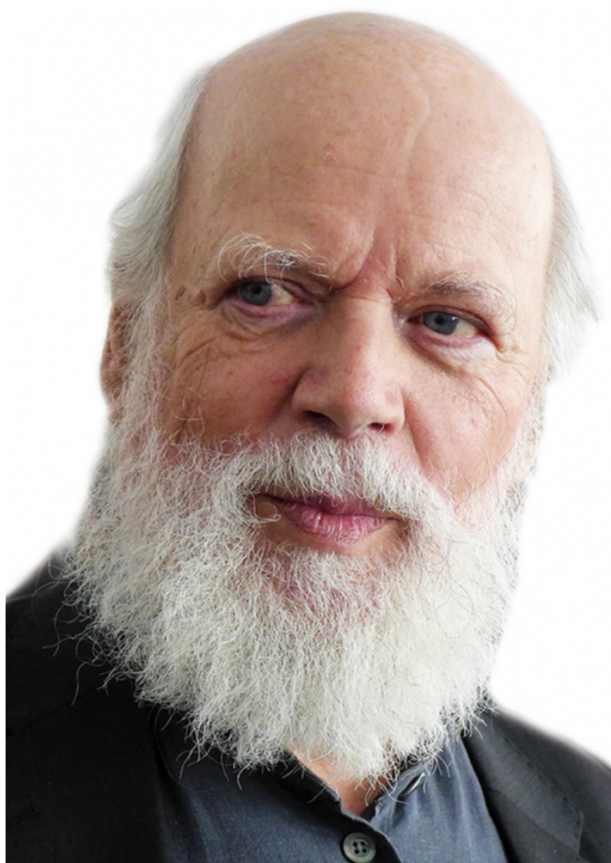
⁸⁷ *Slavnostní koncert k životnímu jubileu profesora Bohumila Urbana* [online]. Praha: Opera +, 2015 [cit. 2023-04-04]. Dostupné z: <https://operaplus.cz/slavnostni-koncert-k-zivotnimu-jubileu-profesora-bohumila-urbana/?pa=1>

⁸⁸ *Slavnostní koncert k životnímu jubileu profesora Bohumila Urbana* [online]. Praha: Opera +, 2015 [cit. 2023-04-04]. Dostupné z: <https://operaplus.cz/slavnostni-koncert-k-zivotnimu-jubileu-profesora-bohumila-urbana/?pa=1>

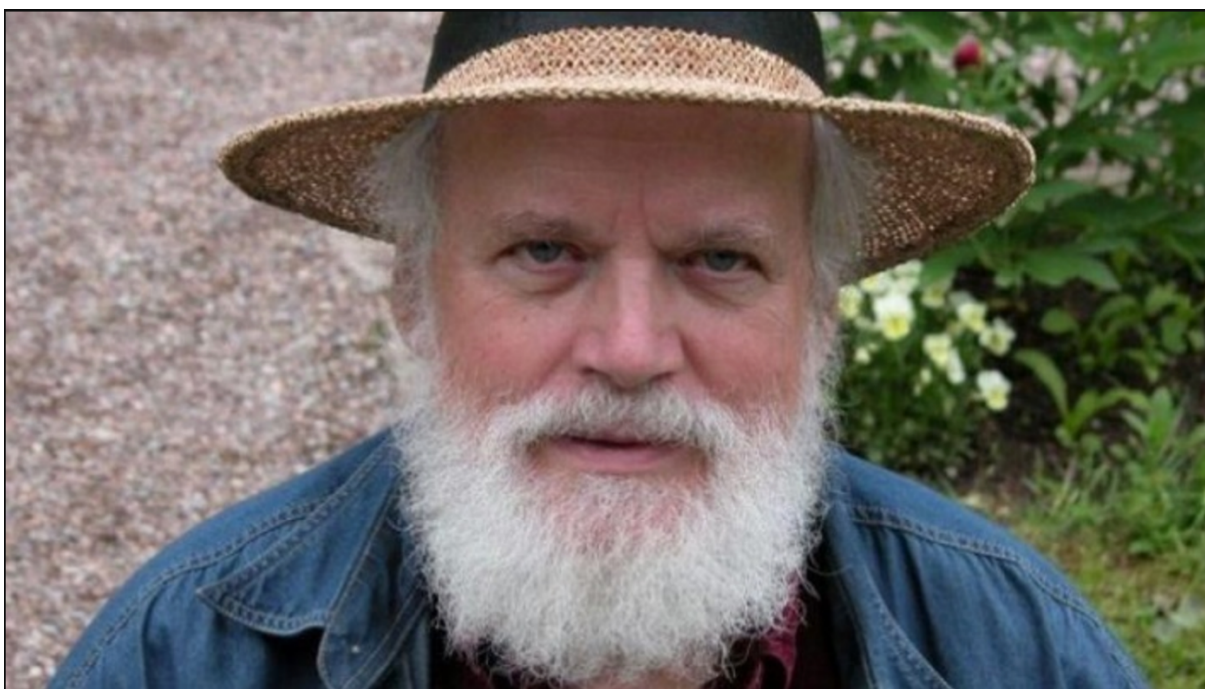
Koncert k 80. narodeninám prof. Bohumila Urbana (foto Roderik Kučavík)

Příloha 9 – Ladislav Kupkovič⁸⁹

Ladislav Kupkovič
(1936 – 2016)

⁸⁹ Zomrel hudobný skladateľ, dirigent a pedagóg Ladislav Kupkovič [online]. Bratislava: Opera Slovakia, 2016 [cit. 2023-04-04]. Dostupné z: <https://operaslovakia.sk/zomrel-hudobny-skladatel-dirigent-a-pedagog-ladislav-kupkovic/>

Příloha 10 – Karol Petróczi^{90 91}

Photo by Bartolomej Cisár, Vojenská, 040 01 Košice, Slovakia

⁹⁰ Huslista Karol Petróczi musel hrať za zamknutými dverami. In: *Kosiceonline.sk* [online]. Košice: Košice online, 2017, 20.4.2017 [cit. 2023-04-04]. Dostupné z: <https://www.kosiceonline.sk/huslista-karol-petroczi-musel-hrat-za-zamknutymi-dverami>

⁹¹ Karol Petróczi. In: *Operaslovakia.sk* [online]. Bratislava: Opera Slovakia, 2014, 26. 11. 2014 [cit. 2023-04-04]. Dostupné z: <https://www.kosiceonline.sk/huslista-karol-petroczi-musel-hrat-za-zamknutymi-dverami>

Příloha 11 – Peter Michalica⁹²

a) autoportrét

Peter Michalica

⁹² 22. júla Peter Michalica a kolegovia. In: *Klacno.eu* [online]. Klačno: Klačno, 2018, 29.5.2018 [cit. 2023-04-04]. Dostupné z: https://www.klacno.eu/oznamy.phtml?program=51&module_action__0__id_ci=164725&print_demand=1

b) Profesor Peter Michalica a Terézia Šofranková. Zdroj: osobný archív autorky

Příloha 12 – Jela Špitková⁹³

⁹³ *Jela Špitková – violinist* [online]. Viedeň: Jela Špitková, 2023 [cit. 2023-04-04]. Dostupné z: <http://www.jelaspitkova.com/>

Příloha 13 – Peter Zajíček⁹⁴

⁹⁴ Peter Zajíček: Lektor vede třídu, Barokní housle, O třídě. In: *Baroknihudba.cz* [online]. Lázy: Letní škola barokní hudby, 2023, 2023 [cit. 2023-04-04]. Dostupné z: <https://www.baroknihudba.cz/peter-zajicek/>

Příloha 14 - Jindřich Pazdera

a) Jindřich Pazdera ako laureát Pražskej jari⁹⁵

b) Jindřich Pazdera a Komorní bratislavskí sólisti⁹⁶

⁹⁵ Konzervatorista laureátom Pražskej jari. *Hudobný život*. Bratislava: Hudobný život, 1972, 4(11), 2.

⁹⁶ S Jindřichom Pazderom o Mladých bratislavských sólistoch: Budúci Warchalovci?. *Hudobný život*. Bratislava: Hudobný život, 1972, 24(12), 3.

c) autoportrét⁹⁷

d) Stamicovo kvarteto⁹⁸

⁹⁷ Jindřich Pazdera: *Pazdera – fotografie pro tisk* [online]. Praha: Jindřich Pazdera, 2010 [cit. 2023-04-04]. Dostupné z: http://www.pazdera.biz/fotogalerie/pro_tisk/pazdera/

⁹⁸ *Stamicovo kvarteto* [online]. Praha: 1. Stamicovo kvarteto 2. VIZUS, 2012 [cit. 2023-04-04]. Dostupné z: <http://www.stamicquartet.cz/kontakt.html>

Příloha 15 – Miloš Valent⁹⁹

⁹⁹ *Rozhovor s Milošom Valentom, ktorý opiera starú zabudnutú hudbu* [online]. Bratislava: .týždeň, 2021 [cit. 2023-04-04]. Dostupné z: <https://www.tyzden.sk/rozhovory/74757/rozhovor-s-milosom-valentom-ktory-oprasuje-staru-zabudnutu-hudbu/>

Příloha 16 – Ewald Danel¹⁰⁰

a) autoportrét s huslími

¹⁰⁰ Ewald Danel. In: *Bystricoviny.sk* [online]. Banská Bystrica: Bystricoviny, 2015, 27. 10. 2015 [cit. 2023-04-04]. Dostupné z: <https://www.bystricoviny.sk/kultura/koncert-v-znameni-760-vyrocia-zalozenia-mesta-v-evanjelickom-chrame/attachment/ewald-danel/>

b) E. D. so SKO¹⁰¹

¹⁰¹ 15. Stredoeurópsky festival koncertného umenia. 15. Žilina: Hudobné centrum, 2005.

Příloha 17 – Milan Paľa

Milan Paľa a Terézia Šofranková. Zdroj: osobný archív autorky

Příloha 18 – Dalibor Karvay

a) D. K. a Warchalovci¹⁰²

b) D. K. a Krištáľové krídlo¹⁰³

¹⁰² *Hral som s Warchalovcami: Hudobná jar*. 108. Bratislava: Hudobné centrum, 2014. ISBN 978-80-89427-21-5.

¹⁰³ *Dalibor Karvay: Krištáľové krídlo* [online]. Bratislava: Krištáľové krídlo, 2016 [cit. 2023-04-04]. Dostupné z: <https://kristalovekridlo.sk/laureat/dalibor-karvay/>

Příloha 19 – Jozef Horváth¹⁰⁴

¹⁰⁴ *Jozef Horváth* [online]. Bratislava: Hudobné centrum, 2020 [cit. 2023-04-04]. Dostupné z: <https://hc.sk/o-slovenskej-hudbe/osobnost-detail/375-horvath-jozef>

Seznam vlastních uměleckých prací